

GMINA OSIE

**Strategia Zrównoważonego Rozwoju
Gminy Osie
na lata 2015-2022**

Osie, wrzesień 2015

**Opracowanie wykonane na zlecenie
Wójta Gminny Osie**

**Wykonawca:
Proksen Sp. z o.o.
ul. Lubicka 44
87-100 Toruń**

**Zespół autorski:
mgr Wojciech Śniadkowski**

Spis treści:

WSTĘP	6
I. Ogólna charakterystyka metodyki sporządzania Strategii.	9
II. Uwarunkowania przestrzenne	11
2.1. Położenie	11
2.2. Środowisko	13
2.3. Zanieczyszczenia	15
2.4. Jakość wód powierzchniowych	15
2.5. Powiązania komunikacyjne	16
III. Diagnoza warunków życia	18
3.1. Struktura demograficzna	18
3.2. Infrastruktura	22
3.2.1. Zasoby mieszkaniowe	22
3.2.2. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna	23
3.2.3. Sieć drogowa	26
3.2.4. Gospodarka odpadami	28
3.2.5. Ciepłownictwo	31
3.2.6. Infrastruktura gazowa	32
3.2.7. Energetyka	32
3.2.8. Infrastruktura teleinformatyczna	32
3.2.9. Wykorzystanie OZE na terenie gminy	33
3.3. Edukacja	35
3.3.1. Wykształcenie	35
3.3.2. Infrastruktura edukacyjna	35
3.4. Kultura i rekreacja w gminie	37
3.4.1. Działalność kulturalna	37
3.4.2. Sport i rekreacja	38
3.5. Opieka zdrowotna	40
3.6. Bezpieczeństwo publiczne	41
3.6.1. Policja	42
3.6.2. Straż pożarna	42
3.6.3. Straż leśna	43
3.6.4. Straż Wdeckiego Parku Krajobrazowego	43
3.7. Opieka społeczna	43

3.8.	Rynek pracy.....	47
3.9.	Gospodarka.....	49
3.9.1.	<i>Turystyka</i>	49
3.9.2.	<i>Rolnictwo i leśnictwo</i>	52
3.9.3.	<i>Przedsiębiorczość</i>	55
IV.	Zasoby finansowe gminy	59
V.	Analiza SWOT	66
VI.	STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJUGMINY OSIE	69
6.1.	MISJA GMINY - CEL NADRZĘDNY	71
6.2.	CELE STRATEGICZNE GMINY.....	72
6.3.	PROGRAM DZIAŁAŃ	75

Podstawowym atutem tej gminy jest przyroda. Wspaniałe kompleksy leśne, rzeki i czyste jeziora, rozległe przestrzenie oraz pachnące lasem powietrze sprawiają, że od wielu lat regularnie powracają tu turyści. Turystyczna gmina Osie robi wszystko, by każdy spędził tu czas w najlepszy dla siebie sposób. Umiejętne wykorzystanie szans, uwarunkowań i potencjału ludzkiego zdecyduje o pozycji i znaczeniu gminy na mapie województwa i kraju.

„Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Osie” posłuży jako instrument osiągnięcia zamierzonych efektów społecznych i gospodarczych. Dokument ten wytycza szlak, którym chcemy podążać wspólnie ze społeczeństwem gminy, podmiotami gospodarczymi, organizacjami społecznymi. Najważniejsze co gmina może zrobić dla rozwoju, to właściwie zorganizować własną działalność i w taki sposób wykonywać swoje zadania, aby stwarzać korzystne warunki rozwoju gospodarki lokalnej. Tak pojęta rola gminy sprowadza się do wytyczenia kierunków rozwoju w oparciu wiedzę na temat potrzeb społecznych i gospodarczych jej mieszkańców, a następnie konsekwentne działanie zmierzające do realizacji założonych celów.

W latach 2005-2014 zrealizowano szereg działań, które przyczyniły się do wielu pozytywnych zmian w gminie, bezrobocie spadło, stan infrastruktury drogowej i komunalnej się znacząco poprawił. Powstały nowe obiekty sportowe, wyremontowano i wyposażono szkoły i remizy OSP oraz służby zdrowia. Mieszkańcom żyje się dostanie i spokojnie.

Dziś przed gminą stają nowe wyzwania, zmieniają się potrzeby i oczekiwania. Sądzę, że zaproponowane przez nas cele i zadania zostaną przyjęte przez mieszkańców gminy Osie, instytucje gospodarcze oraz społeczne i staną się platformą do współpracy dla wspólnego dobra gminy i jej mieszkańców.

Wójt Gminy Osie – Grabski Michał,

wrzesień 2015 r.

WSTĘP

Od przyjęcia poprzedniej wersji strategii minęło ponad 10 lat¹ w trakcie, których zaszło wiele zmian w społecznych i gospodarczych: struktura demograficzna, zatrudnienia, gospodarcza, infrastruktura komunalna, itp. Założenia przyjęte w strategii z lat 2005-2014 umożliwiły realizację wielu działań inwestycyjnych zapewniających rozwój gospodarki i społeczeństwa Gminy. Wówczas wyznaczone cele i zadania zostały zrealizowane niemal w całości, co oznacza potrzebę wyznaczenia nowych celów i określenia nowych sposobów ich osiągnięcia. Przez ostatnie 10 lat w gminie zrealizowano m.in.:

- Zmodernizowano stację uzdatniania wody w Osiu wraz z nową studnią, rozbudowano sieć wodociągową i kanalizacyjną w Osiu i Wierzchach, wybudowano kanalizację sanitarną w Miedźnie, Radańsku, przepompownię ścieków w Osiu, uruchomiono program dotacji budowy przydomowych oczyszczalni ścieków;
- Przebudowano drogę powiatową Osie – Krąplewice, Tleń – Trzebciny, Tleń - Łążek, zmodernizowano drogę powiatową we Wałkowiskach,
- Wbudowano nowe drogi: powiatową Osie - Stara Rzeka, do Starego Tartaku, przez wieś Pruskie, gminną Osie - Jaszcz i Jaszcz - Nowy Jaszcz , Osie – Zaborki, Żur do elektrowni, wybudowano drogę - plac w centrum Tlenia;
- Wykonano nowe nawierzchnie ulic: Brzozowej wraz z oświetleniem i Andrykowskiego w Osiu, Kościelnej wraz z chodnikiem w Łążku, we Wierzchach wraz z chodnikiem, Dębowej w Tleniu oraz nową nawierzchnię drogi powiatowej we Wierzchach do „Republiki”
- Wybudowano parking przy ul. Dworcowej i przy kościele w Osiu, zmodernizowano wjazd i zwiększono ilość miejsc parkingowych przy przychodni zdrowia i przed budynkiem szkoły w Osiu.
- Wykonano II etap utwardzenia targowiska w Osiu.
- Pobudowano nowe chodniki na ulicach: Dworcowej, Nowy Świat , Polnej, Szkolnej w Osiu, Tucholskiej w Tleniu, wzdłuż drogi powiatowej od Szarłaty do Łążka, wzdłuż drogi gminnej Żur do elektrowni, w Jaszczu przy blokach mieszkaniowych;

---

¹ Poprzednia strategia uchwalona została w czerwcu 2005 roku

W zakresie oświaty:

- Wybudowano boiska wielofunkcyjne o sztucznej nawierzchni przy SP w Brzezinach i we Wierzchach;
- Zmodernizowano pomieszczenia Zespołu Szkół w Osiu przy ul. Szkolnej;
- Dokonano wymiany poszycia dachowego oraz remontu i adaptacji pomieszczeń wraz ze stworzeniem pracowni komputerowej dla uczniów w budynku szkoły podstawowej przy ul. ks. Semraua w Osiu, Zakupiono tablice interaktywne dla wszystkich oddziałów klasowych;
- Wykonano termomodernizację poszycia dachowego w SP Brzeziny;
- Wymieniono stolarkę okienną i drzwiową oraz wyremontowano pomieszczenia w szkole w Łązku;
- Wymieniono poszycie dachowe Przedszkola Publicznego w Osiu oraz wymieniono meble w salach;

W zakresie rekreacji, kultury i sportu:

- Zmodernizowano kąpielisko i jego zaplecze socjalne w Tleniu;
- Dokonano remontu i modernizacji pomieszczeń oraz frontonu budynku GOK w Osiu;
- Wybudowano place zabaw w: Osiu, Miedźnie, Jaszczu, Tleniu, Łązku i Pruskich - w Brzezinach i Żurze w trakcie budowy oraz siłownię plenerowe w Osiu i Tleniu;
- Wybudowano stanicę wędkarską w Grzybku oraz ogólnodostępny park edukacyjno-dendrologiczny w centrum Osia.

Pozostałe działania

- Zakupiono ciężki samochód ratowniczo-gaśniczy dla OSP Osie oraz sprzętu i wyposażenia dla OSP wraz z modernizacją strażnic;
- Dofinansowano zakup samochodu terenowego dla policji oraz rozbudowano i poprawiono jakość systemu monitoringu z podglądem w posterunku policji w Osiu.

Przełożyło się to na uzyskanie pozytywnych zmian w sytuacji gospodarczej: spadło bezrobocie, w szczególności wśród kobiet, przybyło mieszkańców, podniosły się dochody mieszkańców i gminy, wybudowano nowe drogi, sieci wodociągowe i kanalizacyjne, zmodernizowano i doposażono obiekty szkolne, przedszkolne i kulturalne gminy. W gminie powstały nowe obiekty turystyczne, ścieżki piesze i rowerowe.

Na następne lata w gminie opracowano nowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Osie przyjęte uchwałą Rady Gminy nr XX/142/13 z dnia 20 marca 2013r , które m.in. wyznacza cele gminy w zakresie:

- wyznaczenia nowych terenów do kształtowania zabudowy - konieczność uregulowania kwestii terenów rozwojowych w obszarze gminy,
- dostosowania stanu prawnego terenów na obszarze gminy do zmieniających się przepisów prawa - pojawienie się w granicach gminy terenów ochrony przyrody Natura 2000 oraz wyznaczenie obszarów, na których możliwe będzie lokalizowanie przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko,
- wyznaczenia nowych funkcji dla obszarów gminy uwzględniających nowe uwarunkowania infrastrukturalne: wodociągowe, kanalizacyjne i komunikacyjne a także wymagań prowadzenia gospodarki odpadami tak, aby optymalnie wykorzystać powstałą infrastrukturę ale i wskazać potrzeby w tym zakresie, w szczególności wykorzystanie potencjału gminy wynikającego z niedalekiej odległości od węzła autostrady A-1 w Warlubiu celem zapewnienia dalszego rozwoju gospodarczego i podniesienia jakości życia jej mieszkańców,
- wskazanie obszarów, dla których przewiduje się lokalizację funkcji ponadlokalnych, czyli obszarów podlegających negocjacji administracji rządowej i lokalnej dla sprecyzowania wspólnej polityki w zagospodarowaniu tych obszarów,
- uwzględnienia lokalizacji na terenie gminy instalacji infrastruktury naukowej – radioteleskopu, o znaczeniu europejskim.

I. Ogólna charakterystyka metodyki sporządzania Strategii.

Podstawą planowania strategicznego jest właściwa diagnoza stanu obecnego i prognoza przyszłych wydarzeń w odniesieniu do zasobów gminy. Przygotowany raport diagnostyczny jest przeglądem najważniejszych kwestii dotyczących gminy, z konieczności jednak ograniczono go do zagadnień o znaczeniu podstawowym dla strategii rozwoju.

Dokument strategii zawiera materiał merytoryczny charakteryzujący uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne jak i kierunki polityki rozwoju gminy. Został opracowany zgodnie z zasadami partnerstwa społecznego. Wysoka ranga nadana procesowi tworzenia strategii pozwala mieć nadzieję, iż jej realizacją będą żywo zainteresowane wszystkie grupy społeczne i gospodarcze. Spełniono w ten sposób istotne z punktu widzenia planowania strategicznego kryterium zgody i reprezentacji społecznej.

Naczelną ideą przyświecającą tworzeniu Strategii zrównoważonego rozwoju Gminy Osie jest dążenie do dalszego rozwoju jakości życia mieszkańców gminy, poprzez zapewnienie pełnego bezpieczeństwa socjalnego oraz zaspokojenie potrzeb rozwoju osobowego poszczególnych mieszkańców gminy tak, aby wszystkim żyło się godnie.

Najważniejsze, co gmina może zrobić dla rozwoju, to właściwie zorganizować własną działalność i w taki sposób wykonywać swoje zadania, aby stwarzać korzystne warunki rozwoju gospodarki lokalnej. W pracach nad strategią uwzględniono konstytucyjną zasadę rozwoju zrównoważonego, gdzie poszczególne obszary aktywności społecznej i gospodarczej będą realizowane z uwzględnieniem ochrony środowiska naturalnego, co ma szczególne znaczenie w gminie, której prawie cały obszar objęty jest jakąś formą ochrony.

„Strategia zrównoważonego rozwoju Gminy Osie” jest dokumentem otwartym i będzie aktualizowana (szczególnie w warstwie realizacyjnej) wraz z ewentualnymi zmianami najważniejszych trendów społecznych i gospodarczych, ale także na podstawie okresowo prowadzonych ocen efektów wdrażania strategii, zwłaszcza w zakresie wynikającym z jednego z jej podstawowych założeń programowych, jakim jest „realizacja szans dla każdego”.

Proces tworzenia Strategii podzielono na cztery etapy:

W I etapie - przygotowano diagnozę stanu gminy - w ujęciu branżowym i problemowym. Wyniki tych prac posłużyły do sformułowania przez zespół ekspertów koncepcji, która została poddana dyskusji społecznej z udziałem środowisk samorządowych i gospodarczych.

W II etapie – określono cele i kierunki rozwoju gminy - uwzględniające wyniki konsultacji społecznych oraz zapisy pozostałych dokumentów strategicznych gminy.

W III etapie - Zespół ekspertów - przygotował ekspertyzy i analizy szczegółowych problemów rozwoju gminy, w tym dotyczących perspektyw rozwoju regionu wynikających z:

- trendów europejskich - globalizacji, konkurencji i innowacji,
- długo- i średniookresowych strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski,
- prognozy demograficznej oraz ilościowej i jakościowej projekcji dotyczącej zasobów pracy,
- kierunków przyjętych w strategiach gminy, powiatu i województwa,
- uwarunkowań infrastrukturalnych wynikających z przyjętego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
- możliwości rozwoju wynikających ze strategii krajowych oraz oceny stopnia potencjalnego zaangażowania publicznych i prywatnych środków finansowych w budowę infrastruktury.

W IV etapie - na podstawie rezultatów uzyskanych w etapach poprzednich - Zespół przygotował projekt „Strategii zrównoważonego rozwoju Gminy Osie”, który został przedstawiony do zatwierdzenia przez Radę Gminy.

Przyjęte cele dla rozwoju gminy Osie są adekwatne z celami rozwoju, powiatu świeckiego, województwa kujawsko pomorskiego i polityki państwa oraz zaleceniami Unii Europejskiej.

II. Uwarunkowania przestrzenne

2.1. Położenie

Gmina Osie administracyjnie należy do województwa kujawsko-pomorskiego położona jest w północnej jego części w powiecie świeckim.

Obszar gminy leży w najbardziej atrakcyjnym pod względem wypoczynkowym obszarze województwa, gdzie znajdują się liczne kompleksy leśne, w tym Bory Tucholskie, Jezioro Koronowskie, i atrakcyjnie turystycznie rzeki Brda i Wda, gdzie są liczne szlaki kajakowe.

Gmina Osie sąsiaduje z następującymi gminami z powiatu świeckiego: Warlubie, Jeżewo, Drzycim, Lniano oraz z gminą Cekcyn z powiatu tucholskiego. W północnej części sąsiaduje z Województwem Pomorskim.

Rysunek 1. Mapa powiatu świeckiego.

Ważne znaczenie dla rozwoju gminy ma sieć komunikacyjna województwa, która jest dobrze rozwinięta - przechodzą tu drogi łączące północ kraju z południem, międzynarodowa droga E 75: Gdańsk-Cieszyn (autostrada A1), 10: Szczecin-Warszawa (docelowo S10), E261:

Świecie-Wrocław (docelowo S5). Główne węzły kolejowe to Bydgoszcz, Toruń, Inowrocław. W niedużej odległości od gminy (ok. 100 km) zlokalizowane są porty lotnicze w Gdańsku i Bydgoszczy, które dają połączenie z najważniejszymi ośrodkami w kraju i zagranicą. W Gdańsku i Gdyni zlokalizowane są ważne porty morskie, które dzięki autostradzie są dostępne w przeciągu 1,5 godziny jazdy.

Gmina zajmuje obszar 209,6 km², z czego ok. 70% stanowią lasy, co stawia gminę w rzędzie największych gmin wiejskich województwa. Cała powierzchnia gminy objęta jest różnymi formami ochrony przyrody, w tym: Wdecki Park Krajobrazowy, Śliwicki Obszar Chronionego Krajobrazu, sześć rezerwatów przyrody, liczne użytki ekologiczne oraz największa wśród gmin województwa kujawsko-pomorskiego liczba pomników przyrody. Ośią hydrograficzną jest rzeka Wda, której długość na terenie gminy wynosi 30 km.

Na sieć osadniczą gminy składa się 11 sołectw: Osie, Tleń, Miedzno, Brzeziny, Jaszcz, Wałkowiska, Łązek, Wierzchy, Radańska, Stara Rzeka i Pruskie.

Rysunek 2. Gmina Osie

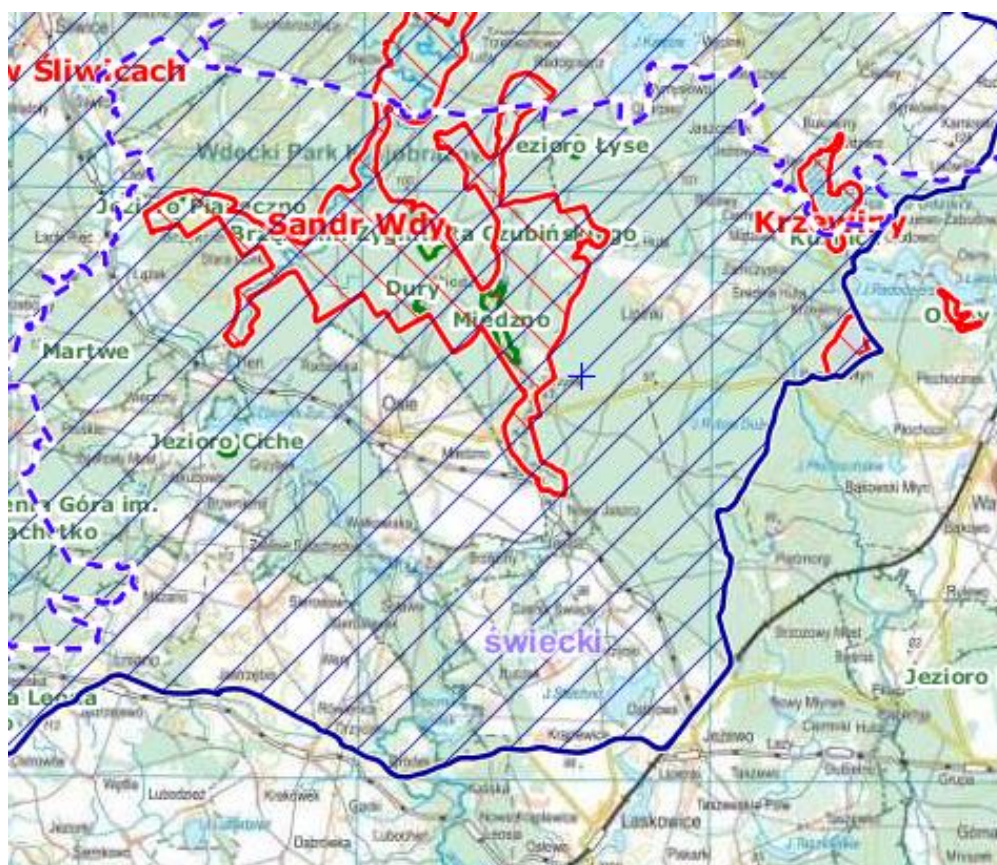

2.2. Środowisko

Gmina leży na pograniczu mezoregionów Równiny Świeckiej i Borów Tucholskich. Większą część gminy stanowią równiny sandrowe wyniesione 80-130 m n.p.m. porośnięte lasem. Lasy i grunty leśne zajmują 70,8% powierzchni gminy, co plasuje ją w grupie najbardziej zalesionych w województwie. Lasy, w przeważającej części publiczne, są w zarządzie Nadleśnictwa Osie. Unikalne walory przyrodnicze, turystyczne, krajobrazowe i naukowe sprawiły, że znaczna część lasów weszła w skład utworzonego „Wdeckiego Parku Krajobrazowego”. Gmina Osie zajmuje w granicach tego parku ok. 14,44 tys. ha. Na terenie gminy znajduje się aż 6 rezerwatów przyrody:

- Rezerwat przyrody Brzęki im. Zygmunta Czubińskiego - leśny, chroni las gądowny z udziałem jarzębu brekinii;
- Rezerwat przyrody Dury - ścisły torfowiskowy, chroni rzadkie zespoły roślinne wodne i tofowiskowo-bagienne;
- Rezerwat przyrody Jezioro Ciche - torfowiskowy, chroni śródlęśne jeziora wraz z unikatową roślinnością wodną i torfowiskową;
- Rezerwat przyrody Jezioro Martwe - torfowiskowy, chroni roślinność jezior dystroficznych, torfowiska przejściowych i wysokich;
- Rezerwat przyrody Jezioro Piaseczno - krajobrazowy, chroni ekosystem jeziora Piaseczno i jego stan czystości wody;
- Rezerwat przyrody Miedzno - faunistyczny, chroni miejsca lęgowe i żerowiska ptactwa wodnego i błotnego.

Obszary Natura 2000 obejmują:

- północno-centralna część gminy - Sandr Wdy (PLH040017) SOO,
- cały obszar gminy - Bory Tucholskie (PLB220009) OSO.

W gminie jest stosunkowo bogata sieć wód powierzchniowych. Gmina leży w całości w zlewni Wdy, która należy do najbardziej atrakcyjnych szlaków wodnych w Polsce. Atrakcyjne pod względem turystycznym są też dwa prawe dopływy Wdy - Prusina i Ryszka, odwadniające zachodnią część gminy. Prusina przepływa przez miejscowości Łązek i Tleń, natomiast Ryszka przez wsie Jakubowo i Zgorzały Most, uchodząc do Wdy (Zalewu Żur) w miejscowości Wierzchy. Wschodnia część gminy jest stosunkowo uboga pod względem hydrograficznym.

Największym zbiornikiem wód powierzchniowych na terenie gminy Osie jest Zalew Żur. Zbiornik o powierzchni 440 ha rozciąga się na długości 9,5 km, pomiędzy miejscowościami Tleń i Żur. Wody Wdy zostały spiętrzone do wysokości 15,7 m ponad pierwotny poziom. Bardzo cennym dla użytkowania turystycznego zbiornika jest fakt, że charakteryzuje się on wąskim kształtem (w niektórych miejscach jego szerokość przekracza 200 m) z występującymi licznymi odnogami, stanowiącymi oddzielne akweny. Największym z nich jest jez. Mukrz (Wierzchy). Ponadto największe jeziora Miedzno, Piaseczno i Ciche są rezerwatami przyrody. Jezioro Piaseczno charakteryzuje się wodami o najwyższej jakości (I klasa czystości).

Atrakcyjność gminy Osie wiąże się zarówno z bogatą przyrodą jak i historią tego obszaru. Obszar gminy Osie obejmuje w części północnej lesiste tereny Borów Tucholskich, w południowej – urodzajniejsze, mniej zalesione tereny Wysoczyzny Świeckiej, charakteryzuje się dużą różnorodnością reliktyw dziedzictwa kulturowego. Należą do nich układy osadnicze, zespoły dworsko-parkowe, budowle sakralne i cmentarze, zespoły budowli folwarcznych, obiekty architektury i budownictwa oraz budowle i urządzenia inżynierskie. Wszystkie bez względu na stan zachowania, stanowią elementy krajobrazu kulturowego gminy.

W ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków znajdują się łącznie 74 obiekty zabytkowe objęte ochroną konserwatorską, które usytuowane są w 17 sołectwach. Na szczególną uwagę zasługują następujące obiekty:

- Kościół parafialny w Osiu pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Św. z 1821r.,
- Zabytkowe szkoły wybudowane na przełomie XIX i XX wieku znajdujące się w miejscowościach: Brzeziny, Jaszcz, Miedzno, Osie i Wierzchy,
- Zabytkowe domy mieszkalne, które powstały głównie na przełomie XIX/XXw. znajdujące się w większych miejscowościach gminy, a głównie w Brzezinach, Łązku, Osiu i Wierzchach,
- Zespół dworski w Jaszczu składający się z dworu, owczarni, stajni, spichlerza, gorzelni, kuźni i parku,

- brukowany trakt leśny Tleń-Osie („Trakt Napoleoński”) z 1807 roku w Tleniu,
- młyn wodny w Wierzchach – Zgorzały Most,
- zespół dworca PKP w Tleniu,
- Elektrownia w Żurze,
- park dendrologiczny w Brzezinach.

Cechą charakterystyczną dla krajobrazu gminy jest zachowana do dziś spora liczba obiektów tradycyjnej architektury ludowej, pochodzących w zdecydowanej większości z XIXw., w tym chałupy kociewskie.

2.3. Zanieczyszczenia

Źródłami zanieczyszczeń powietrza są miejsca, w których następuje wyemitowanie do środowiska substancji zanieczyszczających. Mogą to być zanieczyszczenia powietrza, wody, gruntu co związane jest z działalnością człowieka. W gminie nie ma uciążliwych źródeł zanieczyszczenia, są jednak rejonu zagrożone wysokimi stężeniami chwilowymi wynikającymi z koncentracji źródeł emisji, warunków pogodowych i warunków przewietrzenia. Największe zanieczyszczania związane są z lokalnymi źródłami ciepła - kotłowniami, zasilanymi węglem oraz przemysłem. Emisja zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych w okresie 2014r. wyniosła 1708,8tys. ton w przypadku zanieczyszczeń pyłowych i 4,22tys. ton zanieczyszczeń gazowych (w tym: dwutlenek siarki - 1,4 tys. ton, dwutlenek węgla 1704 tys. ton, tlenki azotu - 1,66 tys. ton). Jednak w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń zatrzymano 99,2% zanieczyszczeń pyłowych i 9,1% gazowych.

Pozostałe zanieczyszczenia związane są z odpadami komunalnymi i ściekami oraz transportem drogowym. Ich poziom jest niewielki a gmina prowadzi odpowiednie działania aby wyeliminować całkowicie ich negatywne działanie.

2.4. Jakość wód powierzchniowych

Ogółem stan czystości wód należy uznać za zadowalający w porównaniu z latami wcześniejszymi. Jeśli chodzi o jeziora, najczystszy jest jezioro Piaseczno, posiadające wody w I klasie czystości. Końcowe odcinki rzek Prusiny i Sobińskiej Strugi posiadają wody w III klasie czystości. Rzeką Wda na odcinku leżącym na terenie gminy Osie prowadzi wody II klasy czystości. Pozostałe jeziora i rzeki na terenie gminy nie były badane. Można

przypuszczać, że z racji braku rozwiniętego przemysłu oraz ograniczonej produkcji rolnej w ich bezpośrednim sąsiedztwie wody nie powinny być gorszej klasy niż II-III.

W 2010 r. oceniono ładunek wybranych zanieczyszczeń dla wybranych oczyszczalni ścieków dokonujących zrzutu do wód rzeki Wdy - oczyszczalnia ścieków Osie (gm. Osie): BZT5 – 1140 kg/rok, ChZT – 11063 kg/rok, zawiesina ogólna – 1448 kg/rok, azot ogólny – 4907 kg/rok, fosfor ogólny – 536 kg/rok.

Według oceny dokonanej przez WIOŚ w 2008 r. wody rzeki Wdy nie spełniają wymogów do hodowli ryb łososiowatych ani karpowatych.

2.5. Powiązania komunikacyjne

O możliwościach rozwojowych gminy i jej konkurencyjności w istotnej mierze decyduje dostępności komunikacyjna. Niedostateczny rozwój tej infrastruktury to trudniejsze warunki rozwoju społecznego i gospodarczego, a przede wszystkim niska atrakcyjność lokalizacyjna dla inwestycji gospodarczych.

Sieć drogowa Gminy Osie ma charakter tranzytowy w układzie wojewódzkim i rozprowadzający w układzie powiatowym. Nie występują na obszarze gminy ważne węzły komunikacji samochodowej. Około 13 km od wschodniej granicy gminy przebiega autostrada płatna A1 a najbliższy węzeł autostrady znajduje się w Warlubiu.

Podstawową drogą tranzytową o dużym znaczeniu dla gminy jest droga nr 238 Osie - Warlubie. Droga łączy najsilniej zurbanizowane tereny gminy resztą kraju poprzez dojazd do autostrady A1 w miejscowości Warlubie. Ważnym szlakiem komunikacyjnym jest też droga 1203C Osie – Tleń – Osie, która tworzy naturalne przedłużenie drogi krajowej 238 i stanowi połączenie dla turystów korzystających z autostrady A1 i zmierzających do Tucholi i Borów Tucholskich.

Dla mieszkańców szczególne znaczenie mają drogi powiatowe nr 1213C Osie – Drzycim oraz droga 1225C, które łączą gminę z drogą wojewódzką 239, czyli głównym dojazdem do Świecia i dalej Bydgoszczy i Torunia.

Połączenia z głównymi ośrodkami w województwie i kraju:

- **Toruń** - dojazd: Autostrada A1, ok. 70 km do zjazdu w Warlubiu, dalej DW 214 ok. 20 km do Osia (razem ok. 100 km), czas ok. 1h 20 min lub drogą nr DK91 Toruń – Chełmża – Świecie Osie, ok. 80 km, czas ok. 1h
- **Bydgoszcz** – Tleń – Osie DK5 i DW239 czas, 1h 20 min, ok. 73 km, lub Bydgoszcz - Toruń – Osie DK5, czas 1h 10 min, ok. 70 km
- **Warszawa** przez A1, zjazd w Lubiczu - Warszawa DK10 czas 3 h 45 minut 295 km.
- **Gdańsk** wjazd na A1 w Warlubiu i bezpośredni dojazd do trójmiasta, ok. 110 km, 1 h 10 minut.

Połączenia lotnicze

Gmina Osie znajduje się w III strefie (obszar o promieniu do 100 km) zasięgu obsługi lotniska komunikacyjnego w Bydgoszczy oraz w Gdańsku. Oba porty lotnicze oddalone są od Osia o około 1,5h jazdy samochodem. Szczególnie port w Gdańsku oferuje duże możliwości połączeń lotniczych z miastami w kraju i Europie.

Ścieżki rowerowe

W Osiu jest 5 km trasy dla rowerzystów Osie – Tleń przebiegająca wzdłuż drogi powiatowej 1203C. Trasa stanowi obecnie fragment czerwonego szlaku rowerowego Świecie - Drzycim - Osie - Tleń - Śliwice – Czersk, który stanowi fragment długiego szlaku przebiegającego z Płocka przez Włocławek, Toruń, Chełmno do Czerska.

Strategia powiatowa zakłada, że budowa szlaków rowerowych ma stanowić element ułatwienia dla ruchu drogowego poprzez zwiększenie udziału rowerów w lokalnych podróżach mieszkańców. Dlatego w ramach modernizacji planuje się poprawę ich oznakowania oraz budowę wzdłuż istniejących dróg. Zaplanowano budowę ścieżek: Brzeziny - Jaszcz (2,7 km), Osie - Miedzno (2,8 km), Osie - Żur (3,3 km), Tleń - Wierzchy (1,3 km), Wałkowiska - Brzeziny (1,2 km) oraz Wierzchy - Pruskie (2,2 km). Ponadto samorząd powiatu zakłada potrzebę budowy ciągów pieszo-rowerowych łączących gminy: Laskowice - Sulnowo (13 km), Laskowice - Osie - Tleń (15 km), Jezewo - Rulewo - Warlubie (20 km).

Sieć kolejowa

Przez gminę przebiega linia kolejowa Laskowice – Dąbrowy – Kwiatki – Osie – Tleń – Łązek – Czersk – Kościerzyna. Jest to linia jednotorowa, niezelektryfikowana. Użytkowana do transportu pasażerskiego i okazjonalnie do towarowego. Na trasie linii w granicach gminy Osie znajdują się przystanki Kwiatki, Tleń i Łązek oraz stacja Osie. Obecnie (2015r) w ramach przewozów pasażerskich trasę obsługuje firma Arriva RP zapewniając 4 kursy dziennie. Na przystankach usytuowane są stare budynki nieczynnych obecnie stacji, które wymagają zagospodarowania.

Komunikację pasażerską zapewniają również linie autobusowe oraz prywatni przewoźnicy.

III. Diagnoza warunków życia

3.1. Struktura demograficzna

Gmina Osie to gmina położona w południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie świeckim. Gmina Osie jest jedną ze 144 gmin województwa kujawsko-pomorskiego i jedną z 92 gmin typu wiejskiego w całym województwie.

Liczbę mieszkańców w danym regionie kształtuje przyrost naturalny wraz z saldem migracji. Z kolei przyrost naturalny jest uwarunkowany różnicą urodzeń oraz zgonów, które to w przypadku gminy Osie kształtują się bardzo korzystnie. Główne wskaźniki demograficzne gminy Osie przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Charakterystyka demograficzna ludności gminy Osie

Liczba osób na 1000 ludności	2007	2008	2010	2012	2014
zgony	8,43	7,08	7,99	8,50	6,05
przyrost naturalny	3,0	6,3	6,5	3,1	5,1
urodzenia żywe	11,4	13,4	14,5	11,6	11,2
małżeństwa zawarte w ciągu roku	7,5	8,6	6,0	5,7	3,7
Migracje					
saldo migracji gminnych wewnętrznych	0,8	1,7	1,9	-0,2	0,5
saldo migracji zagranicznych	-1,13	0,19	0,00	0,00	-0,4

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

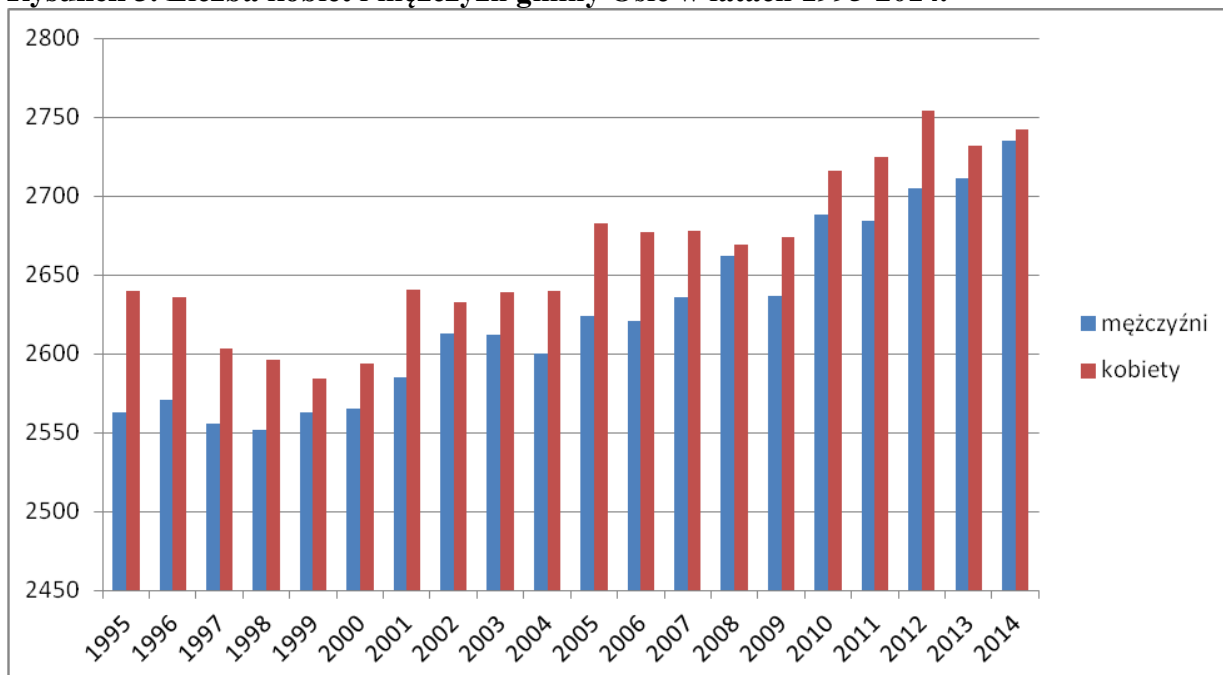
W ostatnich latach w gminie Osie wskaźnik zgonów zasadniczo utrzymały się na podobnym dość wysokim poziomie jednakże w 2014r. odnotowano znaczące obniżenie. Jednocześnie wysoka jest również liczba urodzeń, przez co i przyrost naturalny jest stosunkowo wysoki. Dzięki temu liczba ludności gminy Osie od wielu lat systematycznie rośnie, w roku 2014 w gminie było 5477 mieszkańców o 3% więcej niż w 2007 roku i o 5% w stosunku do roku 1995. W tabeli 2 przedstawiono zmianę liczby ludności gminy w ciągu ostatnich latach. W gminie nastąpiło korzystne wyrównanie proporcji pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn, dzięki czemu współczynnik feminizacji w 2014 roku wyniósł 100,3, co oznacza minimalną przewagę kobiet w społeczności gminy.

Tabela 2. Ludność gminy Osie

Wyszczególnienie	2007	2008	2010	2012	2014
ogółem	5314	5331	5404	5459	5477
kobiety	2678	2669	2716	2754	2742
mężczyźni	2636	2662	2688	2705	2735

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Rysunek 3. Liczba kobiet i mężczyzn gminy Osie w latach 1995-2014.

Jak widać z danych w tabeli 3 najwięcej ludności przybyło w Osiu oraz Wołkowiskach, gdzie przybyło ponad 11% mieszkańców. Sołectwami gdzie ubyło ludności są: Radańska, Jaszcz, Brzeziny oraz Tleń.

Tabela 3. Ludność gminy Osie w poszczególnych Sołectwach

Wyszczególnienie Sołectw	2007	2008	2010	2012	2014
Brzeziny	335	336	330	338	330
Jaszcz	277	268	255	243	239
Łązek	386	389	393	400	400
Miedzno	316	319	318	306	318
Osie	2 764	2 793	2821	2833	2 855
Pruskie	153	153	155	156	159
Radańska	185	185	185	184	174
Stara Rzeka	57	60	66	68	65
Tleń	285	286	280	276	283
Wałkowiska	372	381	388	407	414
Wierzchy	221	224	226	228	228

Źródło: UG OSIE

Obecnie najliczniejszą grupę stanowi ludność w wieku 30-34 lat, niewiele mniej liczna jest grupa 25-29 lat, ogólnie najliczniejszą grupę stanowi ludność w wieku 25-44 lat, co oznacza, że w gminie przybywa ludność w wieku produkcyjnym. Niestety ubywa grupy ludzi młodych w szczególności w wieku 10-24, a jednocześnie przybywa osób starszych, najwięcej w wieku 60-64 lata, w której to grupie przybyło ok. 84% osób. Szczegółową sytuację demograficzną gminy przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Ludność gminy Osie według grup wiekowych

Wyszczególnienie grup wiekowych	2007	2008	2010	2012	2014
0-4 lat	319	333	347	345	298
5-9 lat	319	308	297	313	342
10-14 lat	368	347	351	315	291
15-19 lat	402	390	366	339	309
20-24 lat	476	458	426	436	421
25-29 lat	413	442	457	461	422
30-34 lat	380	368	398	415	453
35-39 lat	377	388	387	389	398
40-44 lat	344	330	366	371	392
45-49 lat	393	395	355	351	363
50-54 lat	368	378	418	387	362
55-59 lat	351	345	350	374	393
60-64 lat	178	220	282	338	327
65-69 lat	201	195	163	167	241
70 lat i więcej	425	434	441	458	465

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Można zauważyć, że systematycznie rośnie liczba ludności w wieku 70+, co jest odzwierciedleniem stanu zdrowia ludności oznacza też, że w gminie następuje podwyższenie oczekiwanego dalszego trwania życia powyżej 65 rok, co świadczy o poprawie jakości życia obywateli. Sytuację dobrze obrazuje też wskaźnik obciążenia demograficznego, gdzie wskaźnik ludności w wieku nieprodukcyjnym zmalał z 58% do 55%, jednocześnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła z 13% do 16%, co ilustruje tabela 5.

Tabela 5. Udział grup wiekowych w strukturze społecznej gminy Osie

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2007	2008	2010	2012	2014
% ogółem ludność w wieku:						
Przedprodukcyjnym	%	23,3	22,8	21,9	21,5	19,9
Produkcyjnym	%	63,1	63,1	64,1	63,9	64,2
Poprodukcyjnym	%	13,7	14,0	14,0	14,6	15,9
Wskaźniki obciążenia demograficznego						
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Osoba	58,5	58,4	56,0	56,6	55,8
ludność w wieku produkcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	Osoba	58,7	61,5	63,6	67,8	79,6
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Osoba	21,7	22,2	21,8	22,9	24,7

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Malejąca liczba osób w wieku przedprodukcyjnym oznacza mniejszą liczbą dzieci w szkole i konieczności rozważenia co zrobić z pustymi klasami. Wzrost liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym to dla gminy duża szansa, szczególnie w sytuacji dobrze funkcjonującego rynku pracy, ale stanowi też wyzwanie dla samorządu, który musi zadbać o przyszłe interesy pracodawców. Tym samym działania gminy w sferze społecznej powinny szczególną pomoc kierować do osób w wieku produkcyjnym, tak aby maksymalnie wykorzystać potencjał tej grupy społecznej, głównie poprzez wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości, a także kształcenie zawodowe oraz opiekę nad dziećmi.

Wyzwaniem staje się też starzejące społeczeństwo, w szczególności, że proces ten jest powszechny i dotyka całego regionu, podobnie jak kraju i Europy. Sytuacja taka stwarza dla gminy zarówno zagrożenie jak i szansę, wszystko zależy od podjętych decyzji rozwojowych.

Obraz gminy na tle otoczenia

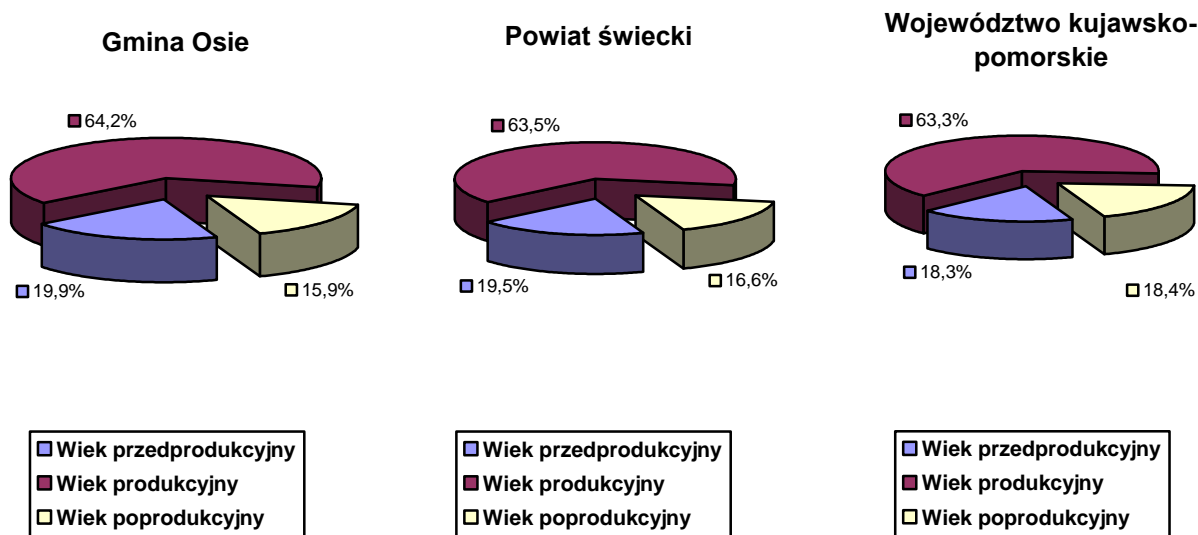
Na tle powiatu i województwa gmina wykazuje zdecydowanie pozytywną postawę pod każdym względem. Występuje tu dużo większa liczba urodzeń oraz dużo niższy wskaźnik zgonów niż przeciętna dla powiatu i województwa. Tym samym, przyrost naturalny w gminie jest dużo wyższy. Jednocześnie występuje dodatnie saldo migracji oraz korzystny, zrównoważony wskaźnik liczby kobiet przypadających na mężczyzn. Szczególnie godny odnotowania jest niski wskaźnik zgonów, który jest o 30 zarówno od średniej powiatu jak i województwa, na co główny wpływ ma niski wskaźnik zgonów w gminie. Podobną sytuację przedstawia saldo migracji, gdzie w odróżnieniu od średniej województwa i powiatu, gmina ma dodatni wskaźnik migracji, który jest o 33% niższy od średniej wojewódzkiej. Jedynie niekorzystnie kształtuje się wskaźnik małżeństw, który jest znacznie niższy zarówno od średniej powiatu jak i województwa.

Tabela 6. Charakterystyka demograficzna ludności gminy Osie na tle powiatu i województwa w roku 2014

Obszar	Kobiety na 100 mężczyzn	Małżeństwa na 1000 ludności	Urodzenia żywe na 1000 ludności	Przyrost naturalny na 1000 ludności	Zgony na 1000 ludności	Saldo migracji na 1000 ludności
Gmina Osie	100	3,7	11,2	5,1	6,5	0,2
Powiat świecki	103	5,3	10,4	1,5	8,9	-1,9
Województwo kujawsko-pomorskie	106	4,9	9,6	0,0	9,58	-1,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS - Bank Danych Lokalnych

Pomimo znacznych zmian w strukturze ludności, jakie nastąpiły w ostatnich latach, udział ludności w wieku przedprodukcyjnym jest znacznie wyższy niż przeciętna województwa – 18,3% i wynosi obecnie 19,9% ogółu mieszkańców i jednocześnie jest nieznacznie wyższa niż powiatu – 19,5%, co świadczy o tym, że w gminie wciąż jest stosunkowo dużo dzieci i młodzieży w wieku szkolnym.

Rysunek 4. Struktura ludności gminy Osie na tle powiatu i województwa w 2014 r.

Również liczba ludności w wieku poprodukcyjnym jest na znacznie niższym poziomie, zarówno w stosunku do województwa jak i powiatu, co w zestawieniu z danymi na temat dynamicznego przyrostu liczby osób w wieku powyżej lat 60 oraz niewielką liczbą zgonów oznacza, że będzie przybywać osób starszych, dla których będzie trzeba stworzyć odpowiednie warunki życia.

3.2. Infrastruktura

3.2.1. Zasoby mieszkaniowe

W gminie Osie jest dobra sytuacja mieszkaniowa choć w ostatnich latach liczba mieszkań wzrosła nieznacznie ale nastąpił znaczny wzrost ilości izb mieszkalnych. Według danych GUS w 2014 roku zarejestrowano 1560 mieszkań i odnotowano o 487 izb więcej niż w 2009 roku. Średnia wielkość mieszkań wynosiła 83,3 m², co daje średnio 26,6 m² na osobę. Jednocześnie, jak widać z danych w tabeli 7, w ostatnich latach następuje stała poprawa standardów mieszkaniowych na terenie gminy Osie. Tym niemniej wciąż 5% mieszkań nie ma dostępu bieżącej wody a 18% nie ma łazienki, 11% nie ma spłukiwanego ustępu.

Tabela 7. Struktura wyposażenia mieszkań w media w gminie Osie

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2007	2008	2010	2012	2014
Mieszkania wyposażone w urządzenia techniczno-sanitarne:						
wodociąg	%	94,7	94,8	95,2	95,3	95,0
ustęp splukiwany	%	81,6	81,7	90,4	90,5	89,0
łazienka	%	77,8	78,0	83,4	83,7	82,0
centralne ogrzewanie	%	57,1	57,4	64,0	64,6	65,0
gaz z sieci	%	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: GUS – Bank Danych Lokalnych

Dominującą formą zabudowy jest mieszkalnictwo jednorodzinne oraz rolnicze zagrodowe. Niewielką częścią mieszkań zarządzana jest przez spółdzielnie:

- Spółdzielnia Osie – budynki wielorodzinne przy ul. Nowy Świat 7 i 9 w Osiu;
- Spółdzielnia Mieszkaniowa Świecie - budynki wielorodzinne przy ul. Bolesława Prusa 1 w Osiu;
- Wspólnota Mieszkaniowa nr 435 Wielki Komorsk - budynki wielorodzinne przy ul. Mickiewicza (6 bloków) w Osiu;
- Spółdzielnia Mieszkaniowa Energetyk - budynki wielorodzinne w m. Żur.

W gminie dominują budynki wybudowane przez 1970 rokiem, co tym samym określa też odpowiedni poziom infrastruktury budynku. Ma to wpływ zarówno na jakość życia jak i na gospodarkę niskoemisyjną. Sytuację w tym obszarze szczegółowo opisuje Plan Gospodarki Niskoemisyjnej opracowany w czerwcu 2015 roku.

3.2.2. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

W gminie istnieje jedna oczyszczalnia ścieków, mieszcząca się w Osiu. Istniejąca gminna oczyszczalnia ścieków w odległości ok.1km od miejscowości Osie powstała w 1993r., zmodernizowana w latach 2000-2002. Jest to oczyszczalnia mechaniczno biologiczna z podwyższonym usuwaniem biogenów o przepustowości średniej 1350 m³/dobę, a maksymalnej 1580 m³/dobę. Nie wymaga rozbudowy ani modernizacji w najbliższym okresie czasu. W pełni zabezpiecza potrzeby Gminy Osie.

Oczyszczalnia jest eksploatowana prawidłowo i dopuszczalne stężenia zanieczyszczeń w ściekach oczyszczanych nie są przekraczane. Ścieki do oczyszczalni dostarczane są przewodem tłoczonym z terenu gminy Osie. Na oczyszczalni istnieje punkt zlewny ścieków dowożonych, do którego samochodami asenizacyjnymi dowozi się nieczystości płynne ze zbiorników bezodpływowych.

Sieć kanalizacyjna skoncentrowana jest Osiu, gdzie dociera do 90 % jej mieszkańców. Jednak w ostatnich latach gmina znacząco powiększyła sieci, które obecnie mają długość ok. 80 km i obejmują ok 65 % ludności całej gminy. W 2014 w gminie Osie w sieci kanalizacyjnej poprowadzonych było 922 przyłączy, zaś w sieci wodociągowej 1161.

Dominujące na terenie gminy Osie są podziemne wody czwartorzędowe, które są znacznie bardziej narażone na zanieczyszczenia niż wody trzeciorzędowe. Miąższość warstwy izolującej jest zróżnicowana i wynosi od kilkunastu do ponad 50 m. Zaopatrzenie w wody pitne gminy Osie pochodzi z trzech ujęć:

- Osie – z pokładów czwartorzędowych o głębokości 100 m p.p.t., wydajność 26 oraz 19 m³/h (zmodernizowane w 2012r.),
- Tleń – z pokładów czwartorzędowych o głębokości 56 i 55 m p.p.t., wydajność po 50 m³/h,
- Jaszcz – z pokładów czwartorzędowych o głębokości 40 m p.p.t., wydajność Ośr. =27 m³/h Qmax = 32 m³/h.

Dobowa ilość wody pobranej i uzdatnionej wynosi około 820 m³, wydajność zaś to 2472 m³. Sieć wodociągowa na terenie gminy jest dobrze rozwinięta, obejmuje około 82% gospodarstw i ma prawie 95 km długości. Sytuację w zakresie zaopatrzenia ludności w sieci przedstawia tabela 8.

Tabela 8. Gospodarka komunalna w Gminie Osie

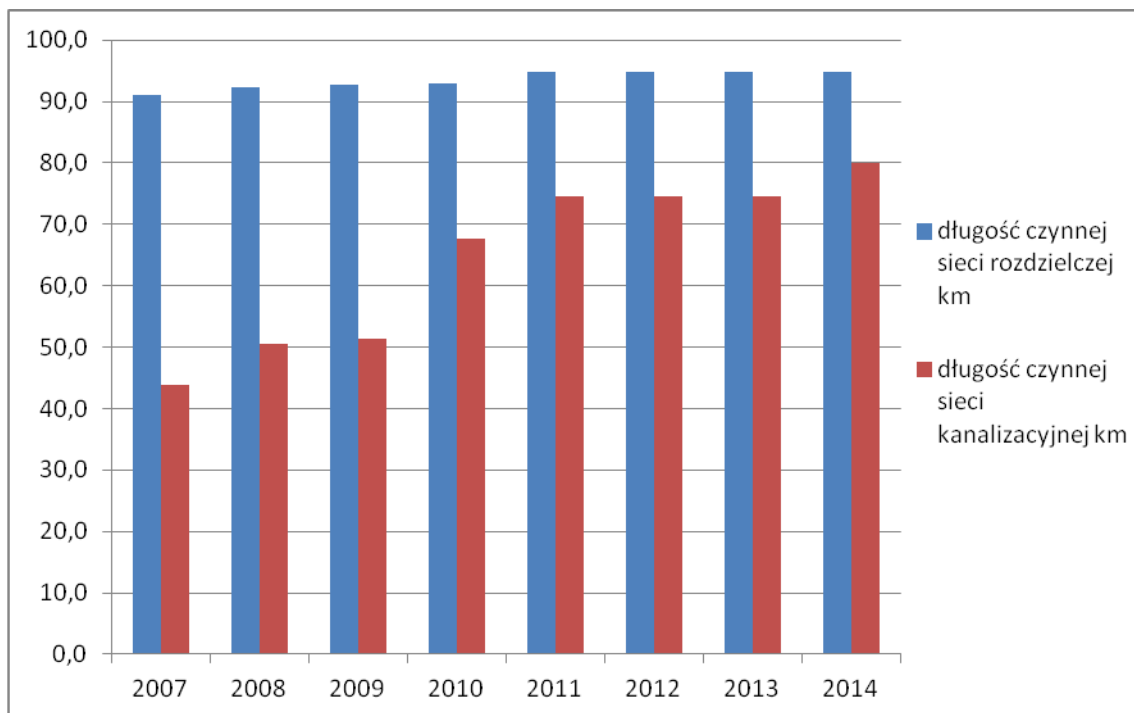
Zakres przedmiotowy	Jednostka miary	2007	2010	2012	2014
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	91,1	93,0	94,9	94,9
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1227	1156	1160	1161
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	236,0	160,0	167,0	211,0
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	4311	4391	4438	4449
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	m ³	54,7	36,4	37,6	38,7
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	43,8	67,7	74,6	79,9
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	916	1100	960	922
ścieki odprowadzone	dam ³	315,0	182	211	238,0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	2906	3211	3244	3256

Źródło: GUS – Bank Danych Lokalnych

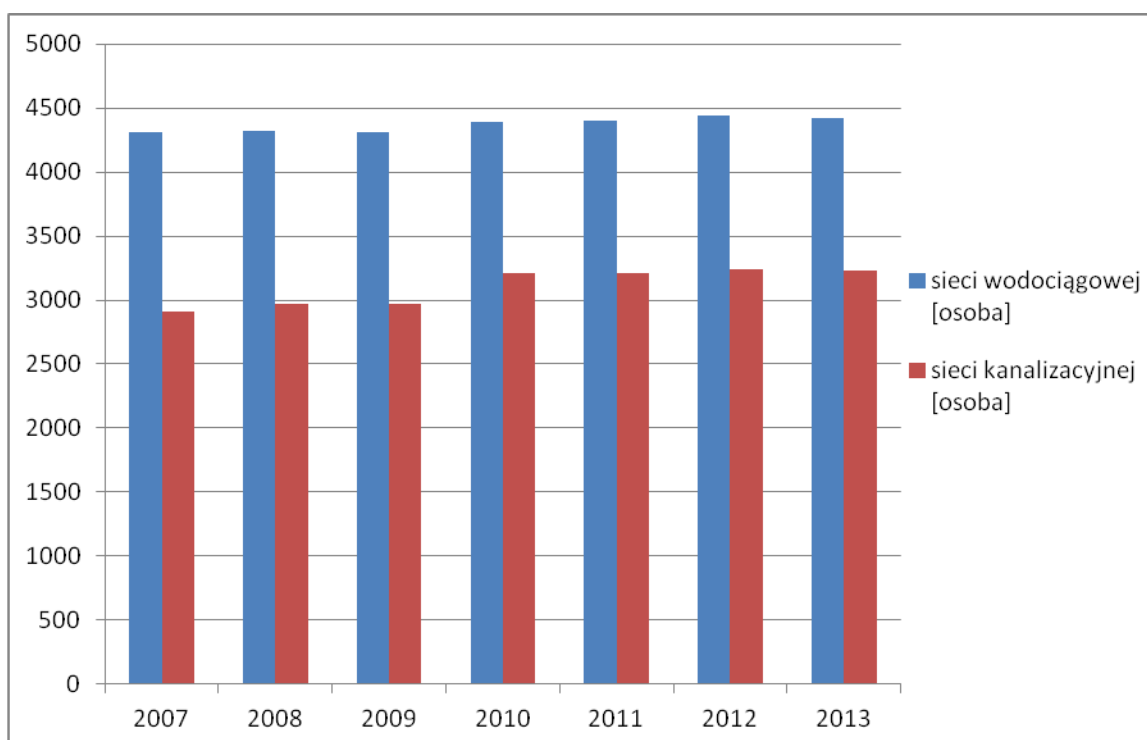

W latach 2004-2012 w gminie wybudowano kanalizację sanitarną w Miedznie, Radańskiej, Pruskich, Wierzchach, Brzezinach, Żurze, Wałkowiskach, Jaszczu oraz Tleniu. Rozbudowano sieć wodociągową i kanalizacyjną w Osiu oraz wybudowano nową główną przepompownię ścieków w Osiu.

Rysunek 5. Sieci wodociągowe i kanalizacyjne gminy Osie

Rysunek 6. Ludności gminy Osie korzystająca z sieci

W gminie systematycznie zmniejsza się dysproporcja pomiędzy liczbą osób korzystających z wodociągu i podłączonych do sieci kanalizacyjnej, tym niemniej sytuacja w tym względzie wciąż jest niekorzystna. Związane jest to z wciąż powszechnym korzystaniem ze zbiorników bezodpływowych (szamb). W 2013 roku w gminie zainstalowanych było 346 takich zbiorników, i choć jest ich o 54 mniej niż w 2007 roku, to jest to wciąż duża liczba. Niestety stopień szczelności tych szamb jest wątpliwy i duża część zanieczyszczeń trafia do wód gruntowych. Jest to szczególnie niebezpieczne w przypadkach, gdy w danym gospodarstwie domowym nie ma gminnej sieci wodociągowej, a woda czerpana jest z przydomowych studni zasilanych z wód gruntowych. Dla poprawy jakości wód gruntowych i eliminacji szamb, wprowadzono program budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, dzięki temu w 2014 roku było ich już 54.

Jednym z uniwersalnych wskaźników jakości życia jest zużycie wody. Im lepiej uposażony jest mieszkaniec gminy, tym korzysta z większej ilości wody. Wg danych GUS, przeciętna krajowa wynosi 31,1m³, natomiast dla mieszkańców miast sięga 33,9 m³, natomiast średnia krajowa dla obszarów wiejskich wynosi 26,8m³. Średnia dla województwa Kujawsko-Pomorskiego w 2014 roku wyniosła 33,2m³, natomiast dla powiatu świeckiego 34m³, w tym dla obszarów wiejskich 35,4m³. Porównując dane krajowe i dla gminy Osie, należy stwierdzić, że pod tym względem sytuacja w ostatnich latach uległa korzystnej zmianie i obecnie zużycie to wynosi średnio ok. 38m³, co świadczy też o wzroście zamożności mieszkańców gminy a także ich dobrostanu.

3.2.3. Sieć drogowa

Sieć drogowa Gminy Osie składa się z dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Sieć ma charakter tranzytowy w układzie wojewódzkim i rozprowadzający w układzie powiatowym. Podstawową drogą tranzytową o dużym znaczeniu dla gminy jest droga nr 238 Osie - Warlubie. Zarządcą drogi jest Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy. Według planu zadań inwestycyjnych na lata 2007-2015 Wojewódzkiego Zarządu Dróg w Bydgoszczy, droga nr 238 przeznaczona jest do przebudowy ale obecnie nie posiada źródła finansowania.

Tabela 9. Długość dróg w km gmina Osie

Długość dróg gminnych	Długość dróg powiatowych	Długość dróg wojewódzkich	Długość dróg krajowych
41,8	66,5	4,1	0

Źródło. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Osie

Ważnym szlakiem komunikacyjnym jest droga 1203 C Osie - Tleń, która tworzy naturalne przedłużenie drogi krajowej 238 i stanowi połączenie dla turystów korzystających z autostrady A1 i zmierzających do Tucholi i Borów Tucholskich.

Dla mieszkańców szczególne znaczenie mają drogi powiatowe nr 1213C Osie – Drzycim oraz droga 1225C, które łączą gminę z drogą wojewódzką 239 - głównym dojazdem do Świecia i dalej Bydgoszczy i Torunia. Działania samorządu powiatowego zakładają przebudowę drogi Tleń - Lniano - Pruszcz - Zbrachlin. Pozwoli to na włączenie północno - zachodniej części powiatu do drogi ekspresowej S5.

Tabela 10. Długości odcinków dróg powiatowych wg numerów na obszarze gminy Osie

Nr drogi	Długość odcinków w [m]	Klasa techniczna	Stan techniczny
1005 C	5487s	L	b. dobry
1015 C	6471	L	b. dobry
1027 L	556	C	dostateczny
1029 C	4128	L	b. dobry
1201 C	7015	L	Osie – Radańska dostateczny pozostała część b. dobry
1202 C	12295	L	dostateczny
1203 C	5309	L	dobry
1210 C	2207	L	zły
1211 C	3499	L	w Tleń – dobry pozostała część - dostateczny
1213 C	4544	L	Oc. Osie- Żur – dobry pozostała część. - dostateczny
1214 C	3668	L	dostateczny
1215 C	6829	L	dostateczny
1225 C	5245	L	dobry
1227 C	9594	L	dostateczny

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Osie

Sieć dróg na terenie gminy oceniana jest jako wystarczająca zapewnia obsługę większości wsi, jednak ich jakość wymaga poprawy. Szczególnie niski jest udział dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej. Ruch na wszystkich drogach w gminie ma charakter gospodarczy, co oznacza, że w dni robocze jest większy niż w dni świąteczne. Pod względem

natężenia ruchu wyróżnia się połączenie Tlenia i Osia ze Świeciem i Osia z Warlubiem. Gdzie okresowo pojawia się większy ruch związanych z turystyką.

Jednym z problemów są chodniki a w zasadzie przystosowanie obszarów gminy do poruszania się dla osób starszych i niepełnosprawnych. Będzie to miało szczególne znaczenie w przypadku dalszego starzenia się społeczeństwa oraz ewentualnych zmian strategicznych związanych z nastawieniem gminy na usługi dla osób starszych.

3.2.4. Gospodarka odpadami

Obecnie gmina realizuje zadania związane z gospodarką odpadami w oparciu o nowe regulacje obowiązujące od 2012 roku: ustawa „O utrzymaniu czystości i porządku w gminach” oraz wojewódzki plan gospodarki odpadami. Zgodnie z art.3, ust.1 ustawy: utrzymanie czystości i porządku w gminach należy do obowiązkowych zadań własnych gminy. Jednocześnie ustawa wskazuje, że gminy są odpowiedzialne m.in. za: stworzenie warunków do wykonywania prac związanych z utrzymaniem czystości i porządku na terenie gminy, budowę, utrzymanie i eksploatację stacji zlewnych, instalacji i urządzeń do zbierania, transportu i unieszkodliwiania zwłok zwierzęcych lub ich części, selektywne zbieranie odpadów komunalnych obejmujące co najmniej następujące frakcje odpadów: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło i opakowania wielomateriałowe oraz odpady komunalne ulegające biodegradacji, w tym odpady opakowaniowe ulegające biodegradacji; osiągnięcie odpowiednich poziomów recyklingu, działania informacyjne i edukacyjne w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi.

Jedną z poważniejszych konsekwencji nowych regulacji są, określone w Art. 3b i c ustawy, zobowiązania gmin do osiągnięcia do dnia 31 grudnia 2020 r.:

- poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w wysokości co najmniej 50% wagowo,
- poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych w wysokości co najmniej 70% wagowo,
- oraz obowiązek ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania - do dnia 16 lipca 2020 r., do nie więcej niż 35% wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania.

Zgodnie z owymi wymaganiami prowadzone działania w gminach zmierzają do osiągnięcia wyznaczonych przez prawo poziomów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy określa

regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy i stanowi akt prawa miejscowego. W gminie Osie obowiązuje Uchwała NR XXI/154/13 Rady Gminy Osie z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Osie. Regulamin określa m.in. sprawy dotyczące: wymagań w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości, rodzaj i minimalną pojemności pojemników przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych na terenie nieruchomości oraz na drogach publicznych, warunki rozmieszczania tych pojemników i ich utrzymania w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym, częstotliwość i sposobu pozbywania się odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości oraz z terenów przeznaczonych do użytku publicznego. Metoda oraz opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi są jednakowe dla wszystkich mieszkańców. Opłatę kwartalną dla nieruchomości zamieszkałej stanowi liczba osób faktycznie zamieszkujących daną nieruchomość pomnożona przez wysokość stawki i liczbę miesięcy w kwartale.

W zakresie unieszkodliwiania odpadów gminy mogą stosować różne warianty w zakresie wywiązania się z obowiązku wynikającego z art. 6d. ust. 1 u.c.p.g.. tj.: zorganizowanie przez wójta przetargu na:

- odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, (odbiór i przewóz do instalacji wskazanej w umowie przez gminę) albo
- odbieranie i zagospodarowanie odpadów.

W gminie osie przeprowadzono przetarg na odbiór i zagospodarowanie w wyniku którego udzielono zamówienia dla Zakładu Usług Komunalnych Sp. z o.o. ze Świecia. Ustawa nakłada obowiązek wywożenia odpadów do regionalnych instalacji przekształcania odpadów komunalnych (RIPOK) określonych w planach gospodarki odpadami. Gmina Osie działa w obrębie Regionu Tucholsko-Grudziądzkiego na terenie, którego wyznaczono regionalne instalacje w miejscowościach:

- ZAKURZEWO gm. Grudziądz (MBP, Z, SK)
- SULNÓWKO gm. Świecie (MBP, Z, SK)
- BLADOWO gm. Tuchola (MBP, Z, SK)

Rysunek 7. RIPOK dostępne dla Gminy Osie

W gminie znajdują się dwa składowiska odpadów komunalnych. Składowisko w Osiu ma zamkniętą kwaterę, a na pozostałej części składowiska urządzony jest Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). Składowisko we Wierzchach będzie zrehabilitowane w 2015 roku. W gminie funkcjonuje system segregacji i selektywnej zbiórki odpadów oparty na zestawach kontenerów do gromadzenia odpadów selektywnych (papier, tworzywo, szkło) i ustawionych w newralgicznych punktach wszystkich wsi na terenie gminy.

Dla selektywnej zbiórki w gminie wyznaczono Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK), który mieści się na terenie składowiska odpadów komunalnych w Osiu. PSZOK czynny jest w każdą pierwszą i третią sobotę miesiąca, gdzie przyjmowane będą odpady komunalne segregowane, takie jak: papier, szkło, tworzywo sztuczne, metal, odpady biodegradowalne, odpady niebezpieczne, opony samochodowe, gruz budowlany, odpady wielkogabarytowe, elektrośmieci itp. Odpady będą przyjmowane bezpłatnie. PSZOK przeznaczony jest dla osób fizycznych. Firmy winny zawrzeć stosowne umowy na odbieranie i zagospodarowanie odpadów z przedsiębiorstwem wpisanym do rejestru działalności regulowanej Gminy Osie.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie gminy Osie w 2013 roku zebrano ogółem 1.124,34Mg odpadów komunalnych zmieszanych, w tym z gospodarstw domowych zebrano 1.041,63Mg odpadów. W roku 2014 zebrano 1080,8 Mg odpadów komunalnych zmieszanych, tylko z gospodarstw domowych, poziom recyklingu wyniósł

27,99 %. W porównaniu do roku 2008 nastąpił wzrost o 244% ilości zebranych odpadów komunalnych, co świadczy o skuteczności podejmowanych działań zmierzających do niekontrolowanego pozbywania się odpadów w tym spalania w domowych piecach.

Tabela 11. Odpady zmieszane zebrane w ciągu roku na terenie gminy Osie

Zakres przedmiotowy	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem	t	460,40	171,33	307,27	328,38	1128,40	1124,34
ogółem na 1 mieszkańca	kg	86,2	32,2	57,1	60,6	208,6	206,2
z gospodarstw domowych	t	460,40	170,24	282,27	265,13	1045,61	1041,63

Źródło: GUS – Bank Danych Lokalnych

W celu wypełnienia zobowiązań wynikających z PGO WK-P w gminie prowadzone są prace w celu podniesienia skuteczności segregacji odpadów u źródła oraz obniżenia kosztów zbierania i unieszkodliwiania odpadów zmieszanych. Działania te zmierzają do ustawiania pojemników do selektywnego zbierania odpadów na terenie całej gmin, w placówkach oświatowych i innych instytucjach publicznych, a także w placówkach handlowych, znajdują się pojemniki na zużyte baterie, a w placówkach medycznych i aptekach na przeterminowane leki. Prowadzone także będą akcje zbierania odpadów wielkogabarytowych oraz zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Gmina przygotowuje także akcje informacyjne promujące odpowiednie zachowanie względem segregacji odpadów.

3.2.5. Ciepłownictwo

System ciepłowniczy w gminie oparty jest o kotłownie osiedlowe, zakładowe oraz indywidualne rozwiązania, w których dominują układy na paliwo stałe (węgiel, miał, drewno). W niewielkim procencie mają udział rozwiązania oparte na paliwach ciekłych (olej, gaz) oraz elektryczne. Alternatywą dla obecnej gospodarki cieplnej jest przewidywana w przyszłości gazyfikacja gminy i związane z nią możliwości cieplne.

Oprócz indywidualnych źródeł, na terenie gminy istnieją również lokalne kotłownie, zasilające głównie zabudowę wielorodzinną, zespoły obiektów użyteczności publicznej i obiekty przemysłowo-usługowe. Paliwem dla tych kotłowni jest olej opałowy oraz węgiel (miał węglowy, ekogroszek). Większe lokalne kotłownie zlokalizowane są między innymi: kotłownia zakładów mięsnych w Osiu, Zakład Stolarski Otlewski, szkoły, nadleśnictwa, Gminny Ośrodek Kultury, Ośrodki wczasowe, zabudowa mieszkaniowa wielorodzinną w Żurze. Na terenach wiejskich energia cieplna wykorzystywana jest:

- do ogrzewania pomieszczeń i przygotowywania ciepłej wody użytkowej,
- do przygotowywania posiłków w gospodarstwach domowych,

- na potrzeby produkcyjne i obiektów użyteczności publicznej (ogrzewanie, ciepła woda i potrzeby technologiczne).

Podstawowym problemem z jakim boryka się gmina Osie, podobnie jak w całym kraju jest budownictwo komunalne, zły stan techniczny obiektów, wysoka energochłonność oraz sposób ogrzewania budynków, głównie paliwami stałymi, często niskiej jakości. W gminie istnieje niewielki potencjał dla tworzenia scentralizowanych źródeł zaopatrzenia w energię, tym niemniej działania w tym zakresie, obok tworzenia lokalnych źródeł wykorzystania OZE, będą jednym z ważniejszych zadań w następnych latach.

3.2.6. Infrastruktura gazowa

Aktualnie system gazowniczy na terenie gminy oparty jest o płynny gaz butlowy dostępny w punktach zlokalizowanych w każdej wsi. Ten nośnik energii prezentuje szereg zalet: relatywnie niski koszt, wygodę użytkowania, ekologiczny charakter. Z tych względów rozwój sieci gazowej powinien być uwzględnionych w planach rozwoju Gminy. Docelowo kierunek polityki przestrzennej gminy przewiduje gazyfikację gminy Osie. Temu celowi ma służyć opracowana 1994 roku – Koncepcja Gazyfikacji Gmin: Osie, Drzycim i Lniano.

3.2.7. Energetyka

Źródłem energii elektrycznej dla terenu gminy jest rozdzielnia wysokiego napięcia zlokalizowana przy elektrowni wodnej w Żurze o mocy 8 MW z wysokości tamy spiętrzającej – 22 m, pojemność całkowita zbiornika – 16 mln m³, pojemność użytkowa- 5,1 mln m³.

Dodatkowo na Strudze Sobińskiej funkcjonuje Elektrownia Wodna w Jaszczu będąca własnością prywatną. Na terenie gminy pojawiły się projekty osób związanych z energetyką pochodząca z odnawialnych źródeł energii poszukujące lokalizacji dla małych elektrowni wodnych na rzece Wdzie i Strudze Sobińskiej.

3.2.8. Infrastruktura teleinformatyczna

Spośród 262 miejscowości znajdujących się na terenie Powiatu Świeckiego, tylko 38 posiada dostęp do sieci światłowodowych, co stanowi 14,5%. W całym kraju udział ten kształtuje się na poziomie 16,5%.

Tabela 12. Pokrycie infrastrukturą telekomunikacyjną w powiecie świeckim w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Liczba miejscowości	Liczba miejscowości z zakończeniem sieci światłowodowej	Liczba miejscowości z węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z dostępowymi węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z zasięgiem sieci kablowych lub terminalami radiowymi
Bukowiec	19	3	16	13	17

Dragacz	17	2	14	8	15
Drzycim	20	2	15	10	19
Jeżewo	27	2	18	11	21
Lniano	24	2	15	11	20
Nowe	21	6	18	13	20
Osie	31	3	12	6	25

W koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) 2030 wyznaczona została lokalizacja Radioteleskopu o nazwie Hevelius na terenie osady Dębowiec - inwestycja celu publicznego o znaczeniu krajowym w dziedzinie badań naukowych. Przewiduje się, że budowa radioteleskopu obejmować będzie budowę infrastruktury technicznej z nim związanej, w tym sieci światłowodowej i nowych dróg dojazdowych.

Ponadto zgodnie z zapisami „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Osie”, projektowane tereny rozwojowe powinny uwzględniać rozwój istniejących sieci i urządzeń telekomunikacyjnych przez unowocześnianie, w tym wymiana napowietrznych i kablowych linii telekomunikacyjnych na rzecz kabli światłowodowych oraz zlokalizowanie na terenie gminy anten przesyłowych telefonii komórkowej, między innymi w celu promocji turystycznych walorów obszaru gminy, przy czym rozbudowa systemu mobilnej komunikacji szerokopasmowej w obszarze gminy Osie wymaga stosowania działań pozwalających na współistnienie pasywnej służby radiowej (radioastronomii) w postaci projektowanego radioteleskopu „Hevelius”, wespół z aktywnymi służbami radiowymi.

3.2.9. Wykorzystanie OZE na terenie gminy

Jednym z nowych zadań stawianych przed samorządami, jest uwzględnianie w strategiach rozwoju zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, tak w skali kraju, jak i gminy. Główne założenia strategiczne polityki energetycznej to 20% redukcja emisji gazów cieplarnianych, zwiększenie udziału OZE do 20% w „konsumpcji” Unii Europejskiej i 20% zmniejszenie zużycia energii do roku 2020. Istotna zmiana polityki to wyznaczenie celu ogólnego, w ramach którego każdy kraj ma obowiązek realizacji spójnej polityki energetycznej i ekologicznej zmierzających do poprawy konkurencyjności ekonomicznej i jakości życia społeczeństwa.

Zgodnie z zapisami „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Osie”, projektowane tereny rozwojowe, przewidziane pod lokalizację zabudowy mieszkaniowej winny być zaopatrywane w ciepło z indywidualnych źródeł opalanych wyłącznie ekologicznymi paliwami.

Gmina Osie położona jest na takim obszarze, który stwarza korzystne warunki przede wszystkim dla energii odnawialnej pochodzącej z biomasy. Charakter gminy sprzyja wytwarzaniu paliw z biomasy pochodzącej z produkcji rolnej, leśnictwa oraz gospodarki odpadami. Istnieją dwa podstawowe kierunki technologiczne energetycznego wykorzystania biomasy i odpadów:

- procesy termiczne (przede wszystkim spalanie i współspalanie),
- procesy biologiczne (fermentacja i spalanie gazów palnych).

W Gminie Osie istnieje pewny potencjał energii geotermalnej, jednak nie są to warunki szczególnie korzystne. Ponadto istnieją jeszcze możliwości wykorzystania energii rzek. Obecna sytuacja w gminie przedstawia się następująco²:

a) Energia wiatru

Brak instalacji wiatrowych na terenie gminy.

b) Energia wody

Na terenie Gminy znajdują się trzy elektrownie wodne:

- Elektrownia Wodna Żur [7,5 MW] na rzece Wdzie (ENEA Wytwarzanie),
- Elektrownia Wodna w Jaszczu [30kW] na rzece Struga Sobińska,
- Elektrownia Wodna w Zgorzałym Moście [30kW] na rzece Struga Ryszka.

c) Energia słońca

Na terenie gminy występuje niewielka liczba prywatnych instalacji kolektorów słonecznych - ich moc jest pomijalna. Na terenie gminy nie występują instalacje fotowoltaiczne.

d) Energia geotermalna

Na terenie gminy występuje niewielka liczba prywatnych pomp ciepła - ich moc jest pomijalna.

e) Energia z biomasy

Produkcja peletu w Zakładzie Stolarskim M. L. Malinowscy Sp. j. oraz w Zakładzie Wielobranżowym „JAG-BET” Piotr Jagła. Szacowana miesięczna produkcja peletu to ok. 200 ton, co w skali roku daje 2 400 ton.

f) Energia z biogazu

Nie powstała żadna biogazownia.

---

² Na podstawie informacji Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Osie

3.3. Edukacja

3.3.1. Wykształcenie

Pod względem struktury wykształcenia gmina wypada niekorzystnie na tle powiatu oraz województwa - 56% ludności w gminie w wieku powyżej 15 lat ma wykształcenie zaledwie podstawowe lub jest bez wykształcenia. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymowało się 27% mieszkańców, natomiast wykształcenie wyższe posiadało zaledwie 2,8%. Pozostała część posiadała średnie policealne i średnie zawodowe. Jest to sytuacja, która może negatywnie wpływać na rynek pracy oraz ogólny poziom rozwoju gospodarczego i społecznego gminy, w szczególności niski poziom wykształcenia ludności uniemożliwia przejście nadwyżki siły roboczej istniejącej w rolnictwie do zawodów pozarolniczych.

Sytuacja ta nie przekłada się jednak na obecne wyniki egzaminów gimnazjalnych. Uczniowie w gminie Osie w bloku pytań: humanistycznego, matematyczno-przyrodniczego i języka angielskiego osiągnęli wyniki powyżej średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego - 56%. Wyniki, które uzyskali uczniowie z Osia z egzaminu gimnazjalnego z matematyki były najlepszym wynikiem w powiecie – 54%, co lokują gminę znacząco powyżej średniej powiatowej (43%), wojewódzkiej (45%) a także krajowej (47%)³.

3.3.2. Infrastruktura edukacyjna

Na terenie gminy Osie funkcjonują:

- trzy szkoły podstawowe w miejscowościach: Osie, Brzezinach i Wierzchach oraz filia w Łązku (klasy I-III),
- jedno gimnazjum oraz przedszkole w miejscowości Osie.

Głównym ośrodkiem szkolnym jest Zespół Szkół w Osiu, gdzie znajdują się przedszkole, oddziały zerowe, szkoła podstawowa oraz gimnazjum. Zespół użytkuje dwa obiekty szkolne w budynku przy ul. Księdza Semraua 44, gdzie w roku szk. 2013/14 działały 4 oddziały „0” i 6 oddziałów klas I-III oraz w budynku przy ul. Szkolnej 8 się działały klasy IV-VI szkoły podstawowej i I-III gimnazjum. W latach 2010-2012 dokonano wymiany poszycia dachowego oraz remontu i adaptacji pomieszczeń wraz ze stworzeniem pracowni komputerowej dla uczniów w budynku szkoły podstawowej przy ul. ks. Semraua. Dzięki temu do dyspozycji szkoły są: dwie pracownie komputerowe, dwie sale gimnastyczne,

---

³ Wyniki egzaminów gimnazjalnych w latach 2012-2014 w województwach kujawsko-pomorskim i pomorskim oraz w kraju, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku (<http://www.oke.gda.pl>).

siłownia, stołówka oraz biblioteka wraz z czytelnią, do szkoły zakupiono tablice interaktywne dla wszystkich oddziałów klasowych.

Szkoły w Brzezinach oraz w Wierzchach oraz wraz z filią w Łązku mieszczą się w starych budynkach. W 2014 roku łącznie w 11 oddziałach uczęszczało do nich 149 dzieci. W latach 2010-2014 wybudowano boiska wielofunkcyjne o sztucznej nawierzchni przy SP w Brzezinach i we Wierzchach, w Brzezinach wykonano termomodernizację poszycia dachowego, wymieniono stolarkę okienną i drzwiową oraz wyremontowano pomieszczenia w szkole w Łązku. Ponadto wymieniono poszycie dachowe Przedszkola Publicznego w Osiu oraz wymieniono meble w salach.

W gminie spada liczba dzieci w wieku szkolnym. W 2014 roku liczba uczniów w szkołach podstawowych wyniosła 393, w gimnazjum – 191, co oznacza, że od 2007 roku ubyło 34 uczniów w szkole podstawowej (ok. 8%) i 55 uczniów gimnazjum (ok. 22%).

Tabela 13. Placówki oświatowe w gminie Osie

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2007	2008	2010	2012	2014
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego						
przedszkola bez specjalnych	osoba	92	91	93	90	93
oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	osoba	29	26	30	85	121
Szkoły podstawowe						
szkoły podstawowe ogółem	ob.	4	4	4	4	4
szkoły podstawowe ogółem – uczniowie	osoba	427	427	374	352	393
Szkoły gimnazjalne						
gimnazja ogółem	ob.	1	1	1	1	1
gimnazja ogółem – uczniowie	osoba	246	209	218	193	191
Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów						
szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	osoba	-	10,16	8,13	7,48	10,58
gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	osoba	-	8,66	9,08	8,04	7,96

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS – Bank Danych Lokalnych

Ponieważ od liczby uczniów zależy znaczna część subwencji dla gminy należy liczyć się z tym, że koszty utrzymania infrastruktury szkolnej będą rosły. Jednocześnie w gminie występują znaczne braki w wykształceniu, dlatego warto rozważyć możliwości wykorzystania infrastruktury szkolnej dla kształcenia dorosłych, w tym kształcenia zawodowego.

Pozytywnym zjawiskiem jest znaczny wzrost ilości dzieci w oddziałach przedszkolnych. Obecnie w przedszkolach jest 121 dzieci o 98 (317%) więcej niż w roku

2007. Jest to szczególnie ważne z punktu widzenia rozwoju społecznego i gospodarczego gminy. Dzięki temu znaczna część młodych ludzi może być aktywna zawodowo a jednocześnie może też realizować aspiracje rodzinne.

3.4. Kultura i rekreacja w gminie

3.4.1. Działalność kulturalna

Głównym ośrodkiem kultury jest Gminy Ośrodek Kultury w Osiu. Jest to miejsce, gdzie mieszkańcy mogą spędzić wspólnie czas oraz rozwijać swoje zainteresowania. Działalność Ośrodka Kultury jest bardzo szeroka obejmuje zajęcia w zakresie: gry na gitarze, nauki tańca dzieci, młodzie i dorosłych, teatru lalek, teatru dla dorosłych, zespołu wokalnego Seniorów, brydża sportowego, chóru Chorus Osensis, Studia Piosenki, Klubu Książki, Klubu Seniora "Osiacy", Ligi Kobiet Polskich, Klubu satyrycznego wesołego rondelka, punktu informacji turystycznej. W ramach działalności GOK wsparcie mają również: Gminne Centrum Informacji Turystycznych oraz Centrum Nordick Walking - Bory Tucholskie oraz Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe Gminy Osie „Grom Osie”. Przy ośrodku działa również Młodzieżowa drużyna pożarnicza i VII Drużyna Harcerska Azymut w Osiu, ponadto w obszarze kultury aktywnie działają jednostki OSP w Osiu, Łązku, Miedznie, Wierzchach.

W gminie funkcjonują stowarzyszenia:

- Bractwo Czarnej Wody,
- Towarzystwo Rozwoju Gminy Osie,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Pruskie

Każda z wymienionych organizacji inicjuje okolicznościowe festyny, imprezy w celu promowania kultury oraz integrowania mieszkańców, a także budowania poczucia przynależności lokalnej i regionalnej.

GOK w Osiu uczestniczy również w organizacji imprez na skalę międzynarodową, krajową i wojewódzka. Cyklicznie w Osiu odbywa się Międzynarodowy konkurs muzyki sakralnej "Carmen Fidei", gdzie udział bierze ok. 1 tys. osób.

Ponadto odbywają się imprezy o zasięgu wojewódzkim i międzygminny:

- Regionalny Młodzieżowy Festiwal Piosenki - udział biorą dzieci i młodzież szkolna z województwa. Udział ponad 200 osób.
- Turniej siatkówki plażowej o Puchar Przewodniczącego Rady Gminy - współorganizowany z Wdeckim WOPR. Udział ok. 150 os.

- Konkurs wiedzy przyrodniczej, regionalnej i ekologicznej - współorganizowany z Zespołem Szkół w Osiu, Nadleśnictwem Osie, Wdeckim Parkiem Krajobrazowym oraz Bractwem Czarnej Wody. Udział ok. 150 os.

Ważnym ośrodkiem kultury jest Biblioteka gminna, która posiadają bogaty księgozbiór 15.716 sztuk książek. W 2014 roku zarejestrowanych było ponad 400 czytelników dorosłych oraz ok. 200 dzieci, wypożyczono ogółem: 9.605 książek z czego 8.198 pozycji przez dorosłych. Co nie zmienia faktu, że wciąż maleje liczba wypożyczeń oraz zmniejszoną liczbą czytelników. Biblioteka uczestniczy w programie "Akademia Orange dla bibliotek". Dzięki temu programowi Fundacja Orange pokrywa koszty dostępu do szerokopasmowych łączy internetowych w naszej placówce.

Placówka organizuje różnego typu imprezy m.in.: Dyskusyjny Klub Książki, Dyktando o Pióro Wójta gminy Osie, konkurs czytelniczy, Dzień pluszowego misia oraz Międzynarodowy Dzień Kota (współorganizowane ze szkolną biblioteką), Walentynkowy wieczór z operetką. Czytelnicy mogą brać udział również w programach: Fun English (darmowa nauka języka angielskiego dla dzieci przez Internet) oraz Akademia Orange (darmowy Internet).

3.4.2. Sport i rekreacja

Istniejąca infrastruktura sportowa:

- stadion sportowy w Osiu,
- sala gimnastyczna w Osiu,
- boiska przyszkolne w Brzezinach, Osiu i Wierzchach.

Obecna infrastruktura sportowa na terenie gminy Osie wykorzystywana jest w 80%. Większość imprez odbywa się w miesiącach letnich, w trakcie sezonu turystycznego. Co sprawia, iż baza sportowa staje się częścią bazy turystycznej.

W gminie odbywają się imprezy o zasięgu wojewódzkim:

- Biegi Oskie im. Krzysztofa Malinowskiego - ponad 20 lat tradycji. Biegają dzieci i młodzież szkolna oraz dorośli, udział bierze ok. 1 tys. uczestników,
- bieg na orientację „Nad Wdą” współfinansowany ze środków województwa kujawsko-pomorskiego, który odbywa się na trasach: pieszych, rowerowej i kajakowej, gdzie udział bierze ponad 100 uczestników,

oraz międzygminny: Turniej siatkówki plażowej o Puchar Przewodniczącego Rady Gminy - współorganizowany z Wdeckim WOPR - udział ok. 150 os.

W gminie funkcjonują trzy przystanie kajakowe w Tleniu. Ich standard jest różny:

- 1) CHOROŚ-KAJAKI – mała przystań z niewielkim pomostem po prawej stronie szlaku, ok. 300m od mostu drogowego w Tleniu, przystań oferuje pole namiotowe, wiaty, miejsce na ognisko, sanitariaty, ciepła woda, w tym prysznic, WC, parking oraz wypożyczalnię kajaków;
- 2) PRZYSTAN PROMYK przy ulicy Topolowej, ok. 200m za mostem drogowym z prawej strony szlaku. Przystań oferuje: organizację spływów, wypożyczenie sprzętu wodnego. W ramach ośrodka wypoczynkowego Promyk dostępne są domki wolnostojące (4-osobowe i 5-osobowe), apartamenty (2-osobowe i 3-osobowe) wyposażone w łazienkę z prysznicem oraz aneks kuchenny z wyposażeniem oraz pole namiotowe z dostępem do infrastruktury ośrodka;
- 3) Przystanek Tleń przy ul. Bydgoskiej w Tleniu funkcjonuje jako obiekt hotelarsko gastronomiczny, który zlokalizowany jest bezpośrednio przy rzece oraz moście drogowym w Tleniu. Do dyspozycji turystów jest niewielki pomost oraz 49 miejsc noclegowych w pokojach o wysokim standardzie oraz sale barowo restauracyjne.

Ponadto w okolicach elektrowni Żur funkcjonuje ośrodek i niewielka przystań. Przy zaporze mechaniczna przenośnia spuszcza na wodę kajak po drugiej stronie urządzeń elektrowni.

Na terenie gminy wytyczonych jest 9 pieszych szlaków turystycznych o długości od 4km do 103 km (przez gminę przebiega ich fragment), o łącznej długości 92,8 km bezpośrednio na terenie gminy. W tym szlak Cisów Polskich (zielony) ma charakter pieszo rowerowy - długość całkowita 26,5 km w tym w obszarze gminy 12 km.

W 2009 roku, w gminie Osie powstało Centrum Nordic Walking Bory Tucholskie to pełna oferta dla osób zainteresowanych aktywnymi formami spędzania wolnego czasu w największym kompleksie leśnym na Pomorzu, z akcentem na Nordic Walking. Centrum tworzone jest przy współpracy z Polską Federacją Nordic Walking, która jest przedstawicielem INWA - Międzynarodowej Organizacji Nordic Walking oraz Europejskim Centrum Nordic Walking w Barlinku. Organizacje te są gwarantem dobrej jakości tras i dostosowania ich do możliwości turystów o różnym stopniu przygotowania fizycznego i w każdym wieku. Dzięki współpracy powstało 7 tras Nordic Walking Bory Tucholskie wraz centrum logistycznym w Osiu, Tleniu i Brzezinach. Trasy mają łączną długość 50,7 km (od 3,3km do 13,3km). Na miejscu znajduje się wypożyczalnia kijków (30 kompletów), pulsometrów, krokomiery i odzieży przeciwdeszczowej.

W gminie Osie znajduje się również 9 ścieżek dydaktycznych:

- Trzy leśne ścieżka dydaktyczne,
- Trasa Radańska – Trasa wycieczki nr 1
- Jezioro Mukrz – Trasa wycieczki nr 2
- Jezioro Starnie – Trasa wycieczki nr 3
- Jezioro Żurskie – Trasa wycieczki nr 4
- Dolina rzeki Wdy – Trasa wycieczki nr 5
- Rezerwaty przyrody – Trasa wycieczki nr 6

Jedną z zauważalnych potrzeb jest brak dobrze zorganizowanej promocji w gminie w tym m.in. brak sezonowego punktu IT w Tleniu, gdzie jest bardziej potrzebne niż w Osiu, ten punkt może też pełnić funkcje obsługi imprez w tym ścieżek pieszych i rowerowych oraz szlaków kajakowych. Pozytywnie odbierano też działalność kina letniego, które obecnie nie funkcjonuje. Z pewnością potrzebny jest rozwój aktywności w okresie zimowym, co mogło by zachęcić do całorocznego odwiedzania gminy.

3.5. Opieka zdrowotna

Podstawową opiekę zdrowotną, mieszkańcom gminy oraz powiatu zapewnia SP ZOZ "Gminna Przychodnia Zdrowia Osie, ul. Dworcowa 7. W SP ZOZ funkcjonuje: poradnia ogólna, poradnia dziecięca, poradnia „K”, gabinet zabiegowy, zespół ratownictwa medycznego, wyposażony w karetkę podstawową „P”. Wyposażenie palcówki jest zgodne ze standardami określonymi przez NFZ. SP ZOZ Gminna Przychodnia posiada laser biostymulacyjny będący wyposażeniem ponad standardowym.

Ponadto w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w gminie realizowane są przez następujące placówki lecznicze: Gabinet lekarza rodzinnego, który mieści się również w budynku Gminnej Przychodni świadczący usługi z zakresu POZ, Gabinet Stomatologiczny, dwie apteki. Ponadto na terenie Gminy Osie funkcjonuje Wdeckie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratownicze.

Na terenie gminy Osie usługi medyczne są prowadzone przez niewielką liczbę lekarzy. Ich grupę stanowi: dwóch lekarzy specjalistów medycyny ogólnej, jeden lekarz w trakcie specjalizacji z medycyny rodzinnej, dwóch lekarzy pediatrów zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin, jeden specjalista ginekolog-położnik (również zatrudniony w niepełnym wymiarze godzin) oraz dwóch stomatologów, z czego jeden w niepełnym

wymiarze godzin. Porady specjalistyczne oraz leczenie szpitalne odbywają się głównie w Świeciu, Grudziądzu oraz Bydgoszczy.

Jednym zadań gminy będzie rozważenie możliwości wprowadzenia większej liczby usług lekarzy specjalistów, co będzie to miało szczególne znaczenie w przypadku dalszego starzenia się społeczeństwa oraz ewentualnych zmian strategicznych związanych z nastawieniem gminy na usługi dla osób starszych.

W 2014 roku w powiecie świeckim udzielono 432 tys. porad lekarskich, w tym mieszkańcom gminy Osie 28 tys., co stanowiło 6,5% ogółu porad w powiecie.

3.6. Bezpieczeństwo publiczne

Do najważniejszych rodzajów zagrożeń życia i mienia na terenie gminy zaliczyć należy:

- zagrożenie bezpieczeństwa ruchu drogowego – związane z przechodzeniem drogi wojewódzkiej przez największe miejscowości gminy oraz ze słabą jakością nawierzchni niektórych dróg, brakiem poboczy i niekompletnym oznakowaniem niebezpiecznych zakrętów,
- zagrożenie kolizją na przejeździe kolejowym, w szczególności w Osiu i Tleniu,
- potencjalne zagrożenia wiążą się z funkcjonowaniem na terenie gminy podmiotów gospodarczych i wykorzystywaniem przez nie w procesach technologicznych substancji chemicznych,
- zagrożeniem o wysokim stopniu ryzyka są pożary lasów, podczas których istnieje zagrożenie dla zabudowań i ludzi znajdujących się w bezpośredniej strefie oddziaływania pożaru - Na terenie gminy znajduje się nieczynne śródleśne łądownisko dla celów przeciwpożarowych.

Ponadto na obszarze gminy występują obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią, tzn. tereny narażone na zalanie w przypadku wystąpienia wód z koryta rzeki lub tereny na których powódź może wyrządzić szkody materialne w mieniu. Występują też możliwości lokalnych podtopień w przypadku wysokich stanów wód w czasie roztopów. Obszar występowania tych zagrożeń dotyczy zagłębień w powierzchni morenowej wysoczyzny świeckiej, co związane jest z brakiem małej retencji.

Na terenie gminy Osie bezpieczeństwo ludności i jej mienia zabezpieczają:

- Posterunek Policji w Osiu podlegający Komendzie Powiatowej Policji w Świeciu,
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Świeciu,
- jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

3.6.1. Policja

Na terenie gminy funkcjonuje Posterunek Policji przy ul. Dworcowej 11, podlegający bezpośrednio Komendzie Powiatowej Policji w Świeciu. Posterunek dysponuje 6 etatami. Dzielnicy operują w dwóch rejonach. Gmina nie zalicza się do obszarów wyróżniających się pod względem skali i charakteru przestępczości.

Sezonowo funkcjonuje również posterunek w Tleniu, do którego KKP Świecie oddelegowuje funkcjonariuszy pełniących służbę na terenie gminy Osie.

Do najczęstszych przestępstw należą kradzieże (ok. 25-30 rocznie) oraz kradzieże z włamaniem (ok. 20-25). Łącznie notuje się około 80-90 przestępstw oraz 60-70 wykroczeń w ciągu roku. Problemem jest też przestępczość nieletnich, którzy biorą udział w około 10-12 incydentach rocznie. W ostatnich latach dofinansowano zakup samochodu terenowego oraz rozbudowano i poprawiono jakość systemu monitoringu z podglądem na posterunku policji w Osiu.

3.6.2. Straż pożarna.

Gmina należy do terenów o niewielkiej liczbie zdarzeń ratowniczo-gaśniczych. W 2011 roku OSP Osie interweniowało 44 razy, co stawia jednostkę na średniej pozycji na tle powiatu świeckiego. W gminie zlokalizowanych jest 5 strażnic – remiz ochotniczej straży pożarnej (OSP):

- OSP Łązek – 20 członków – jednostka przeznaczona do walki z pożarami oraz do udziału w ratownictwie wodnym,
- OSP Miedzno – 22 członków – jednostka przeznaczona do walki z pożarami,
- OSP Wierzchy – 20 członków - jednostka przeznaczona do walki z pożarami z zadaniem budowy stanowisk wodnych,
- OSP Osie – 41 członków – KSRG - jednostka przeznaczona do walki z pożarami i zagrożeniami miejscowymi.
- OSP Brzeziny - 18 członków – jednostka przeznaczona do walki z pożarami z zadaniem budowy stanowisk wodnych,

Jednostka w Osiu włączona została do Krajowego Systemu Ratowniczo –Gaśniczego. W latach 2010 -2012 zakupiono ciężki samochód ratowniczo-gaśniczy dla OSP Osie oraz sprzętu i wyposażenia dla OSP wraz z modernizacją strażnic. Tym niemniej jednostki OSP wymagają dalszego doposażenia.

3.6.3. Straż leśna.

Istniejąca przy Nadleśnictwie Osie straż leśna zajmuje się głównie zwalczaniem szkodnictwa leśnego.

3.6.4. Straż Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

Istniejąca we Wdeckim Parku Krajobrazowym zajmuje się przede wszystkim monitoringiem stanu środowiska, kontrolą działań antropologicznych.

3.7. Opieka społeczna

Pomoc społeczna jest ważnym aspektem działania gmin. Na terenie gminy Osie świadczeniami pomocy społecznej administruje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Realizuje on pomoc społeczną w ramach zadań własnych jak i zleconych gminie zgodnie z ustawą o pomocy społecznej oraz zadania należące do kompetencji gminy z zakresu ustawy o świadczeniach rodzinnych i dodatkach mieszkaniowych. Obecnie GOPS zatrudnia 15 pracowników etatowych: kierownik, 4 pracowników socjalnych, 6 pracowników wykonujących usługi opiekuńcze, pracownik wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze, 3 pozostałych pracowników.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne, organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, zasiłki celowe na pokrycie szkód powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej, i inne zadania wynikające z rządowych programów pomocy społecznej. Zadaniem własnym gminy jest przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych, celowych, organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, dożywianie dzieci, praca socjalna, opłacanie składek emerytalno-rentowych, i inne zadania określone w ustawie.

Podstawowa pomoc udzielana jest gospodarstwom domowym. Warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów wymienionych w ustawie (ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej). Wg danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2014 roku w Gminie Osie udzielono wsparcia 231 gospodarstwom domowym, w których zamieszkiwało 679 osób, co oznacza, że 12,4 % mieszkańców skorzystało z takiej pomocy, wszyscy byli mieszkańcami wsi. Jednocześnie liczba rodzin korzystających z pomocy w ciągu 3 lat spadła, ubyłoby 39 rodzin objętych pomocą.

Tabela 14. Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2010	2012	2014
gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	gosp. dom.	270	266	231
osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	osoba	818	765	679
udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	%	15	14	12

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Osie

Kolejnym istotnym świadczeniem jest wsparcie w postaci świadczeń rodzinnych, którego udzielono 235 rodzinom, gdzie pomocą objęto 481 dzieci. W tym 94% stanowiła pomoc udzielona na dzieci w wieku poniżej lat 18.

Tabela 15. Korzystający ze świadczeń rodzinnych

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2010	2012	2014
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	rodzina	343	274	235
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny – ogółem	osoba	727	562	481
dzieci w wieku do lat 18, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	osoba	645	518	452
udział dzieci w wieku do lat 18, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	%	89	92	94

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Osie

Jak widać z zestawienia danych w tabeli 15, liczba rodzin korzystając z tego typu pomocy systematycznie maleje, w ciągu ostatnich 4 lat o 108 rodzin mniej skorzystało ze świadczeń. Tym niemniej pomoc ta stanowi znaczną część budżetu gminy. Łącznie w postaci świadczeń rodzinnych w 2014 roku udzielono wsparcia na kwotę 2,31 mln zł.

Pomoc jaką GOPS przyznaje rodzinom jest udzielana z wielu powodów - w gminie Osie dominują trzy pozycje. Najczęstszym powodem jest ubóstwo, które spowodowało, że w 2014 roku aż 166 rodzin otrzymało pomoc w formie świadczeń pieniężnych, co stanowi 34,3% wszystkich osób, które zostały objęte wsparciem. Dość częstym powodem przyznawania pomocy jest również bezrobocie - w tej grupie w 2014 roku przyznano wsparcie 104 rodzinom. Kolejnym powodem jest niepełnosprawność, w ramach którego przyznano pomoc 91 rodzinom. Z powodów długotrwałej lub ciężkiej choroby pomoc otrzymało 67 rodzin, a 30 z powodu alkoholizmu. Należy zauważyć, że na terenie gminy Osie nie zanotowano żadnego wsparcia z powodów sieroctwa, narkomanii, sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-

wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Szczegółowe informacje dotyczące powodów przyznawania pomocy przedstawiają poniższa tabela 16.

Tabela 16. Powody przyznawania pomocy w gminie Osie

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin ogółem			Liczba osób w rodzinach		
	2010	2012	2014	2010	2012	2014
Ubóstwo	205	194	166	666	596	508
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	0	1	0	0	1	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa	24	22	23	149	135	143
Bezrobocie	141	139	104	464	453	345
Niepełnosprawność	88	94	91	221	238	222
Długotrwała lub ciężka choroba	71	76	67	185	776	160
Przemoc w rodzinie	1	0	1	4	0	3
Alkoholizm	20	32	30	48	72	76
Narkomania	0	0	0	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	2	0	0	2	0
Zdarzenie losowe	0	0	2	0	0	7
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	0	0	0	0	0	0

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Osie

Powyższe zestawienie należy uznać za podstawową przesłankę dla planowania działań strategicznych, mających na celu zmianę sytuacji wielu mieszkańców gminy. Jak widać, działania powinny być skierowane przede wszystkim na przeciwdziałanie ubóstwu. W następnej kolejności działania powinny być kierunkowane do osób bezrobotnych oraz do osób niepełnosprawnych. Ze względu na istotę problemu, pomoc należy skierować również do rodzin objętych długotrwałą lub ciężką chorobą oraz dla młodych matek, które to problemy mają szczególne znaczenie w społeczeństwie.

W tabeli 17 przedstawiono wielkość środków jakie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przeznaczył na pomoc w ostatnich latach. Jak widać z tego zestawienia, najwięcej środków przeznaczono na usługi opiekuńcze, z których korzysta coraz więcej osób. Znacząco wzrosła też kwota przeznaczona na regulowanie składki zdrowotnej (o prawie 30%).

Widać także, że znacząca pomoc udzielana jest w postaci rzeczowej, głównie na dożywianie oraz dodatki mieszkaniowe.

Tabela 17. Pomoc udzielona przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Osie

Wyszczególnienie	2010 rok		2012 rok		2014 rok	
	Liczba osób, którym udzielono pomocy	Łączna kwota [zł]	Liczba osób, którym udzielono pomocy	Łączna kwota [zł]	Liczba osób, którym udzielono pomocy	Łączna kwota [zł]
Zasiłki stałe	38	143 850	42	156 578	49	195 997
Zasiłki okresowe	42	54 567	59	98 124	40	72 261
Zasiłki celowe	193	146 932	184	130 905	178	123 946
Regulowanie składki zdrowotnej	32	12 084	35	13 154	42	18 492
Dożywianie	520	158 528	468	154 945	425	134 549
Usługi opiekuńcze	39	276 417	34	255 926	39	235 314
Dodatki mieszkaniowe	10	18 998	12	22 120	15	26 248
Ochrona zdrowia	0	0	0	0	0	0
Edukacyjna opieka wychowawcza	0	0	0	0	0	0

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Osie

Podsumowując problemy społeczne występujące na terenie gminy Osie, jako główne kierunki polityki społecznej należy wskazać na działania dotyczące:

- 1) pomocy dla rodzin objętych ubóstwem,
- 2) wspierania rodzi wykazujących bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i bezradność w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego,
- 3) pomocy dla osób długotrwale chorych i niepełnosprawnych,
- 4) uzależnienia,
- 5) przemoc w rodzinie,
- 6) ochrony macierzyństwa, w szczególności wsparcia dla młodych matek.
- 7) wsparcia dla rodzin niepełnych, rodziny wielodzietnych oraz rodziny emerytów i rencistów,
- 8) ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej.

Analizując formy udzielanej pomocy należy rozważyć przede wszystkim na ile Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może ingerować i świadomie kształtować politykę w tym zakresie. Przede wszystkim na ile możliwe jest kształtowanie postaw poszczególnych beneficjentów pomocy oraz uzależnienie udzielanego wsparcia w postaci zasiłków

okresowych od chęci zmiany postawy, tak aby możliwa była zmiana sytuacji poszczególnych osób i rodzin w dłuższym okresie. Ma to szczególne znaczenie w kontekście pomocy udzielanej rodzinom jednoosobowym, tak aby uzyskiwany zasiłek nie był jedynym sposobem na uzyskanie dochodów. Istotnym elementem prowadzonych działań powinno być przechodzenie z zasiłków w formie pieniężnej na wsparcie rzeczowe, w postaci dożywianie, dopłat mieszkaniowych, opłacania opiekunów czy doradców rodzinnych. Materialna forma pomocy szczególnie ważna może dla rodzin wielodzietnych i rodzin zagrożonych ubóstwem a także rodzin patologicznych, gdzie wsparcie finansowe może być marnotrawione, a z pewnością nie zachęca do zmiany postawy życiowej.

3.8. Rynek pracy

Warunki życia mieszkańców zależne są od posiadanych zasobów pieniężnych. To z kolei uwarunkowane jest pracą. W gminie z roku na rok przybywa pracujących, co pozytywnie świadczy o rozwoju rynku pracy. Jak widać z danych przedstawionych w tabeli 18, w ostatnich latach sytuacja w gminie była ustabilizowana z umiarkowanym bezrobociem, gdzie główne problemy braku pracy dotyczyły kobiet. W roku 2014 sytuacja uległa znacznej poprawie, gdyż przybyło dodatkowo 270 miejsc pracy, (wzrost o blisko 21%) w porównaniu do roku 2007, w tym znacząco poprawiła się sytuacja kobiet dla których przybyło aż 88 (wzrost o 70%) nowych miejsc pracy.

Tabela 18. Rynek pracy na terenie gminy Osie

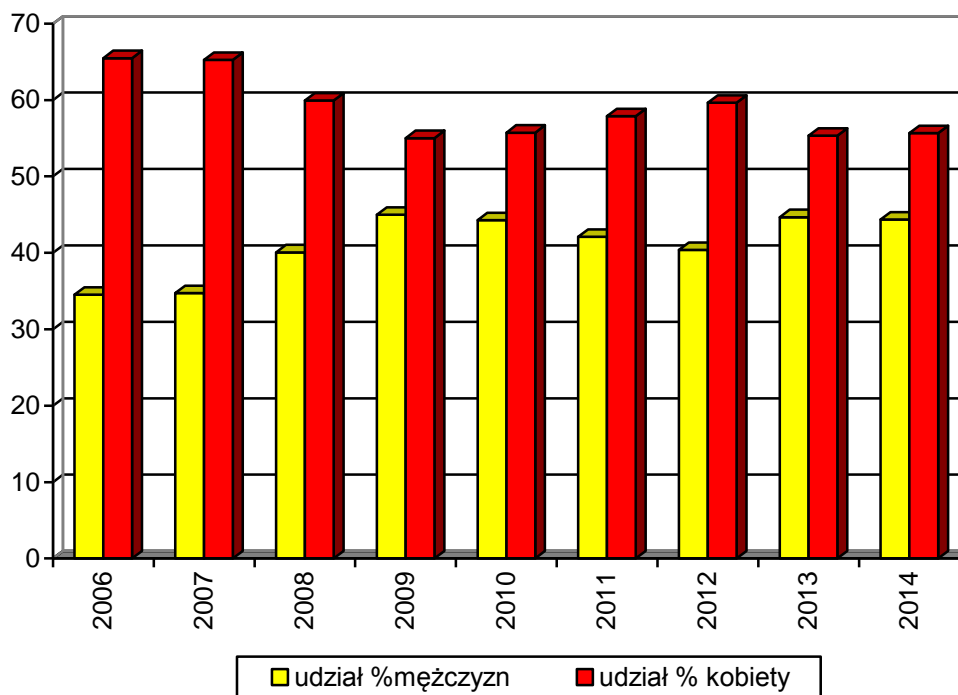
Wyszczególnienie	Jednostka miary	2007	2008	2010	2012	2014
Pracujący						
Ogółem	osoba	1351	1417	1375	1356	1626
Mężczyźni	osoba	818	874	804	797	bd
Kobiety	osoba	533	543	571	559	bd
Bezrobotni zarejestrowani						
Ogółem	osoba	331	307	375	322	230
Mężczyźni	osoba	115	123	166	130	102
Kobiety	osoba	216	184	209	192	128
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym						
Ogółem	%	9,9	9,1	10,8	9,2	6,5
Kobiety	%	6,5	6,9	9,0	6,9	5,4
Mężczyźni	%	13,6	11,7	12,9	11,9	7,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS - Bank Danych Lokalnych oraz Dane z Gmin Osie

W gminie występuje zdecydowanie korzystna sytuacja na rynku pracy dla mężczyzn - ok 59% miejsc pracy przeznaczonych było dla mężczyzn, co przy wyrównanej liczbie kobiet i

mężczyzn oznacza znaczący niedobór miejsc pracy dla kobiet. Sytuację tą potwierdza liczba zarejestrowanych bezrobotnych, gdzie liczba zarejestrowanych kobiet jest znacznie większa niż mężczyzn. Tym niemniej w 2014 przybyło miejsc pracy dla kobiet, co potwierdza również informacja odnośnie udziału osób bezrobotnych w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym, gdzie widać, że w przypadku kobiet udział ten jest na stosunkowo niskim, ok 5% poziomie.

Rysunek 8. Zmiany w liczbie bezrobotnych w gminie Osie, wg płci

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w roku 2014 roku wyniósł średnio dla gminy ok 6,5%, a stopa bezrobocia w Gminie Osie wyniosła 8,2%. Sytuacja ta była zdecydowanie korzystna w porównaniu do powiatu świeckiego, gdzie na koniec 2014 roku wyniosła 15,5% i jest również dużo mniejsza od stopy wojewódzkiej, której poziom wyniósł 15,7% oraz jest również niższa od krajowej, której poziom wyniósł 11,5%.

Analizując strukturę osób bezrobotnych należy zauważyć, że najwięcej osób pozostających bez pracy było w wieku 18-34 lat - prawie 25% bezrobotnych. Widać też, że duży wpływ na status bezrobotnego ma poziom wykształcenia. Większość bezrobotnych – prawie 40%, posiada wykształcenie gimnazjalne i poniżej a kolejne 29% bezrobotnych ma wykształcenie zasadnicze zawodowe posiada. Osoby posiadające wykształcenie wyższe, to zaledwie ok. 7,4 % bezrobotnych. Widać też niekorzystną zmianę jaka zaszła w ostatnich

latach, gdzie systematycznie rośnie liczba bezrobotnych z wyższym wykształceniem. Szczegółowe informacje w tym obszarze przedstawia tabela 19.

Tabela 19. Liczba bezrobotnych na terenie gminy Osie

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2007	2008	2010	2012	2014
Bezrobotni wg wykształcenia						
Wyższe	osoba	9	8	12	14	17
Policealne i średnie zawodowe	osoba	58	59	70	59	35
Średnie ogólnokształcące	osoba	16	20	36	28	21
Zasadnicze zawodowe	osoba	106	97	129	111	66
Gimnazjalne i poniżej	osoba	142	123	128	110	91
Bezrobotni wg wieku						
18 - 24	osoba	52	66	119	96	53
25 - 34	osoba	108	90	103	75	56
35 - 44	osoba	75	63	76	77	43
45 - 54	osoba	68	59	49	44	45
55 - 59	osoba	26	27	23	16	16
60 - 64	osoba	2	2	5	14	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych PUP w Świeciu

Ważnym aspektem bezrobocia jest występowanie tzw. bezrobocia ukrytego. Jest to zjawisko niewystępujące w statystykach i głównie związane jest z rolnictwem. Ponieważ na terenie gminy znajduje się 624 gospodarstw rolnych, które wpływają na los wielu mieszkańców, działania mające na celu wspieranie zmian strukturalnych w rolnictwie, a także rozwoju przetwórstwa będą miały duże znaczenie dla rynku pracy w tym przejście nadwyżki siły roboczej istniejącej w rolnictwie do zawodów pozarolniczych.

3.9. Gospodarka

3.9.1. Turystyka

Gmina ma charakter turystyczny, gdzie lasy i grunty leśne stanowią 70,8% a użytki rolne jedynie 19,5% powierzchni całkowitej. Na terenie gminy jest też szereg zbiorników wodnych. Główną arterią jest rzeka Wda płynąca przez całą gminę z północy na południe oraz zbiornik zaporowy z elektrownią w Żurze. Ze względu na liczne tereny leśne oraz sieć hydrograficzną, teren gminy służy uprawianiu takich form wypoczynku jak wędrówki piesze i rowerowe, kajakarstwo, zbieractwo, wędkarstwo, myślistwo. Na terenie gminy Osie znajduje się 48 zinwentaryzowanych elementów infrastruktury turystycznej i rekreacyjno-sportowej. Są to zarówno pojedyncze elementy zagospodarowania, jak również większe zespoły osadnictwa turystycznego.

Choć na obszarze gminy Osie istnieją dobre warunki dla rozwoju funkcji rekreacyjno wypoczynkowej, to w skali gminy działalności w tym zakresie prowadzi niewiele podmiotów. Wg danych GUS, działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi prowadzi 20 podmiotów, natomiast 9 podmiotów prowadzi działalność związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją. Tym niemniej należy odnotować, że w ostatnich w obu tych sekcjach gospodarki podmiotów przybyło.

Obecnie na terenie gminy Osie wyróżnić można następujące obiekty noclegowe:

- 1 hotel,
- 1 hostel,
- 2 wille,
- 6 pensjonatów,
- 5 gospodarstw agroturystycznych,
- 7 obiektów noclegowych z pokojami gościnnymi,
- 12 ośrodków wczasowo – wypoczynkowych (i szkoleniowych),
- 4 pola namiotowe i biwakowe,
- 3 stacje wodne.

Obiekty bazy noclegowej dysponują w sumie ok. 700 miejscami noclegowymi⁴, przy czym przeważają obiekty sezonowe (81,0 % ogółu miejsc noclegowych). Jest to wartość porównywalna do analogicznych średnich wskaźników dla całej polskiej strefy pojeziernej (około 80 %). Wg danych GUS, w 2014 roku z noclegów w gminie Osie skorzystało ok 14.578 turystów, którzy wykupili ok. 27.190 noclegów. Oznacza to że przeciętny turysta spędził w gminie 2 dni, natomiast potencjał rynku można oszacować na poziomie ok. 2,5 mln zł. Należy odnotować, że sytuacja w tym względzie znacznie się pogorszyła. W 2002 roku w gminie było ok. 1550 miejsc noclegowych (o 851 więcej niż 2014r), które świadczyły ok. 57 tys. noclegów rocznie (ok. 25.6 tys. więcej), co oznaczało przychody z tego obszaru gospodarki na poziomie ok. 4 mln zł.. Jednakże pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że ogólna liczba korzystająca z noclegów wzrosła z poziomu ok. 10,7 tys do 14,6 tys. co związane jest ze wzrostem popularności weekendowej turystyki i aktywności w takich obszarach jak spływy kajakowe, wycieczki rowerowe i piesze.

Analizując standard obiektów turystycznych gminy Osie zauważymy, iż 46,6% całości zawiera się w kategorii średni, 31% wysoki. Ponad jedna piąta tj. 22,4% przypada na standard niski. Do ostatniej grupy zalicza się głównie kąpieliska oraz ośrodki przyzakładowe. Na wyróżnienie zasługują najnowsze inwestycje z ostatnich lat związane z modernizacją

---

⁴ Dane GUS za 2014 rok

hotelowych obiektów turystycznych w Tleniu, które obecnie oferują bardzo wysoki standard usług i mogą stać się wizytówką promującą gminę i region:

Przystanek Tleń – pensjonat funkcjonuje w odrestaurowanym budynku z 1902 roku, położony nad rzeką Wdą, w bezpośrednim sąsiedztwie Parku Narodowego Bory Tucholskie oraz Wdeckiego Parku Krajobrazowego. Do końca 2014 roku funkcjonował pod historyczną nazwą Samotnia nad Wdą. Obiekt po remoncie zapewnia pokoje o wysokim standardzie, indywidualnie urządzone bezpłatnym WiFi. Pokoje wyposażone są w łazienkę z kabiną prysznicową i TV. Ze wszystkich rozciąga się widok na rzekę lub las. W hotelu znajduje się tradycyjna restauracja oraz mini browar oferujący świeże piwo wg własnej receptury. Hotelowa restauracja serwuje potrawy kuchni regionalnej i międzynarodowej. W godzinach porannych podawane jest urozmaicone śniadanie.

Evita Hotel & SPA - usytuowany w Tleniu w obiektach dawnego ośrodka Geovita. W latach 2012-2015 obiekt przeszedł gruntowną modernizację i obecnie jest hotelem oferującym luksusowe pokoje i wyposażenie na bardzo wysokim poziomie. Do dyspozycji gości jest 59 przestronnych pokoi z indywidualną klimatyzacją, dużą łazienką, TV i bezpłatnym dostępem do Internetu. Hotel dysponuje 8 eleganckimi apartamentami oraz 3 pokojami typu studio z wydzieloną sypialnią i pokojem dziennym, a także restauracją z salą balową na 230 miejsc, salonikiem myśliwskim na 50 miejsc i małymi kameralnymi salkami na 20 i 30 miejsc. Obiekt będzie posiadać rozbudowaną część SPA, oferującą basen, sauny, solarium, komnatę solną oraz bogaty zestaw zabiegów odnowy biologicznej. Na terenie ośrodka dostępny jest sprzęt do grillowania, plac zabaw dla dzieci, korty i siłownia na powietrzu.

W sezonie letnim na terenie gminy czynne są punkty gastronomiczne, skoncentrowane głównie w centrum Tlenia, gdzie zarejestrowano dwie kawiarnie i pięć barów (różnego typu), dwa punkty małej gastronomii. Ponadto na terenie gminy Osie znajdują się: restauracje, baseny, SPA, siłownie oraz sale szkoleniowe (weselne). Dodatkowo, na terenie gminy Osie turyści mogą skorzystać z infrastruktury społecznej:

- sala gimnastyczna w Zespole Szkół w Osiu,
- strzelnica sportowa w Osiu,
- punkty widokowe na terenie Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

Pomimo tak interesującej oferty dla odwiedzających gmina Osie dla dalszego rozwoju potrzebuje szeroko rozumianą infrastrukturę turystyczną. Brakuje przede wszystkim taniej bazy noclegowej jak np. schroniska młodzieżowe, motele, mało jest również strzeżonych kąpielisk, campingów itp. Gmina musi liczyć się z coraz silniejszą konkurencją innych regionów i wzrastającymi wymaganiami turystów. Z pewnością istotne są i będą działania promocyjne oraz nakierowane na wydłużenie czasu trwania sezonu, a także wydłużenia czasu pobytu.

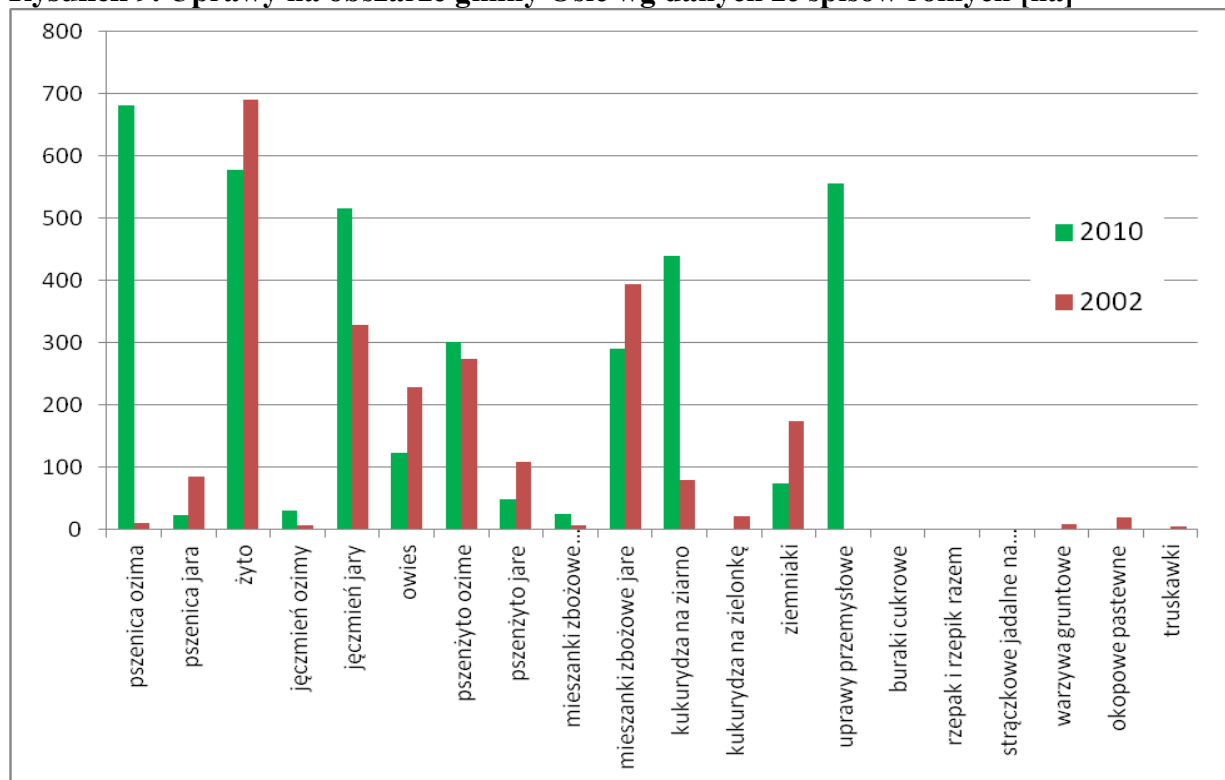
3.9.2. Rolnictwo i leśnictwo

Gmina Osie posiada słabe gleby pod względem produkcyjnym. Grunty orne gminy to głównie gleby piaszczyste o niskiej bonitacji:

- Kl. III – 1,7% ogółu użytków rolnych
- Kl. IV - 43,8% ogółu użytków rolnych
- Kl. V – 33,1% ogółu użytków rolnych
- Kl. VI – 17,1% ogółu użytków rolnych

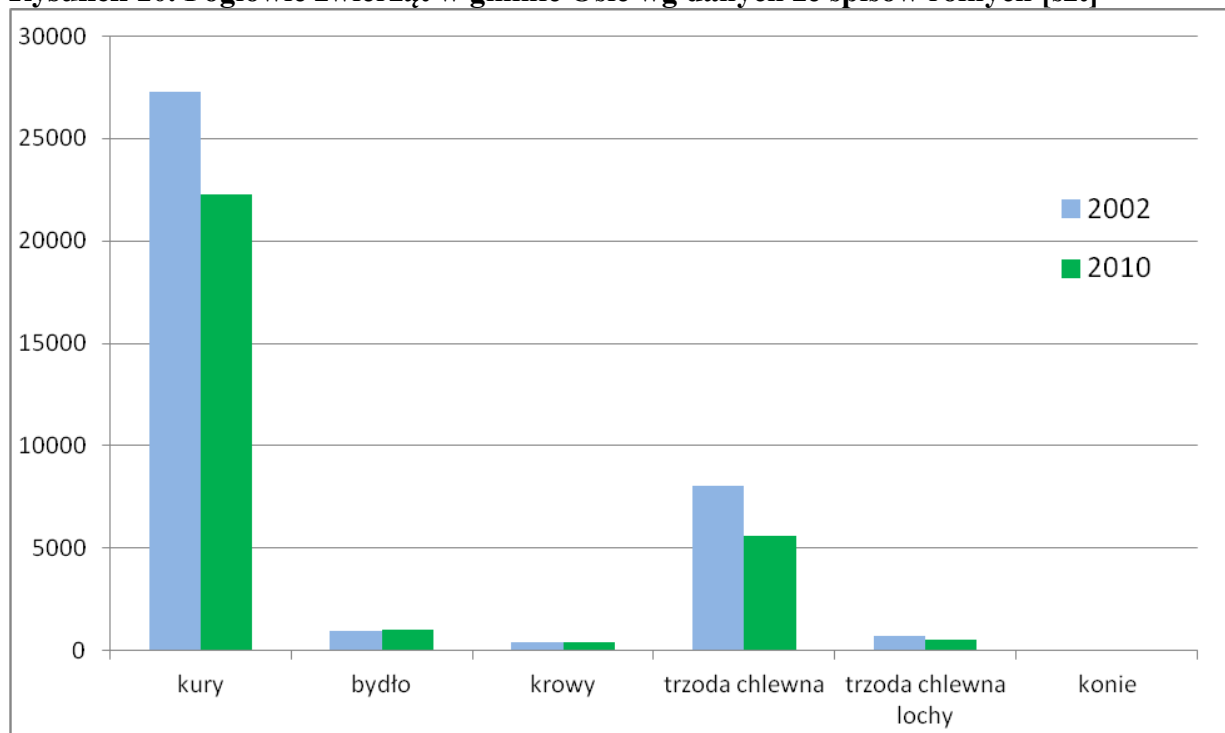
Tym samym grunty rolne wykazują niską przydatność dla produkcji rolnej, co przejawia się też słabo rozwiniętym rolnictwem. W uprawach dominuje pszenica i żyto oraz jęczmień jary. Jak widać z wykresu na rysunku 9, w gminie znacząco zmieniła się struktura upraw. Wg Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 znaczącą powierzchnię zajmowały również uprawy kukurydzy na ziarno. Wzrosło znacznie upraw pszenicy i jęczmienia jarego, pojawiły się uprawy przemysłowe. Natomiast wciąż w gminie nie ma upraw buraków cukrowych, rzepaku i roślin strączkowych. Występuje niewielka uprawa warzyw i owoców.

Rysunek 9. Uprawy na obszarze gminy Osie wg danych ze spisów rolnych [ha]

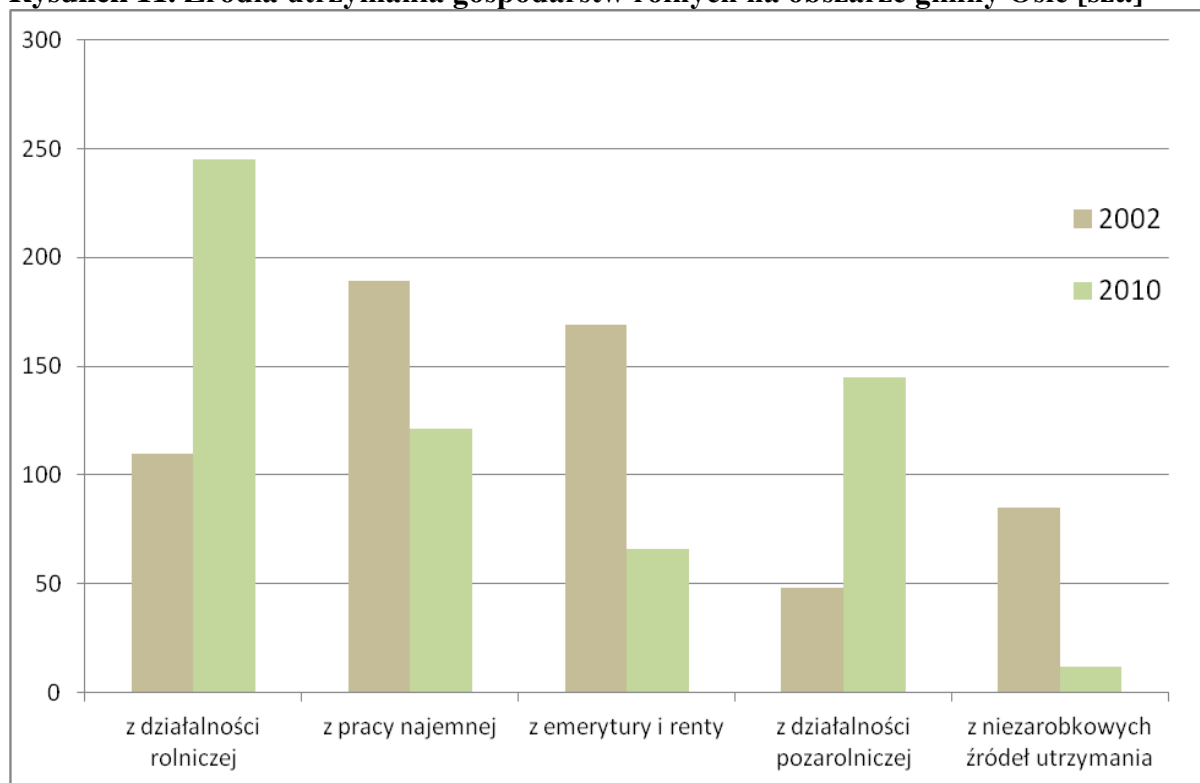
Na terenie gminy występuje duża obsada zwierząt gospodarskich. Według spisu z 2010r. pogłowie trzody chlewnej wynosi 5612 sztuk, bydła 1030 sztuk, w tym 379 krów. Tym niemniej obecnie dominującym kierunkiem specjalizacji większości gospodarstw jest hodowla kur, przyczyną czego jest produkcja zbóż z przeznaczeniem na ziarno i pasze.

Rysunek 10. Pogłowie zwierząt w gminie Osie wg danych ze spisów rolnych [szt]

Pomimo niewielkich terenów rolnych na terenie gminy Osie znajdują się 624 gospodarstwa rolne o średniej powierzchni 5,7 ha, które mają sytuacja korzystną sytuację dochodową gospodarstw, co związane jest z dużym potencjałem w zakresie przetwórstwa. Jak widać z wykresu na rysunku 11, w 2010 roku znacząco przybyło gospodarstw utrzymujących się z działalności rolniczej. Jednocześnie przedsiębiorczość na wsi postrzegana jest jako ważna droga do poprawy statusu ekonomicznego oraz przemiany obszarów wiejskich - w 2010 roku znacząco przybyło gospodarstw utrzymujących się z działalności pozarolniczej.

Rysunek 11. Źródła utrzymania gospodarstw rolnych na obszarze gminy Osie [szt.]

Pozytywne przykłady udanych przedsięwzięć gospodarczych wywołują naśladownictwo innych, są źródłem nowych pomysłów i inicjatyw. W 2010 roku było 145 gospodarstw prowadzących m.in. działalność w zakresie:

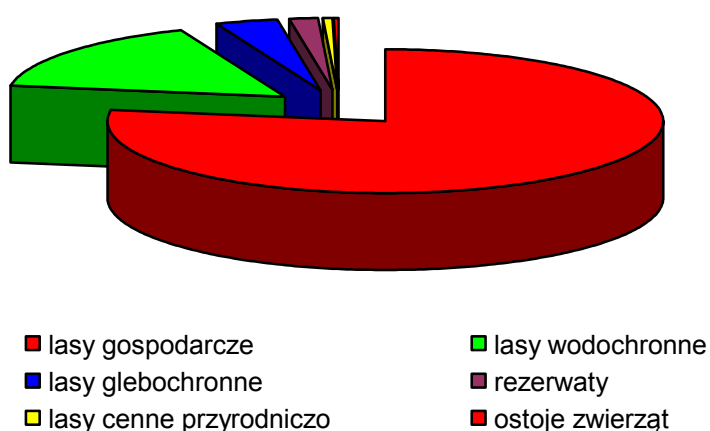
- agroturystyki,
- usług tartacznych i suszarnia drzewa,
- transportu i przewozów,
- skup i ubojnia żywca,
- skup jagód, grzybów, dziczyzny,
- warsztatów naprawczych i handlu.

W gminie Osie nie ma żadnych związków producentów rolnych. Najbliżej działające grupy producentów rolnych działają w Świekatowie i w Świeciu (bez osobowości prawnej - nie zarejestrowane). Sektor spółdzielczy reprezentowany jest przez Rolniczą Spółdzielnię

Produkcyjną w Osiu. Zatrudnia ona 60 osób, w tym 31 to członkowie spółdzielni pozostali to domownicy i kandydaci na członków.

Lasy i grunty leśne, które zajmują 70,8% powierzchni gminy są w przeważającej części publiczne i są w zarządzie Nadleśnictwa Osie. Zdecydowana większość lasów ma charakter gospodarczy – ok. 75% powierzchni, pozostałe lasy stanowią lasy wodochronne, glebochronne i rezerваты, wraz z ostoją zwierząt.

Rysunek 12. Struktura lasów na obszarze gminy Osie.

Przeciętny wiek drzewostanu wynosi 62 lata. Dominującym typem siedliskowym jest bór świeży. Średnia zasobność grubizny wynosi 247 m³/ha, zaś średni przyrost wynosi 3,96 m³/ha. Na terenie gminy działa co najmniej 28 przedsiębiorstw związanych z przemysłem drzewnym – od tartaków, przez suszarnie drewna aż po wytwórców produktów finalnych. Tylko pięć największych przedsiębiorstw tej branży daje zatrudnienie co najmniej 700 osobom, co pokazuje znaczenie tego sektora dla rozwoju gminy.

3.9.3. Przedsiębiorczość

Na terenie gminy Osie, na dzień 31.12.2014 roku zarejestrowanych było 388 podmiotów gospodarczych, co dawało wskaźnik rozwoju przedsiębiorczości na poziomie 71 podmiotów na 1000 mieszkańców. Tym samym poziom przedsiębiorczości jest znacznie niższy niż w powiecie, gdzie wskaźnik ten wynosi 75 czy w województwie – 92. Związane jest to z funkcjonowaniem dwóch bardzo dużych firm: Zakłady mięsne GZELLA oraz zakład

stolarski OKK OTLEWSKI, które w znaczny sposób zagospodarowują rynek pracy, które łącznie zatrudniają ponad 1700 pracowników.

W powiecie świeckim działają 54 podmioty gospodarcze zatrudniające ponad 50 pracowników. Zdecydowana większość średnich i dużych pracodawców ma swoje siedziby w gminie Świecie (30). W gminie Osie działalność prowadzi 7 takich przedsiębiorstw, co stanowi największą liczbę tego typu podmiotów poza Świeciem. Największe zakłady działające na terenie gminy Osie to:

- GZELLA Sp. z o.o. Spożywcza (40 osób). Korporacja GZELLA - produkcja spożywcza - 1200 os.
- OKK OTLEWSKI Sp. z o.o. Sp. k., – przetwórstwo drewna - 500 os.
- Zakład Stolarski M. L. Malinowscy Sp. j. - przetwórstwo drewna - 120 os.
- „Madros” Halina i Adam Malinowscy s.c., Osie – budowlana - 55 os.
- PPH DREW MONT Rafał i Barbara Sulkowscy s.j., Łązek – produkcja meblarska - 60 os.,

Na terenie gminy dominują podmioty zarejestrowane w sekcji G - „Handel hurtowy i detaliczny”, które stanowią ponad 18% wszystkich zarejestrowanych podmiotów. Kolejną grupą są podmioty związane z sekcją C – „Przetwórstwo przemysłowe” - ok. 15% wszystkich zarejestrowanych podmiotów. Występuje również spora liczba firm (40 podmiotów w 2014) z sekcji Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo oraz Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 14 podmiotów. Jednocześnie analiza struktury przedsiębiorczości wskazuje potencjał rozwojowy gminy. Tym samym ukierunkowanie wsparcia dla określonego sektora może w sposób efektywny zwiększyć potencjał rynku pracy, a tym samym wpłynąć na poprawę sytuacji społecznej, szczególnie wśród ludzi młodych. W tym kontekście wiele pozytywnych efektów można uzyskać wspierając rozwój firm w ramach sekcji S i T, tj. wspieranie działalności usługowej w skali gospodarstwa domowego oraz sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w połączeniu z rozwojem sekcji I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. W kontekście starzejącego się społeczeństwa szczególną rolę mogą odgrywać podmioty z sekcji Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, które mogą stworzyć załączek nowej specjalizacji gminy nakierowanej na usługi związane z opieką nad osobami starszymi. Strukturę działalności podmiotów w gminie oraz potencjał rozwojowy przedstawia tabela 20.

Tabela 20. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w gminie Osie wg sekcji PKD 2007

Wyszczególnienie	2007	2008	2010	2012	2014
Ogółem	319	339	372	382	388
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	44	42	38	42	40
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	53	56	59	55	59
Sekcja F - Budownictwo	33	33	47	36	37
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	69	74	72	74	69
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	20	28	34	36	33
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	14	16	18	17	20
Sekcja J - Informacja i komunikacja	5	8	5	3	3
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	28	26	7	3	3
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	28	26	9	11	12
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	6	8	8	11	12
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	16	16	10	10	14
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa	7	7	7	7	7
Sekcja P - Edukacja	-	-	9	11	10
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	-	-	12	12	14
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	-	-	5	8	9
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	-	-	24	26	27

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Wybór strategii gminy w obszarze wspierania gospodarki, ma szczególne znaczenie w kontekście obowiązywania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko Pomorskiego na lata 2014-2020⁵ (RSI). Zgodnie z przyjętą RSI, inteligentne specjalizacje regionu mają być motorem radykalnej modernizacji, rozwoju i wzrostu konkurencyjności całej gospodarki województwa, zgodnie z zasadą inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego. Tym samym wyłoniono osiem potencjałów rozwoju:

- 1) Najlepsza bezpieczna żywność - przetwórstwo, nawozy i opakowania,
- 2) Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna,
- 3) Motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa,
- 4) Narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych,

⁵ uchwała nr 2/14/15 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 14 stycznia 2015 r.

- 5) Przetwarzanie informacji, multimedia, programowanie, usługi ICT,
- 6) Biointeligentna specjalizacja – potencjał naturalny, środowisko, energetyka,
- 7) Transport, logistyka, handel – szlaki wodne i lądowe,
- 8) Dziedzictwo kulturowe, sztuka, przemysły kreatywne.

Analizując środowisko oraz potencjał gospodarczy największych pracodawców należy wyróżnić potencjał rozwojowy gminy Osie w obszarze bezpiecznej żywności, usługach medycznych i turystyce zdrowotnej, oraz biointeligentną specjalizację obejmującą zasoby naturalne środowiska, w tym przetwórstwo drewna oraz energetykę. Pewne możliwości wiążą się także ze specjalizacją: Dziedzictwo kulturowe, sztuka, przemysły kreatywne, chociaż w tym przypadku potencjał rozwojowy można odnosić przede wszystkim do wsparcia dla turystyki i rzemiosła regionalnego.

IV. Zasoby finansowe gminy

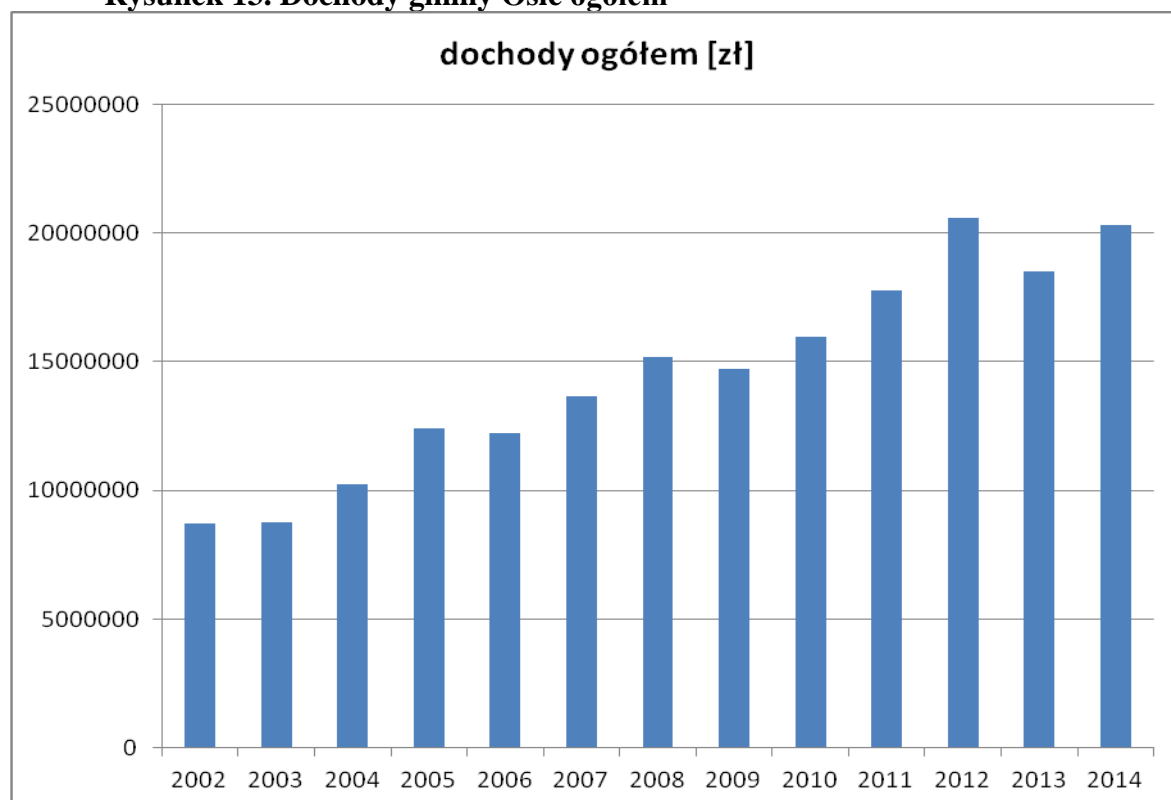
Dochody gminy systematycznie rosną. W 2001 roku wyniosły 7,19 mln zł., w roku 2007 wyniosły 13,7 mln zł., a w roku 2014 wzrosły do 20,3 mln złotych. Tymczasem wydatki w roku 2007 kształtowały się na poziomie 13,7 mln złotych, a w 2014 roku wyniosły 20,2 mln złotych co oznacza, że gmina w ostatnich latach uzyskiwała nadwyżki finansowe.

Tabela 21. Dochody i wydatki Gminy Osie

Wyszczególnienie	2007	2010	2012	2014
Dochody ogółem [tys.]	13.672,53	15.971,05	20.596,66	20.316,05
Wydatki ogółem [tys.]	13.718,47	16.807,45	19.417,10	20.156,52
Wynik	-45 939,46	-836 399,39	1 179 556,70	159 531,33

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Rysunek 13. Dochody gminy Osie ogółem

W analizowanym okresie (w latach 2007-14) największym źródłem dochodów gminy Osie były dochody własne oraz subwencje, przy czym dochody własne (wzrost o 33%) rosły dużo szybciej niż subwencje (wzrost o 23%), jednak najszybciej wzrosły dotacje ogółem (wzrost 44%), które obecnie nieznacznie ustępują subwencjom. Strukturę dochodów gminy w ostatnich latach pokazano w tabeli 22.

Tabela 22. Dochody gminy Osie wg źródeł

Wyszczególnienie	2007	2010	2012	2014
Dochody ogółem	13 672 534,01	15 971 046,25	20 596 659,79	20 316 047,11
Dochody własne	6 096 109,14	6 659 524,96	7 893 431,92	9 033 997,97
Subwencja ogólna, w tym:	4 708 312,00	5 772 465,00	6 142 614,00	6 129 549,00
część oświatowa subwencji ogólnej	4 086 611,00	4 909 158,00	5 269 345,00	5 135 613,00
część wyrównawcza subwencji ogólnej	621 701,00	863 307,00	860 025,00	993 936,00
Dotacje ogółem	2 868 112,87	3 490 052,29	6 560 613,87	5 152 500,14
Dotacje inwestycyjne	0,00	244 150,21	2 918 443,61	1 421 378,25
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej				
Ogółem	2 334 647,96	2 637 007,01	2 874 851,79	2 745 951,00
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania własne				
Ogółem	533 464,91	469 218,99	534 746,72	804 835,76
Inwestycyjne	0,00	0,00	65 188,92	244 953,42

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

W 2014 roku dochody własne osiągnęły poziom 9 ml zł. i były o 52% większe niż w 2007 roku. W tym obszarze największe wpływy pochodzą z udziałów w podatkach od osób fizycznych oraz podatki ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw. Strukturę dochodów własnych gminy w ostatnich latach pokazano w tabeli 23.

Tabela 23. Dochody własne gminy Osie wg rodzajów

Rodzaje dochodów	2007	2010	2012	2014
Podatek od nieruchomości	1 884 238	2 287 782	2 619 548	3 003 282
Podatek dochodowy od osób fizycznych	2 434 344	1 958 960	2 921 299	3 476 242
Dochody podatkowe - ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	2 595 020	3 048 795	3 599 656	3 986 992
Podatek leśny		351 757	480 983	442 803
Wpływy z innych lokalnych opłat	4 302	170 194	6 781	438 620
Podatek dochodowy od osób prawnych	178 658	373 007	384 457	300 076
Dochody z majątku	344 875	338 625	324 031	272 642
Podatek od środków transportowych	103 441	146 436	178 786	224 081
Podatek od czynności cywilnoprawnych	128 295	144 809	145 459	165 714
Podatek rolny	111 875	106 169	130 527	136 536
Dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych JST	56 043	65 669	77 915	72 638
Wpływy z usług	39 939	46 477	42 496	33 617
Wpływy z opłaty skarbowej	23 157	20 713	16 388	14 160
Wpływy z opłaty targowej			64 032	61 273

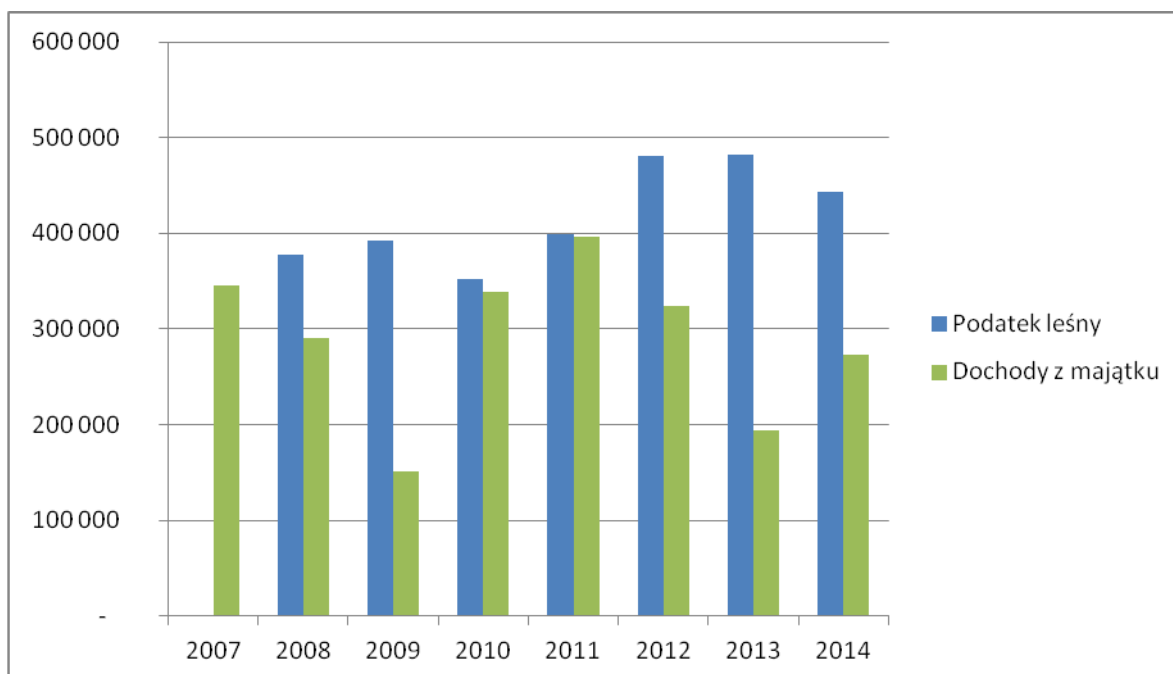
Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

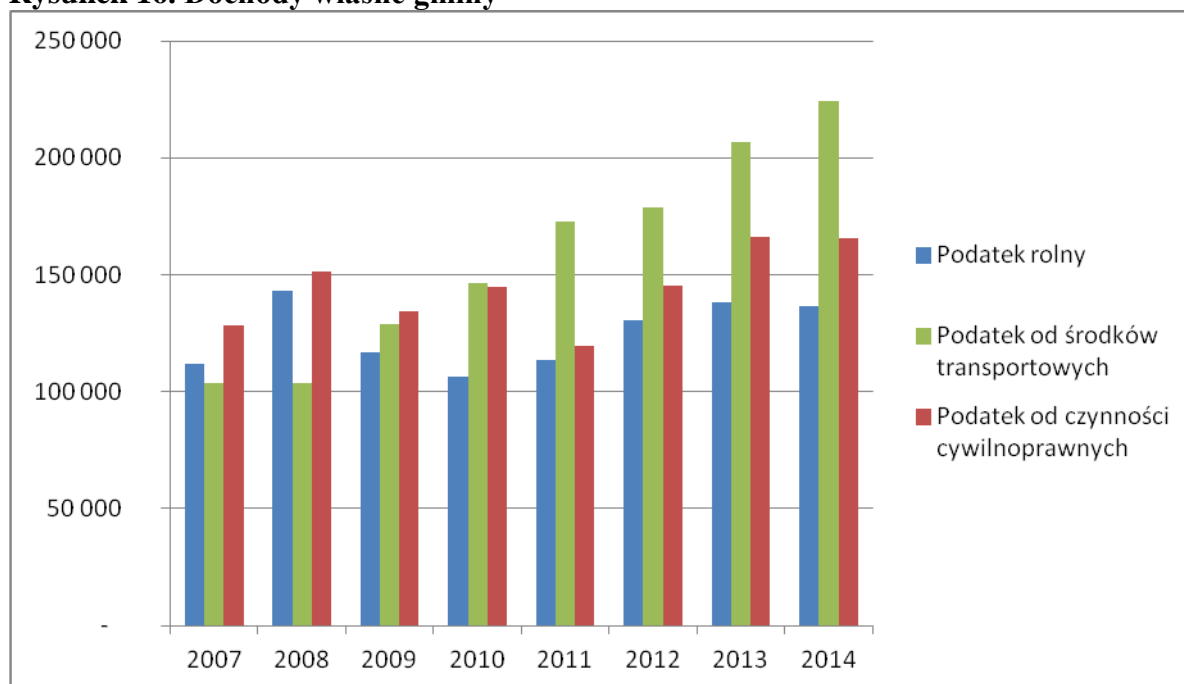
Przyrost głównych dochodów gminy przedstawiono na poniższych rysunkach 14, 15 i 16.

Rysunek 14. Główne źródła dochodu gminy Osie

Rysunek 15. Dochody własne gminy

Rysunek 16. Dochody własne gminy

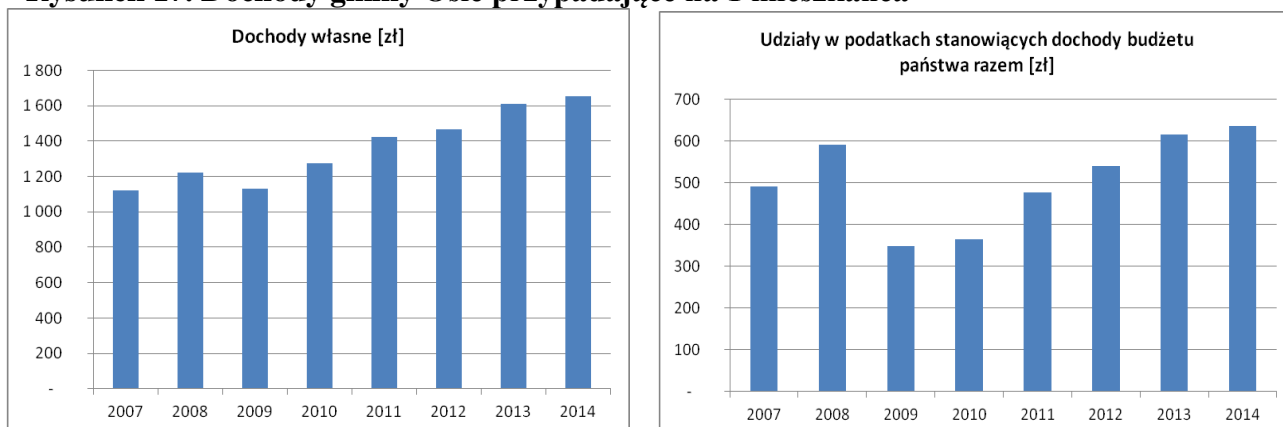
Ciekawych informacji dostarcza również analiza dochodów gminy przypominających na jednego mieszkańca. Parametr ten świadczy o możliwościach zaspokajanie potrzeb gminy a analiza pochodów z podatków od osób fizycznych przypadająca na jednego mieszkańca świadczy o zamożności obywateli. Jak widać z danych zawartych w tabeli 25, dochody ogółem wzrosły w ostatnich 7 latach o ok. 45%, w tym dochody własne wzrosły o ok. 48%. Zmiany w tym zakresie przedstawia tabela 25 oraz wykresy na rysunku 17.

Tabela 24. Dochody i wydatki gminy Osie na 1 mieszkańca [zł]

Zakres przedmiotowy	2007	2010	2012	2014
Ogółem	2 575	2 967	3 807	3 722
Dochody własne	1 121	1 274	1 464	1 655
Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem	492	364	540	637
Dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych		69	71	55
Dochody własne - dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	489	566	665	730
Wydatki ogółem	2584	3123	3589	3693

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Rysunek 17. Dochody gminy Osie przypadające na 1 mieszkańca

W ostatnich latach największe wydatki z budżetu gminy związane były z oświatą i wychowaniem – ok. 8,4 mln zł, pomocą społeczną – ok. 3,8 mln zł. oraz transportem i łącznością – ok. 2,2 mln zł. W ostatnich dwóch latach w przypadku oświaty i wychowania wydatki wzrosły o 3,7 %, na transport i łączność o 54 %, a w przypadku pomocy społecznej wydatki spadły o 5,9 %. Szczegółową strukturę wydatków gminy wg działów klasyfikacji budżetowej w latach 2010-2014 zaprezentowano w tabeli 25.

Tabela 25. Wydatki gminy Osie wg źródeł klasyfikacji budżetowej

Wyszczególnienie	2007	2010	2012	2014
Rolnictwo i łowiectwo	158 454,37	238 695,52	194 983,83	209 106,67
Transport i łączność	1 341 632,70	773 926,26	1 427 218,37	2 197 777,97
Turystyka	51 611,74	366 730,39	29 347,24	283 873,85
Gospodarka mieszkaniowa	63 583,90	80 022,04	71 416,61	63 041,11
Działalność usługowa	32 976,73	66 623,91	60 148,16	48 182,94
Informatyka	0,00	0,00	0,00	0,00
Administracja publiczna	1 562 418,99	1 481 832,68	1 613 527,35	1 671 988,05
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	106 665,45	123 692,27	238 760,64	185 820,81
Obsługa długu publicznego	50 554,45	24 717,53	119 321,06	57 022,55
Oświata i wychowanie	5 622 113,23	6 822 579,02	8 079 283,93	8 375 072,81
Ochrona zdrowia	96 160,21	113 427,12	144 911,77	181 843,70
Pomoc społeczna	2 917 568,42	3 466 365,73	4 004 429,94	3 769 705,42
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,00	137 712,67	155 810,13	0,00
Edukacyjna opieka wychowawcza	246 265,00	120 278,94	115 929,22	177 470,56
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	946 824,41	2 319 085,42	474 717,83	1 582 951,83
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	381 909,38	522 138,20	557 093,04	876 305,19
Kultura fizyczna i sport	89 636,00	90 500,00	513 790,00	432 300,32

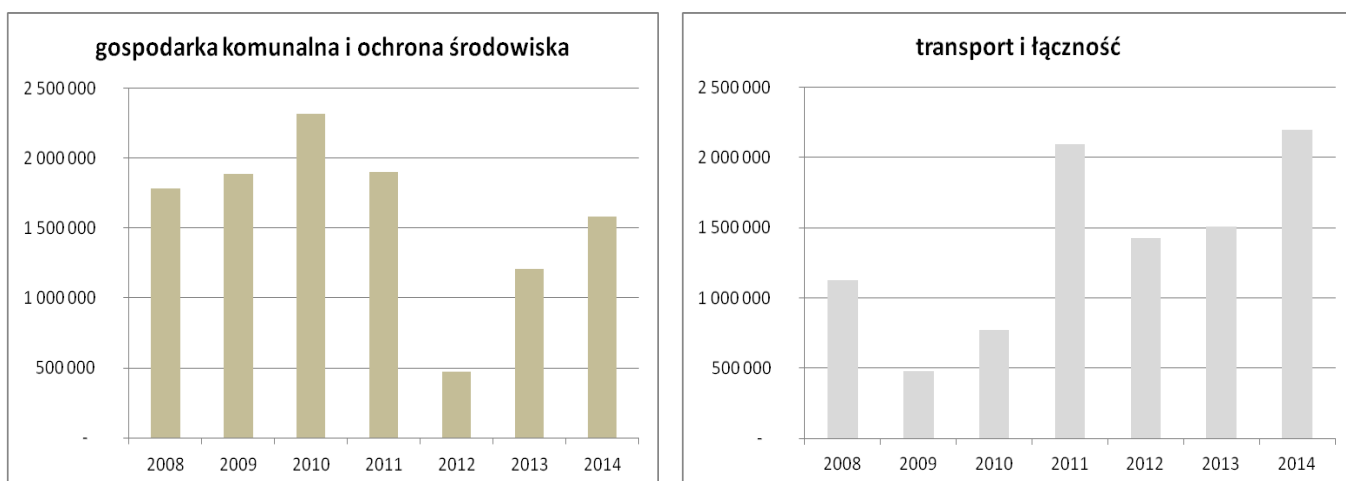
Źródło: Sprawozdania wykonania budżetu w gminie Osie

Analiza danych zawartych w tabeli 26 wskazuje jakie są główne kierunki aktywności samorządowej. Widać z nich, że pomimo spadku liczby dzieci, gmina wciąż inwestuje w działalność oświatową. Dużą wagę przywiązuje się również do inwestycji transportowych, co po części związane jest również z oświatą – dowożenie dzieci do szkół oraz w sieci komunalne. Ponadto znaczącą pozycję stanowią również wydatki na kulturę i sport oraz turystykę, chociaż w tym wypadku wydatki są bardzo nieregularne i w poszczególnych latach różnią się znacząco. Gmina także przywiązuje wagę do bezpieczeństwa publicznego i ochrony zdrowia czego wyrazem są dość znaczne wydatki na ten cel. Zmiany w poszczególnych latach w głównych pozycjach kosztowych przedstawia wykres na rysunku 18, co przedstawia też zmiany (lub konsekwencję) w polityce samorządu.

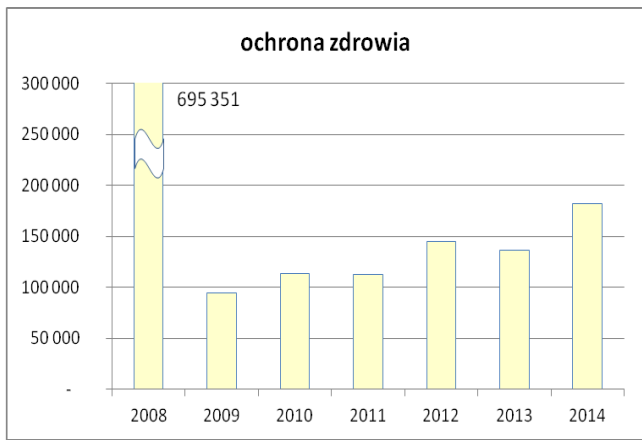
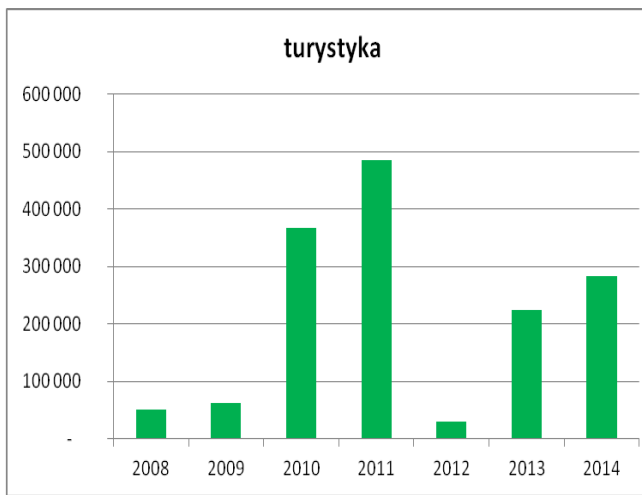
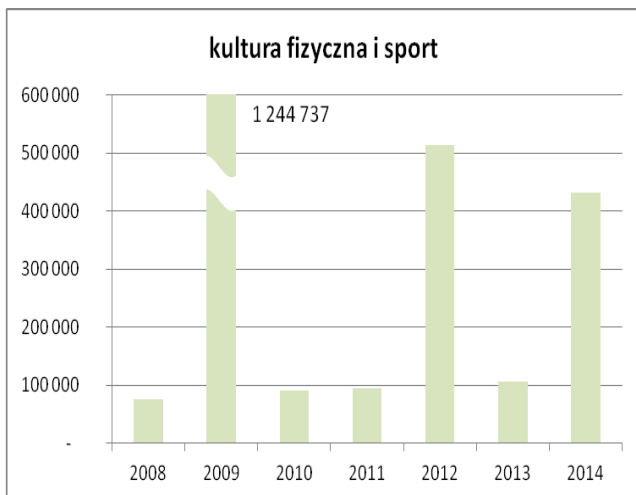
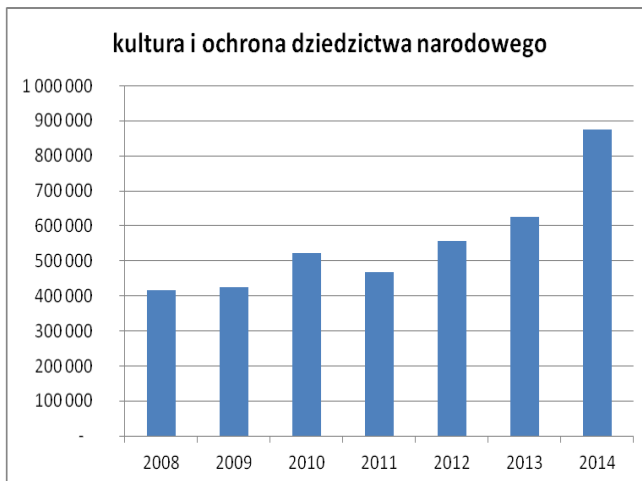
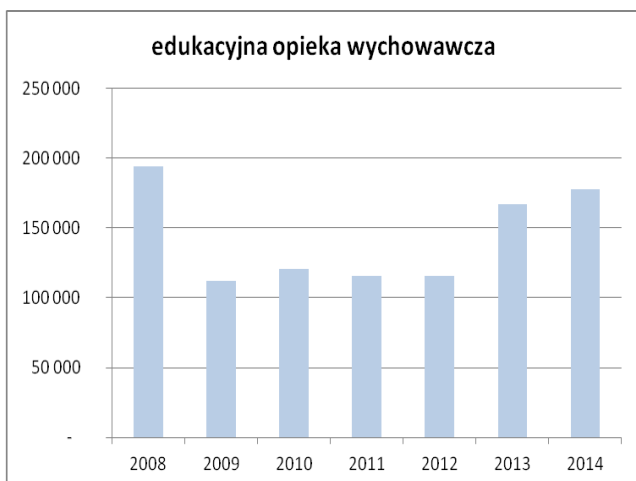
Z punktu widzenia strategicznego rozwoju gminy, można uznać, że gmina dba o harmonijny rozwój w szczególności o wykształcenie i bezpieczeństwo socjalne i zdrowotne mieszkańców. Warto jednak zastanowić się nad ustabilizowaniem wydatków na sport i turystykę, głównie poprzez wprowadzenie powtarzalnych działań sprzyjających promowaniu określonych postaw zarówno w społeczności lokalnej jak i turystów odwiedzających gminę.

Główne wydatki gminy Osie związane z pomocą społeczną skierowane były na świadczenia rodzinne oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego – 2,3 mln zł. które w latach 2012-2014 wzrosły o 0,2 %, natomiast najwięcej wzrosły wydatki w pozycji - Zasiłki stałe – o 20,1 %, składki na ubezpieczenia zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz niektóre świadczenia rodzinne – o 19,6 % oraz dodatki mieszkaniowe – o 19,3 %. Szczegółowe dane w tym obszarze przedstawiono w punkcie 3.7 niniejszego opracowania.

Rysunek 18. Wybrane wydatki gminy Osie wg działów

V. Analiza SWOT

Analiza SWOT pozwala na zidentyfikowanie kluczowych elementów sukcesu poprzez koncentrację na możliwości jakie dają silne strony i unikanie głównych zagrożeń oraz likwidację słabych stron. Pomaga ona wykryć złe i dobre strony naszej sytuacji; i to nawet takie, których na co dzień nie dostrzegamy.

Niniejsza analiza została oparta informacje zawarte w powyższej diagnozie oraz analizie innych dokumentów źródłowych, w których zdefiniowane cele oraz działania, a także spodziewane rezultaty. Ponadto dla określenia zagrożeń i możliwości głównym źródłem informacji były wyniki przeprowadzonych konsultacji z przedstawicielami lokalnej społeczności.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ✚ Bardzo wysoka wartość przyrodnicza gminy Osie w skali Polski: 70% powierzchni gminy zajmują lasy i Wdecki Park Krajobrazowy, 100% znajduje się w obszarach Natura 2000; ✚ Ukształtowana na polskim rynku turystycznym atrakcyjna marka turystyczna „Bory Tucholskie” oraz marka turystyczna Tleń – perła borów; ✚ Atrakcyjny szlak kajakowy Wdy wraz z zalewem Żur - zbiornik o powierzchni 440 ha, długości 9,5 km; ✚ Bogata historia i liczne zabytki; ✚ Bliskość głównych tras komunikacyjnych - autostrada A1 oddalona 13 km od Osia, Świecie – 24km do głównych ośrodków miejskich ok. 1 godziny jazdy: Gdańsk-100km, Bydgoszcz, Toruń – ok. 70km; ✚ Rozwijający się potencjał gminny w oparciu o lokalne walory środowiska: szlaki piesze (9), rowerowe, Nordic Walking (7), ścieżki edukacyjne (9), co najmniej 28 przedsiębiorstw związanych z przemysłem drzewnym; ✚ Niskie bezrobocie – ok. 6,5%, wysoki potencjał dużych i średnich firm; ✚ Wzrasta przedsiębiorczość na wsi - znacząco przybyło gospodarstw utrzymujących się z działalności pozarolniczej; ✚ Duży potencjał dla rozwoju inteligentnych specjalizacji w ramach RSI – WKP: terenie gminy działa firma Gzella (producent żywności) należy do jednych z największych w kraju – zatrudnia ponad 	<ul style="list-style-type: none"> - Mała promocja głównych walorów gminy, brak masowej promocji i materiałów promujących, potrzeba oznakowania elementów zagospodarowania turystycznego i obiektów historycznych, w szczególności na terenie powiatu, brak punktu informacji turystycznej w Tleniu; - Brak koordynacji działań w sferze turystyki między poszczególnymi podmiotami zajmującymi się obsługą ruchu turystycznego; - Oddalenie od głównych szlaków ruchu turystycznego w Polsce; - Duże potrzeby w zakresie rewaloryzacji obiektów zabytkowych i przystosowywania ich do pełnienia funkcji turystycznych; - Niewystarczająco rozwinięta sieć obiektów obsługi turystyki kwalifikowanej, potrzeba powiększenia infrastruktury turystycznej na szlakach (parkingów, miejsc wypoczynku); - Krótki sezon turystyczny - aktywna turystyka występuje głównie w miesiącach letnich (70% obiektów posiada status sezonowy); - Zanieczyszczenia związane są z lokalnymi źródłami ciepła - kotłowniami, zasilanymi węglem oraz przemysłem; - Wody rzeki Wdy nie spełniają wymogów do hodowli ryb łososiowatych ani karpowatych; - Niska klasa czystości wód - odcinki rzek Prusiny i Sobińskiej Strugi posiadają wody w III klasie czystości, Wda na terenie gminy Osie prowadzi wody II klasy czystości; - Tylko 5 km ścieżek dla rowerów; - Sieć kanalizacyjna skoncentrowana jest w Osiu, obejmuje ok 65 % ludności całej gminy;

<p>1200 osób i firma Oltewski (producent mebli) - zatrudnia ponad 600 osób;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ Urozmaicone życie kulturalne - aktywność Gminnego Ośrodka Kultury Centrum Informacji Turystycznych oraz Centrum Nordick Walking, ponad 30 imprez w roku; ✚ Powstanie i modernizacja nowych bardzo atrakcyjnych obiektów turystycznych i rekreacyjno-sportowych: luksusowy hotel, mini browar, strzelnica sportowa, stadion; boiska sportowe, korty tenisowe, siłownie; ✚ Poprawa jakości wód gruntowych i eliminacji szamb - program rozbudowy kanalizacji i budowy przydomowych oczyszczalni ścieków; ✚ Aktywność GOPS - zatrudnia 15 pracowników etatowych, maleje liczba rodzin korzystając pomocy socjalnej; ✚ Wysokie dochody gminy – ponad 20,3 mln zł, (ponad 3,7 tys. na 1 mieszkańca), w tym dochody własne - ponad 9 ml zł.. 	<ul style="list-style-type: none"> - Niski udział dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej; - Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymowało się 27% mieszkańców, natomiast wykształcenie wyższe posiadało zaledwie 2,8%; - Na terenie gminy Osie usługi medyczne są prowadzone przez niewielką liczbę lekarzy; - Na obszarze gminy występują obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią - brak małej retencji; - Słabe gleby pod względem produkcyjnym. Grunty orne gminy to głównie gleby piaszczyste o niskiej bonitacji; - W gminie Osie nie ma żadnych związków producentów rolnych.
--	---

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> * Rozwój obsługi ruchu turystycznego w zakresie turystyki kwalifikowanej, rozwój turystyki zdrowotnej; * Starzejące społeczeństwo w skali gminy, kraju i Europy to możliwość tworzenia specjalistycznej oferty - inwestowanie w rozbudowę gminnej infrastruktury rehabilitacyjnej, nowe miejsca pracy związane z usługami dla ludzi starszych i niepełnosprawnych; * Możliwości wprowadzenia większej liczby usług lekarzy specjalistów, dla obsługi turystyki kwalifikowanej: rehabilitacja, geriatrya, uroda; * Kształtowania przedsiębiorczość w ramach Inteligentnych Specjalizacji: Bezpieczna żywność, biointeligentną specjalizację obejmująca zasoby naturalne środowiska, w tym przetwórstwo drewna oraz energetykę, turystyka zdrowotna - organizowanie szkoleń i kursów zawodowych; * Korzystne zmiany prawne dot. finansów gmin, wzrost udziału gmin w podatkach - rozwój mieszkalnictwa przy zapewnieniu korzystnych warunków kredytowania; * Rozszerzenie oferty turystycznej zbiornika Żur: wypożyczalnia sprzętu wędkarskiego: łódzie, mapy łowisk, zarybianie, żaglówki. * Opracowanie ciekawych przewodników po okolicy i ulotek promocyjnych w tym z 	<ul style="list-style-type: none"> * Zaniedbania w zakresie podnoszenia standardów obecnego zagospodarowania turystycznego doprowadzić może do zmniejszenia ruchu turystycznego - ruch turystyczny może zostać przyciągnięty przez inne rejony; * Brak miejsc pracy dla ludzi młodych i kobiet, spowoduje odpływ młodzieży do innych ośrodków, co wpłynie na obniżenie dzietności i przyrostu naturalnego; * Zmiana przepisów podatkowych spowoduje spadek wpływów do budżetu lokalnego; * Niska przedsiębiorczość, słabną małe firmy lokalne; * Główne źródła zagrożeń środowiska: <ul style="list-style-type: none"> - emisje zanieczyszczeń powietrza z małych, domowych kotłowni opalanych tradycyjnymi paliwami, - nadmierny ruch turystów na terenach wymagających ochrony - nieuporządkowana gospodarka ściekowa w zlewni jezior – konieczna kompleksowa kanalizacja gminy i eliminacja szamb; * Malejąca liczba osób w wieku przedprodukcyjnym oznacza mniejszą liczbą dzieci w szkole i konieczności rozważenia co zrobić z pustymi szkołami; * Starzejące się społeczeństwo, w szczególności, że proces ten jest powszechny i dotyka całego regionu, podobnie jak kraju, przybywa osób starszych, niepełnosprawnych o małych

<p>wykorzystaniem ICT i technologii mobilnych;</p> <ul style="list-style-type: none"> * Strategia powiatowa zakłada budowę szlaków rowerowych - budowa ścieżek wzdłuż istniejących dróg : Wałkowiska-Brzeziny - Jaszcz, Osie-Miedzno-Żur, Tleń-Wierzchy-Pruskie; * Samorząd powiatu zakłada budowę ciągów pieszo-rowerowych Laskowice-Osie -Tleń; * Zagospodarowanie stacji kolejowej w Tleniu i Osiu, rewitalizacja historycznych terenów wiejskich na bazie świetlic wiejskich; * Wzrost liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym - wsparcie dla kształcenia zawodowego oraz w zakresie opieki nad dziećmi, - wykorzystanie infrastruktury szkolnej dla kształcenia dorosłych, w tym kształcenia zawodowego; * Selektywna zbiórka odpadów, ustawienie pojemników na terenie całej gminy, akcje informacyjne promujące odpowiednie zachowanie względem segregacji odpadów; * Przewidywana w przyszłości gazyfikacja gminy i związane z nią możliwości ciepłne; * Korzystne warunki dla rozwoju energii odnawialnej pochodzącej z biomasy - możliwość budowy gminnej ciepłowni opartej o współ spalanie; * Działania promocyjne oraz nakierowane na wydłużenie czasu trwania sezonu, a także wydłużenia czasu pobytu - organizacja imprez o charakterze krajowym: doroczny spływ kajakowy (wiosna/jesień), biegi na orientację, Triatlon, konferencje nt.: zdrowia, żywienia, nowoczesnych upraw szklarniowych, itp. z udziałem ekspertów z kraju i zagranicy. 	<p>dochodach wymagających wsparcia i opieki;</p> <ul style="list-style-type: none"> * Niski jest udział dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej, brak chodników, to zagrożenia dla ludzi starszych i niepełnosprawnych, m.in. ograniczenie w poruszaniu się i dostępie do ośrodków zdrowia i kultury – asymilacja i patologie; * Nowe normy w zakresie poziomu recyklingu: <ul style="list-style-type: none"> - papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w wysokości co najmniej 50% wagowo, - odpadów budowlanych i rozbiórkowych w wysokości co najmniej 70% wagowo; * PSZOK czynny jest tylko w każdą pierwszą i trzecią sobotę miesiąca; * Większość bezrobotnych (40%) posiada wykształcenie gimnazjalne i poniżej, a kolejne 29% bezrobotnych ma wykształcenie zasadnicze zawodowe posiada; * Coraz silniejsza konkurencja innych regionów i wzrastające wymagania turystów.
---	---

VI. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY OSIE

Uwagi wstępne

Strategia zrównoważonego rozwoju stanowi podstawowy instrument wszelkiej działalności na terenie gminy. Wdrożenie programu jest jednym z podstaw kształtowania przyszłych warunków życia społeczności lokalnej. Dlatego jednym z ważniejszych zadań samorządu jest aktywizacja społeczno-gospodarcza w szczególności poprzez działania w sferze edukacji i kształtowania postaw. Jednocześnie cele i działania strategii odnoszą się pozostałych dokumentów strategicznych gminy określających szczegółowe cele dla poszczególnych obszarów. Obecnie w gminie opracowane są szczegółowe działania w ramach:

- Programu ochrony środowiska dla Gminy Osie na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019,
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Osie, z czerwca 2015,
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych gminy Osie na lata 2014-2020,
- Uchwała nr xxi/154/13 Rady Gminy Osie z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Osie,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Osie, marzec 2013,
- Program ochrony środowiska obszaru zlewni rzeki Wdy do 2020 roku,
- Strategia obszaru rozwoju społeczno – gospodarczego powiatu świeckiego, czerwiec 2015.

Niniejszy rozdział prezentuje cele rozwoju gminy Osie według zwiększającego się stopnia ich szczegółowości - od najogólniejszych celów długookresowych poprzez bardziej skonkretyzowane cele średniookresowe, które znajdują swoje uszczegółowienie w celach operacyjnych i zadaniach. Z prezentacji tej nie wynika, w jakiej kolejności będzie dokonywany wybór celów do realizacji w sytuacji ograniczoności środków finansowych. Uznając tym samym konieczność hierarchizacji ważności celów, wskazano dziedziny priorytetowe, których znaczenie będzie największe przy budowaniu podstaw realizacji strategii w horyzoncie średnio- i długookresowym.

Znaczenie polityki i strategii gminy dla rozwoju lokalnego i przedsiębiorczości.

Rozwój działalności gospodarczej przyczynia się do rozwoju całej społeczności poprzez oddziaływanie:

- bezpośrednio:
  - przyrost miejsc pracy,
  - baza podatkowa, czyli suma opłat i podatków wpływających do budżetu lokalnego.
  - inwestycje zaspokajające różne lokalne potrzeby;
- pośrednio:
  - praca jako „okno na świat”,
  - lokalna gospodarka jako fundament społeczeństwa obywatelskiego,
  - przedsiębiorstwo jako nośnik postępu;

- poprzez wywołanie tzw. efektu mnożnikowego (generowanie innych korzystnych zdarzeń albo powiększenie skuteczności już uprawianych dziedzin):
  - przyciąganie inwestycji, programów i dotacji, które poszukują rozwoju,
  - przedsięwzięcia angażujące kapitał publiczny i prywatny (montaż finansowy, obligacje itp. rozwiązania wykorzystujące łączny potencjał inwestycyjny wszystkich sektorów gospodarczych, a także mieszkańców);
- poprzez zmianę postawy obywateli, samodzielne rozwiązywanie problemów, zaspokajanie potrzeb w wyniku inicjatywy i własnej aktywności, a nie uzależniania się od urzędowych struktur świadczenia pomocy.

Istotne znaczenie mają inwestycje infrastrukturalne, których brak jest poważną przeszkodą dla wielu innych inwestycji i może znacznie pogorszyć warunki funkcjonowania podmiotów gospodarczych na terenie gminy.

Inne inwestycje dokonywane przez gminę mają znaczenie głównie dla dwóch dziedzin: pełnienia przez gminę zadań własnych i świadczenia przez nią usług publicznych oraz dla stymulowania określonego kierunku rozwoju gospodarczego.

Aby zwiększyć efekty i pozyskać dodatkowe środki na realizację gminnych programów inwestycyjnych, gminnych programów gospodarczych lub gminnych strategii rozwoju gospodarczego należy:

- **starannie opracować plany inwestycyjne** pozwalające unikać inwestycji zbędnych, rozproszenia frontu inwestycyjnego, problemów z finansowaniem inwestycji, niewłaściwego rozłożenia inwestycji w czasie;
- **wprowadzić inwestycje prowadzone z udziałem mieszkańców** (tzw. partnerskich), dla których jednak powinny być określone stałe reguły przewidujące określony udział finansowy i rolę gminy oraz określony udział mieszkańców w finansowaniu poszczególnych rodzajów prac;
- **skoordynować plany inwestycyjne gminy i dużych inwestorów**, aby za te same środki przeznaczone na inwestycje osiągać większy efekt;
- **opracować system finansowania przez gminę i inne podmioty inicjatyw społecznych** sprzyjających rozwojowi gminy i programów wspierających rozwój przedsiębiorczości w gminie.

6.1. MISJA GMINY - CEL NADRZĘDNY

ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI I GOSPODARKI LOKALNEJ POPRAZ ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO GMINY

Główne cele rozwoju gminy są oparte o istniejące uwarunkowania przyrodnicze, krajobrazu kulturowego, kulturowe, gospodarcze, społeczne oraz cele rozwoju województwa zawarte w Strategii Województwa oraz Regionalnej Strategii Innowacji.

Cele koncentrują się na zrównoważonym wykorzystaniu posiadanych zasobów dla stworzenia możliwości rozwoju działalności produkcyjnej, usługowej i osadniczej sprzyjającej poprawie sytuacji ekonomicznej i zdrowiu mieszkańców.

6.2. CELE STRATEGICZNE GMINY

- I. **Wzrost aktywności gospodarczej na terenie gminy.**
- II. **Poprawa stanu środowiska przyrodniczego i ochrona jego zasobów.**
- III. **Rozwój świadczeń na rzecz społeczeństwa, rozwój usług medycznych i społecznych.**

W celach średniookresowych za najważniejsze przyjęto:

- utrzymanie rozwoju gospodarczego, z uwzględnieniem problemów rolnych oraz zapewnieniem pracy dla wszystkich grup społecznych,
- zwiększenie aktywności społecznej gminy,
- poprawę stanu środowiska poprzez ograniczenie zanieczyszczeń i zwiększenie bioróżnorodności,
- zrównoważony rozwój nowych funkcji gminy w powiązaniu z inteligentnymi specjalizacjami województwa.

Uznano priorytety dla:

- rozwoju turystyki i funkcji rekreacyjnych,
- rozwój usług medycznych i związanych z ochroną zdrowia i rehabilitacją,
- rozwój infrastruktury gospodarczej gminy,
- reorientacji produkcji rolnej,
- ochrony środowiska,
- doskonalenia systemu promocji gminy.

Wskaźniki określające realizację celów strategii:

- przyrost ilości nowych przedsiębiorstw,
- zwiększenie standardu w zakresie obiektów turystycznych na terenie gminy,
- zwiększenie ilości nowych obiektów turystycznych,
- wzrost dochodów budżetu gminy.

Uzupełniające wskaźniki rozwoju to:

- przyrost ludności,
- wzrost ilości i jakości specjalistycznych usług medycznych,
- wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców,
- wzrost ilości miejsc pracy.

Głównymi efektami realizacji celów strategicznych będą:

- Zagospodarowanie gminy jako gminy turystycznej znanej w kraju i Europie (kreowanie marki).
- Funkcjonowanie różnych form turystyki kwalifikowanej.
- Wzrost gospodarczy gminy w wyniku tworzenia nowych miejsc pracy poprzez kreowanie nowych usług.
- Wzrost świadomości społecznej w zakresie roli i możliwości kształtowania otoczenia przez obywateli.

Realizacja strategii ma zapewnić wielofunkcyjny rozwój terenów gminnych w oparciu o główne branże: drzewną, turystyczną i spożywczą, przekształcenia w rolnictwie-tworzenie gospodarstw specjalistycznych, agroturystycznych, rozwój drobnej wytwórczość i usług

związanych z rekreacją i wypoczynkiem dające jednocześnie mieszkańcom gminy miejsca pracy, przy zachowaniu bogactwa kulturowego i przyrodniczego gminy.

W przyszłości gmina Osie ma być atrakcyjnym regionem turystyczno-wypoczynkowym, który oferuje różnorodne formy aktywnego wypoczynku oraz usługi w zakresie zdrowego życia i rehabilitacji.

Jednocześnie gmina będzie dbać o zapewnienie rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o swoje naturalne zasoby: walory przyrodnicze, zasoby drewna, tradycje i kulturę regionu.

Zakłada się, że do 2022 roku:

1. Poziom rozwoju gminy, mierzony wielkością bezrobocia i dochodami mieszkańców, będzie wyższy niż średnia krajowa.
2. Siłą napędową rozwoju będzie wzrastająca aktywność i przedsiębiorczość lokalnych społeczności, przedsiębiorstw i instytucji.
3. Struktura gospodarki będzie wielofunkcyjna, a jej wiodącymi sektorami będą branże drzewna, spożywcza i turystyka.
4. Rolnictwo będzie bardziej nowoczesne strukturalnie i technologicznie, rozwiną się gospodarstwa ogrodnicze i agroturystyczne.
5. Nastąpi rozwój usług związanych z rekreacją, wypoczynkiem oraz zdrowiem, w tym ośrodki rehabilitacji i odnowy biologicznej, rozwinie się baza i usługi medyczne z tym związane.
6. Nastąpi rozwój bazy i oferty turystyki kwalifikowanej, której głównym produktem będą walory i bogactwo przyrodnicze lasów i wód gminy, rozwinięty zostanie sprawny system informacji i promocji turystycznej gminy.
7. Rozwinie się infrastruktura ułatwiająca dostęp do terenów rekreacyjnych, powstanie sieć dróg, ścieżek i parkingów oraz miejsc do ćwiczeń i wypoczynku.
8. Nastąpi dalszy rozwój infrastruktury technicznej (kanalizacji, wodociągów, gospodarki odpadami, gazyfikacji), co zapewni poprawę warunków życia społeczności lokalnej, atrakcyjność lokalizacyjną dla inwestorów i osadnictwa oraz poprawę stanu środowiska na terenie gminy.
9. System oświaty i kształcenia będzie dostosowany do potrzeb i funkcji rozwojowych gminy, rozwinie się edukacja ekologiczna i gospodarcza w zakresie ochrony walorów turystycznych gminy (przyrodniczych i kulturowych).
10. Lokalne tradycje kulturalne będą kultywowane i rozwijane, zwłaszcza w zakresie drobnego rzemiosła w tym artystycznego.

Strategiczne cele i operacyjne rozwoju gminy - zestawienie.

Cel strategiczny:		
A. Wzrost aktywności gospodarczej na terenie gminy.	B. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego i ochrona jego zasobów.	C. Rozwój świadczeń na rzecz społeczeństwa, rozwój usług medycznych.
Cele operacyjne:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój infrastruktury gminnej w zakresie turystyki i rekreacji oraz zdrowia. 2. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej terenu gminy. 3. Rozwój małej i średniej przedsiębiorczości. 4. Zmiana charakteru produkcji rolnej i poprawa rentowności. 5. Zintegrowana promocja gminy i przedsiębiorczości. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Racjonalne gospodarowanie środowiskiem, przeciwdziałanie degradacji środowiska i zwiększenie bioróżnorodności. 2. Poprawa jakości wód. 3. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE) 4. Ochrona dziedzictwa kultury. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwijanie procesów integracyjnych, 2. Rewitalizacja obszarów gminy. 3. Rozwój budownictwa mieszkaniowego i infrastruktury społecznej – instytucji oświatowych i ochrony zdrowia 4. Podniesienie stanu świadomości społeczeństwa. 5. Rozwój zasobów ludzkich i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

6.3. PROGRAM DZIAŁAŃ

Cel strategiczny I - Wzrost aktywności gospodarczej na terenie gminy

Celem podejmowanych działań w tym obszarze strategicznym będzie kształtowanie struktury gminy dla rozwoju potencjału w powiązaniu z Inteligentnymi Specjalizacjami województwa:

- bezpieczna żywność,
- turystyka zdrowotna,
- biointeligentna specjalizacja obejmująca zasoby naturalne środowiska, w tym przetwórstwo drewna oraz energetykę.

Cel operacyjny 1: Kształtowanie przestrzeni dla nowych funkcji gminy

Do strategicznych zadań gminy należy przeprowadzenie działań mających na celu zabezpieczenie terenów dla rozwoju nowych funkcji gospodarczych umożliwiających rozwój turystyki kwalifikowanej oraz tworzenie nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach lokalnych i gospodarstwach rolnych, a także tworzenie stref zamieszkania i wypoczynku przy uwzględnieniu zrównoważonego rozwoju.

Działanie 1: Kreowanie miejsc tożsamości, indywidualizacja wizerunku gminy

W celu aktywizacji bądź ochrony terenów gminy, władze samorządowe muszą przewidzieć i przygotować teren dla odpowiednich funkcji: osadnictwa, w tym letniskowego – drugie domy, budowy ośrodków wypoczynkowych i leczniczo rehabilitacyjnych, udostępnienia walorów turystycznych (las, wody) dla wszystkich obywateli (parkingi, ścieżki, miejsca wypoczynku), rozwoju usług, handlu i przemysłu.

Dla zachowania zrównoważonego rozwoju priorytetem jest podjęcie działania dla przywrócenia równowagi ekologicznej w zlewni rzek i jezior, w tym:

- 1) kreowanie miejsc tożsamości, indywidualizacja wizerunku gminy związanych z: miejscowość Tleń, rzeka Wda, centrum sportów wodnych nad jeziorem Żur, publiczne tereny rekreacyjne nad zalewem i w lasach,
- 2) kontynuacja polityki przestrzennej określonej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Osie,
- 3) opracowanie szczególnych warunków dopuszczenia zabudowy ekstensywnej w obszarze: Tleń, Stara Rzeka, Grzybek, Żur, Osie.

W 2013 roku opracowano studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Osie, gdzie określone zostały uwarunkowania dla tworzenia terenów pod rozwój nowych funkcji. W tym celu, w Studium wskazano:

- Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz przeznaczenie terenów
- Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów
- Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk
- Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

- Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej
- Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.
- Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym
- Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m² oraz obszary przestrzeni publicznej
- Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne
- Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej
- Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych
- Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny
- Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych
- Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji
- Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych
- Inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie

Działanie 2: Uzbrojenie terenów przeznaczonych pod rekreację i wypoczynek.

Rozwój elementów infrastruktury komunalnej stanowi istotny element rozwoju nowych obszarów gospodarki. Jednocześnie zadaniem władz gminnych jest zabezpieczenie obszarów cennych środowiskowo przed nadmierną i niekontrolowaną presją turystyki. Jednym z elementów ochrony jest zabezpieczenie podstawowych elementów tej infrastruktury, co dotyczy głównie: dróg dojazdowych i przelotowych, sieci kanalizacyjnej i wodociągowej oraz elementów systemu gospodarki odpadami. Działania w tym zakresie powinny obejmować:

- 1) Modernizacja nawierzchni dróg gminnych, osiedlowych i leśnych;
- 2) Budowa nowych ulic i ścieżek, w tym szlaków rowerowych, pieszych i konnych;
- 3) Modernizacja i budowa nowych chodników;
- 4) Uporządkowanie gospodarki ściekowej, w szczególności w strefie ochrony wód powierzchniowych, gdyż obecnie stan czystości wód w jeziorach i rzekach jest niezadowolająca. Niezbędne jest dalsza rozbudowa sieci kanalizacyjnej, przydomowych oczyszczalni i zabezpieczania szczelności zbiorników nieczystości płynnych;
- 5) Budowa systemu segregacji odpadów u źródła i zorganizowany ich odbiór z terenów całej gminy;
- 6) Organizacja parkingów dla pojazdów samochodowych na terenach rekreacyjnych – dojazd do wody i lasu.

Atrakcyjne tereny gminy to również jakość dróg, chodników, zieleni miejskiej. Elementy te często pełnią rolę katalizatorów postępu. Dzięki nim najbardziej widoczne są ogólne efekty rozwoju gospodarczego. W ten sposób przyczyniają się do tworzenia ogólnego wrażenia że wszystko działa jak należy, a gmina postrzegana jest jako atrakcyjne miejsce dla mieszkańców i przyjezdnych. Działania w tym zakresie obejmować będą:

- 1) Modernizacja i przebudowa dróg gminnych,
- 2) Budowa nowych nawierzchni ulic w:
  - Osiu
  - Tleniu
  - Łążku
  - Wierzchach
  - Pruskich
  - Miedznie
- 3) Budowa nowych chodników w:
  - Osiu,
  - Tleniu
  - Brzezinach
  - Wierzchach
  - Miedznie
  - Łążku
  - Jaszczu
- 4) Wspólne działania z zarządcami dróg powiatowych i wojewódzkich w celu poprawy stanu nawierzchni tychże dróg.

Działanie 3: Rozwój infrastruktury w zakresie turystyki, rekreacji i zdrowia

Obok uzbrojenia terenów gminy w infrastrukturę komunalną, o możliwość rozwoju poszczególnych produktów turystycznych w dużej mierze decyduje rozwój gminnej infrastruktury gminnej turystycznej, której zadaniem jest odpowiednie ukierunkowanie ruchu turystycznego aby uniknąć „rozdeptania” największych atrakcji gminy a jednocześnie zapewnienie odpowiedniej atrakcyjności dla rozwoju turystyki. Rozwój infrastruktury ma również znaczenie dla możliwości rozwoju poszczególnych form turystyki kwalifikowanej, w tym:

- rewitalizacja zagospodarowania turystycznego Tlenia w celu ukształtowania miejscowości jako centralnego ośrodka obsługi turystyki.
- zagospodarowanie szlaków turystycznych w celu ukierunkowania i ograniczenia negatywnej presji ruchu turystycznego,
- podniesienie standardu obiektów wczasowo-wypoczynkowych z jednoczesnym podjęciem odpowiednich działań rewitalizacyjnych w stosunku do obiektów istniejących,
- rozwój budownictwa letniskowego oraz „drugich domów” w wybranych częściach gminy.

Działania związane z rozwojem produktów turystycznych powinny być wspierane aktywną promocją. Promocja może się odbywać poprzez różne formy marketingu, w tym również opartych o infrastrukturę np. punkty informacji turystycznej, oznakowanie

poszczególnych atrakcji oraz rozmieszczenie tablic informacyjnych na terenie gminy i całego regionu.

W tym zakresie planowane są działania obejmujące:

- 1) Wyposażenie terenów turystycznych w ławki, kosze na segregację śmieci, wytyczenie ścieżek oraz zagospodarowanie zielenią terenów, skwerów i placów, oświetlenie ulic,
- 2) Oznakowanie atrakcji turystycznych: tablice informujące o rozmieszczeniu obiektów na terenie gminy, oznakowanie szlaków, miejsc odpoczynku, biwakowania, itp.,
- 3) Oświetlenie ulic oraz budowa parkingów leśnych i miejsc do wypoczynku.
- 4) Miejsca przystankowe (pola biwakowe) na szlakach turystycznych, w szczególności wzdłuż rzeki Wdy,
- 5) Adaptacja budynku stacji kolejowej dla celów turystycznych,
- 6) Organizacja zielonej szkoły w ramach Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

Cel operacyjny 2: Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej terenu gminy

Gmina zapoczątkowała i skutecznie realizuje swoją strategię rozwoju w oparciu o turystykę i rekreację. Tym niemniej działania w tym zakresie są wciąż w początkowej fazie i wymagają dalszej konsekwentnej pracy. Jednym z najważniejszych i najtrudniejszych zadań stojących obecnie przed gminą jest kształtowanie produktów markowych, które należy rozwijać w sposób planowy i długoterminowy. Produkty te powinny stanowić „koła napędowe” rozwoju turystyki w Gminie Osie. Typami wiodących produktów turystycznych związanych z tą marką powinny być:

- Wypoczynek aktywny oparty o zorganizowane produkty markowe, w tym: kuracje odchudzające, spływy kajakowe, wędkarstwo i myślistwo oraz wędrówki piesze, rowerowe i konne po terenach cennych przyrodniczo;
- Turystyka zdrowotna połączona z rehabilitacją i odnową biologiczną w oparciu o nowoczesne centra SPA i lecznictwa, a także opieki nad osobami starszymi;
- Agroturystyka na terenach wiejskich;
- Organizacja szkoleń i konferencji o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, np. poświęconych zdrowiu, ekologii, OZE, a także branży drzewnej, itp.

Dobrym przykładem produktów markowych jest organizacja tzw. "zielonych szkół" i ośrodków turystyki przyrodniczej, dla których istnieją doskonałe warunki działania w ramach struktur Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

Jednym z działań gminy może być utworzenie w ramach PPP lub powiązań kooperacyjnych centrum zdrowia i urody, gdzie prowadzone będą cykliczne szkolenia w zakresie zdrowego odżywiania i stylu życia, jak różne formy diety i ćwiczeń ruchowych wraz z zabiegami kosmetycznymi i leczniczymi lub budową pola golfowego, które jako jedno z pierwszych w regionie może przyciągnąć znaczną uwagę dobrze usytuowanych klientów. Działania w tym zakresie powinny być inicjowane i wspierane przez samorząd lokalny.

Całokształt podejmowanych prac w zakresie rozwoju nowych funkcji wymaga intensywnej promocji, bez której wszelkie prace mogą pozostać niezauważone dla szerszej społeczności, co oznacza brak gości i przychodów dla przedsiębiorców.

Działanie 1: Uruchomienie punktu informacji turystycznej

Punkty informacji turystycznej funkcjonujący w Osiu i Tleniu w ścisłym powiązaniu z prowadzeniem promocji oferty produktów turystycznych, i regionalnych wyrobów gastronomicznych i rękodzieła. Podstawowym zadaniem punktu powinno być stworzenie bazy danych o podmiotach obsługi ruchu turystycznego w gminie i w regionie oraz prowadzenie aktywnej działalności promocyjnej i informacyjnej zarówno bezpośrednio na terenie gminy jak i szerokim świecie. Punkt powinien mieć stałą ofertę ulotek na temat wszystkich usług i atrakcji gminy, a także udzielać informacji telefonicznych i internetowych i prowadzić działalność PR promującą bieżących wydarzeniach.

Działanie 2: Rekultywacja i rewaloryzacja elementów przyrodniczych zdegradowanych w wyniku użytkowania turystycznego

Działania dotyczące kształtowania bioróżnorodności środowiskowej w obszarze wód i lasów w tym przywrócenia drożności koryta rzek oraz zbiornika Żur (bagrowanie). Rewitalizacja brzegów rzek i jezior w miejscach przeznaczonych pod funkcje rekreacyjne, wraz z budową obiektów małej architektury w celu ograniczenia niekontrolowanego ruchu turystycznego.

Odpowiednie zagospodarowanie brzegów i pogłębienie koryta rzeki to zwiększenie bioróżnorodności potencjału związanego z rzeką i zalewem Żur – wioślarstwo, żeglarstwo, strzelnica sportowa, tak aby możliwe było organizowanie imprez rangi krajowej - warto by wprowadzić jedne z tych zawodów do rangi europejskiej.

Działanie 3: Organizacja szlaków turystycznych

Gmina ma liczne szlaki turystyczne. Obecnie głównym zadaniem jest oznakowanie szlaków, uzbrojenie w obiekty małej architektury oraz ich promocja z uwzględnieniem działań mających na celu ochronę terenów cennych przyrodniczo przez niekontrolowanym ruchem turystycznym.

Wszystkie szlaki turystyczne - piesze i rowerowe powinny być wyposażone w zorganizowane miejsca wypoczynku a także do dedykowanych ćwiczeń wraz z instrukcją korzystania lub opisem atrakcji, np. form ochrony. W informatorach oraz na oznakowaniach w terenie powinno się oznaczać lokalizacje miejsc wypoczynku oraz możliwość parkowania. Oznakowanie powinno obejmować także tablice informacyjne o zasadach korzystania i zachowaniu się w świecie przyrody w tym zasadach ochrony, np. zachowanie ciszy, zakaz niszczenia roślin, zabieranie śmieci ze sobą, zasady używania ognia, itp.

Działanie 4: Wspieranie działań na rzecz rozwoju funkcji sportowych

Zadania w tej materii stanowią powinny długofalowy etap rozwoju. Obok funkcji rekreacyjno-rehabilitacyjnych będą miały znaczący wpływ na kształtowanie tożsamości i marki gminy w długim okresie. Rozwój sportu ma znaczenie bezpośrednio dla społeczności lokalnej jak i pośrednio dla przyjeżdżających na te tereny turystów. Tworzenie ogólnodostępnej bazy sportowej znacząco zwiększy możliwości całorocznego wykorzystania obiektów noclegowych.

Działania na rzecz rozwoju ośrodków sportowych powinny dotyczyć:

- 1) stworzenie sportowej bazy na wysokim poziomie do zawodowego uprawiania sportów: prowadzenia szkoleń i treningów,
- 2) organizowanie spotkań i imprez sportowo rekreacyjnych,
- 3) rozwój edukacji sportowej na terenie gminy i w regionie,
- 4) współdziałanie ze wszystkimi podmiotami funkcjonującymi w dziedzinie sportu, w tym z organizacjami i instytucjami zewnętrznymi,
- 5) organizacji Centrum Sporów i Rekreacji w Osiu w oparciu o infrastrukturę gminy infrastruktury, obejmująca: stadion i halę sportową, boiska do koszykówki i siatkówki, korty tenisowe, strzelnicę sportową, itp.

Elementem tej infrastruktury powinno być zaplecze rehabilitacyjne: sale masażu, siłownia, które mogą działać zarówno na potrzeby pojedynczych ośrodków wczasowo rehabilitacyjnych, jak i gminnych ośrodków zdrowia. Obiekty te mogą być tworzone w oparciu o infrastrukturę własną (np. szkoły) lub obcą w ramach Partnerstwa Publiczno Prawnego (inwestycje w obiekty sportowe na terenie poszczególnych ośrodków wypoczynkowych, np.: sale gimnastyczne, centrum rehabilitacji, itp.)

Obiekty tego typu będą naturalnym uzupełnieniem oferty dla centrum sportów, które w całości będzie funkcjonować w rozproszeniu (w różnych częściach i obiektach gminy). Należy jednak pamiętać, że o wzroście atrakcyjności decydować będzie dostępność obiektów dla wszystkich gości przebywających na terenie gminy. W tym zakresie władze gminy muszą dbać, aby zapewnić sobie możliwość współpracy w tym zakresie z prywatnymi inwestorami. Warto, aby w zamian za ułatwienia w dostępie do gruntów, ulgi podatkowe, czy współudział w finansowaniu działań indywidualnych gmina zapewniała, w ten sposób zadbać o dostępność dla wszystkich – na zasadach komercyjnych. W przeciwnym razie fakt, że na niektóre obiekty można tylko popatrzeć, będzie działał wręcz odpychająco.

Ważnym zadaniem będzie organizacja Centrum Sportów, które powinno funkcjonować w oparciu o obiekty własne i obce. Sposób inwestowania w infrastrukturę oraz rozwój poszczególnych jej elementów określony zostanie w Planach tworzenia Centrum Sporów i Rekreacji w Osiu.

Cel Operacyjny 3: Rozwój małej i średniej przedsiębiorczości

Małe i średnie podmioty gospodarcze stanowią podstawę rozwoju gminy. Ze względu na jakość gleb możliwości rozwoju rolnictwa są bardzo ograniczone. Tym samym bardzo ważnym zadaniem jest aktywne wspieranie rozwoju przedsiębiorstw oraz dywersyfikacja produkcji rolnej. Zatem zadania gminy powinny koncentrować się na wspieraniu działań szkoleniowych związanych z przekształceniami oraz rozwojem przedsiębiorstw, a także organizacja i obsługa finansowania rozwoju.

Działanie 1: Tworzenie warunków do sprawnej obsługi przedsiębiorców

Odpowiednie zmiany organizacyjne nie wymagają często dużych nakładów finansowych. Często nie kosztują nic, jednak ich wdrożenie jest bardzo trudne. Wymaga to dużego wysiłku organizacyjnego dyscypliny i konsekwencji w stosowaniu ustalonych zasad postępowania. Stare przyzwyczajenia, bałagan w tworzeniu i gromadzeniu informacji stanowi dużą przeszkodę w stosowaniu ułatwień dla inwestorów. Najważniejsze jest to, aby zasady były jasne ogólnodostępne i niezmiennie w czasie. Działania w tym zakresie będą obejmowały:

- 1) Regulacje prawne obejmujące: opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, regulacji podatkowych, prawa pracy;
- 2) informacje o możliwości korzystania z kredytów preferencyjnych oraz środków pomocowych na rozpoczęcie działalności w tym w zakresie agroturystyki .
- 3) Uruchomienie Centrum Informacji Gospodarczych w ramach Centrum Promocji Gminy obejmujące działania prowadzone m.in. przez ośrodek wspierania rozwoju przedsiębiorczości, ośrodek doradztwa rolniczego, biuro obsługi ruchu turystycznego.
- 4) Informowanie o możliwościach korzystania z programów rynku pracy oferowanych przez biuro pracy,
- 5) Opracowanie przewodnika inwestycyjnego gminy zawierającego zbiór zasad stosowania ulg i ułatwień dla inwestorów/przedsiębiorców, zbiór informacji dla inwestorów, dotyczących prawa miejscowego, informacji o dostępnych na lokalnym rynku towarach i usługach oraz o możliwościach współpracy z już funkcjonującymi w gminie firmami itp., procedury postępowania w zakresie zakładania przedsiębiorstw, przekształceń własnościowych i uzyskiwania pozwoleń na działalność regulowaną oraz na inwestycje.

Działanie 2: Rozwój kadr i kompetencji

Jednym z nowych wyzwań gminy jest wspieranie rynku pracy. W gminie zaszło szereg korzystnych zmian związanych z powstaniem wielu nowych miejsc pracy, co przyczyniło się do znaczącego wzrostu zatrudnienia, w tym kobiet. Jednak pozostaje problem jak zapewnić prace dla pozostających na rynku bezrobotnych. Pojawiają się tu trudności związane z brakiem kompetencji, kwalifikacji oraz wycofaniem a także ze zwykłą niechęcią i wykazywaniem postaw roszczeniowych wśród bezrobotnych, co ma bezpośredni wpływ na problemy społeczne.

Niezbędne jest aktywne i systematyczne monitorowanie posiadanych zasobów. Działanie to wydaje się proste, jednak często jest zaniedbywane. Tym samym brak wiedzy na temat posiadanych zasobów kadrowych oraz bieżących potrzeb przedsiębiorców w zakresie zatrudniania i kwalifikacji siły roboczej, utrudnia planowanie skutecznej pomocy.

Działania związane z monitoringiem rynku pracy należy uznać za jedno z ważniejszych zadań gminy. Monitoring musi dotyczyć zarówno zasobów ludzkich – bezrobotnych zarejestrowanych i nie, jak i potrzeb przedsiębiorczości. Działania te powinny być prowadzone przez GOPS wraz z Centrum Promocji Gminy i Biurem Pracy. Właściwe rozpoznanie potrzeb będzie podstawą dla organizacji odpowiednich szkoleń w zakresie nowych kompetencji. Działania gminy powinny dotyczyć:

- 1) identyfikacja rynku pracy:
  - a. ocena potrzeb przedsiębiorców – charakterystyka miejsc pracy,
  - b. charakterystyki bezrobotnych - pełna analiza osobowościowa osób pozostających bez pracy oparta o prace specjalisty HR oraz psychologa;
- 2) organizacja szkoleń ogólnorozwojowych dla bezrobotnych obejmujących głównie systemy motywacji i zmiany postaw, oraz organizacja kursów w zakresie kompetencji i kwalifikacji wraz z systemem staży i praktyk zawodowych (współpraca Biurem Pracy i przedsiębiorcami);
- 3) system poszukiwania kadr, w szczególności poza gminą, gdzie kluczową rolę powinna odgrywać współpraca z Biurem Pracy i UG w ramach całego powiatu.

Działanie 3: Rozwój kompetencji przedsiębiorstw w oparciu o Regionalną Strategię Innowacji WK-P

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko Pomorskiego na lata 2014-2020 (RSI) wprowadza obszary aktywizacji gospodarczej województwa - inteligentne specjalizacje, które mają być motorem radykalnej modernizacji, rozwoju i wzrostu konkurencyjności całej gospodarki województwa. Wyłoniono osiem potencjałów rozwoju, które będą wspierane. Obszar gminy wykazuje znaczny potencjał w rozwijaniu potencjału związanego z:

- Najlepszą bezpieczną żywnością obejmująca m.in. uprawę, hodowlę i przetwórstwo, żywności,
- Usługi medyczne i turystykę zdrowotną,
- Biointeligentną specjalizację, która wykorzystuje potencjał naturalny, środowisko, energetyka, w tym przetwórstwo drewna.

A także rozwianie potencjału związanego z dziedzictwem i sztuką.

Działania gminy powinny się koncentrować na szkoleniach oraz inicjowaniu współpracy w ramach kooperacji a także współpracy z jednostkami badawczymi. W zakresie szkoleń, gmina może być inicjatorem i patronem dużych konferencji o charakterze ogólnokrajowym. Jednym ze współorganizatorów w zakresie przemysłu drzewnego może być również nadleśnictwo, które powinno aktywnie uczestniczyć w gospodarowaniu zasobami drewna w gminie.

Działanie 4: Kultywowanie lokalnych tradycji - drobnego rzemiosła, w tym artystycznego i twórczości ludowej

Jest to jedno z głównych zadań Gminnego Ośrodka Kultury. Wspieranie rozwoju twórczości ludowej, pielęgnowanie tradycji lokalnych zawodów, kształcenie umiejętności wykonywania dawnych zawodów znacznie podnosi ogólna atrakcyjność regionu, a przy tym bezpośrednio tworzy miejsca pracy. Dlatego gmina powinna wspierać formy szkolenia i pielęgnowania dawnych tradycji np. poprzez rozwijanie działalności ośrodków kultury oraz prowadzić aktywną działalność promocyjną: festyny ludowe, konkursy, organizację wystaw i plenerów, a także prowadzenie szlaków w pobliżu galerii czy pracowni regionalnych. Miejsca takie powinny być wyraźnie oznaczone w informacjach o regionie, czy tablicami na terenie gminy oraz intensywnie promowane.

Twórczość ludowa stanowić może jeden z ważniejszych elementów budowania tożsamości gminy – wykorzystanie twórczości ludowej do wytwarzania pamiątek okolicznościowych.

Twórczość ludowa może wykorzystywać również nowe formy i narzędzia dotychczas niepraktykowane w regionie jak np. produkcja wyrobów metaloplastycznych. W ten sposób mogą rozwijać się zupełnie nowe umiejętności, a tym samym i nowe miejsca pracy.

Cel operacyjny 4: Zmiana charakteru produkcji rolnej i poprawa jej rentowności

Zmiana charakteru produkcji rolnej stanowi jeden z celów wszystkich działań prowadzonych przez gminę, gdyż podstawą wszelkich działań jest poprawa warunków życia na terenie gminy, gdzie znaczna część mieszkańców utrzymuje się z działalności gospodarstw rolnych. Jednym z elementów zmian w rolnictwie jest wspieranie rozwoju działalności

pozarolniczej - usług, agroturystyki oraz rozwój gospodarstw specjalistycznych związanych z dostarczaniem surowca dla przemysłu spożywczego.

Działanie 1. Rozwój agroturystyki

Jedną z najważniejszych form aktywizacji gospodarczej na obszarach wiejskich w Gminie Osie powinno być rozwijanie gospodarstw agroturystycznych. Działania te nakierowane powinny być w szczególności na gospodarstwa małe zlokalizowane w sąsiedztwie wody lub lasu, gdzie turystyka umożliwi uzyskanie dodatkowego dochodu.

Ponieważ nowoczesne gospodarstwo agroturystyczne wymaga dużej wiedzy ze strony właściciela, gmina powinna umożliwić zdobycie wiedzy np. poprzez współpracę ze szkołą turystyki. Gmina ze swojej strony będzie organizować szkolenia związane z organizacją działań agroturystycznych oraz misje gospodarcze w celu zapoznania z praktyką.

Działanie 2. Przeprowadzenie przekształceń agrarnych

Przewidziane jest też doradztwo w zakresie prowadzenia przekształceń agrarnych jak i wskazywania możliwości uzyskania pomocy finansowej na te zmiany. Zadania w tym zakresie realizowane będą przy udziale ekspertów i organizacji zewnętrznych takich jak LGD, ODR.

Aby działania w zakresie przekształceń w produkcji rolnej mogły być realizowane w praktyce, gmina musi aktywnie pomagać rolnikom w uzyskaniu odpowiedniej wiedzy oraz oferować praktyczną pomoc w przeprowadzeniu zmian:

- pomoc w uzyskaniu kredytów preferencyjnych na przemiany w rolnictwie,
- wprowadzanie nowych upraw: zioła, hodowla roślin dla ogrodów, uprawy wierzby opałowej, itp. ,
- pomoc w organizowaniu skupu, kontaktów z klientami (odbiorcami surowców), udział w organizacji giełd rolnych i targów,
- pomoc w organizacji związku producentów,
- organizacja gminnych imprez promujących nowe formy hodowli (targi producentów),
- rozwój gospodarstw leśnych.

W ten sposób obok rozwoju dużych producentów stanowiących zaplecze przetwórstwa rolno-spożywczego, licznie reprezentowane będą również gospodarstwa średniej wielkości utrzymujące się z produkcji rolnej i działalności pozarolniczej. Natomiast mniejsze gospodarstwa będą przekwalifikowywać się w kierunku gospodarstw agroturystycznych lub zaniechają działalności rolniczej.

Działanie 3. Rozwój infrastruktury technicznej

Rozwój infrastruktury ma za zadanie zwiększyć możliwość wykorzystania obszarów wiejskich dla rozwoju agroturystyki i prowadzenia działalności pozarolniczej w gospodarstwach rolnych.

Podstawowym działaniem będzie rozbudowa wodociągu i zaopatrzenie 100% mieszkańców w wodę oraz objęcie wszystkich kanalizacją zbiorową bądź przydomową.

Największe potrzeby dotyczą gospodarki ściekowej. Dla zrealizowania niezbędnych inwestycji konieczne będzie wsparcie z funduszy unijnych i budżetowych.

Drogi dojazdowe do wszystkich miejscowości powinny być utwardzone, tak aby nie było żadnych kłopotów z dojazdem do każdego domu/gospodarstwa. Wzdłuż ważniejszych dróg gminnych powstaną ścieżki rowerowe:

- Wałkowiska -Brzeziny - Jaszcz,
- Osie-Żur,
- Osie - Miedzno
- Wierzchy-Pruskie,

Podstawowym zadaniem gminy będzie przygotowanie projektów i uzyskanie decyzji i pozwoleń.

Gmina dąży do gazyfikacji oraz wprowadzenia centralnych systemów zaopatrzenia w ciepło i ciepłą wodę, co po winno odbywać się zgodnie z Planem Gospodarki Niskoemisyjnej.

Działanie 4. Inicjowanie powstawania grup producenckich i inicjatyw kooperacyjnych.

Tworzenie inicjatyw kooperacyjnych, w tym grup producenckich jest jednym ze sposobów zwiększenia konkurencyjności lokalnych wytwórców, które są wspierane w ramach funduszy UE. Kooperacja pozwala na zmniejszenie kosztów działalności jak i skuteczne podejmowanie działań promocyjnych.

Celem działania jest wspieranie tworzenia organizacji przedsiębiorców działających we wspólnym celu dla wzmocnienia potencjału organizacyjnego, wytwórczego i marketingowego. W szczególności wspierane będą działania związane z tworzeniem grup producenckich w zakresie inteligentnych specjalizacji, w tym w łańcuchu dostaw żywności, co wpływa na poprawę konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie poprzez wspierania działań na rzecz poprawy jakości, promocję na rynkach lokalnych i krajowych międzybranżowe obniżenie kosztów działalności i promocji.

Działania obejmować będą promocje, szkolenia i organizowanie pomocy prawnej i konsultingowej w zakresie zakładania i organizowania działalności grup producenckich oraz organizowanie wspólnych działań promocyjnych i misji handlowych pod patronatem gminy.

Działanie 5. Wprowadzenie gospodarki rybackiej i leśnej

Systemy nawadniania mają szczególne znaczenie dla gospodarki leśnej i hodowli ryb. Dlatego w tym zakresie gmina będzie promować działania popularyzujące działania na rzecz tworzenia małej retencji, dla celów tworzenia łąk, gospodarki leśnej oraz hodowli ryb, w tym możliwość wykorzystania rybołówstwa jako atrakcji turystycznej. Przy czym głównym zdaniem gminy będzie kształtowanie postaw rozwoju zrównoważonego – gospodarka w równowadze ze środowiskiem.

Działania w tym obszarze obejmować będą:

- wyrównaniu odpływu w rzekach i ciekach wodnych,
- opóźnieniu jałowego odpływu wód ze zlewni i stworzenie warunków do lepszego zagospodarowania zatrzymanych zasobów wody,

- uzyskaniu możliwości sterowania przepływem i kierowaniem wód do szerszego wykorzystania w hodowli ryb, rozwoju turystyki, wędkarstwa i sportów wodnych.

Cel operacyjny 5: Zintegrowana promocja gminy i przedsiębiorczości

Program promocji to odrębne narzędzie pozwalające na świadome kształtowanie wizerunku w gminie, regionie i kraju. Jednym z elementów takiego planu powinny być działania zawarte w „Strategii zrównoważonego rozwoju turystyki w gminie Osie”. Działania w tym zakresie powinny odnosić zarówno do społeczności zewnętrznych (np. turystów) jak i społeczności lokalnej. Właśnie promocja wewnętrzna jest często zaniedbana jako „zbędny koszt”. Natomiast brak zrozumienia poczynań władz gminy bardzo często powoduje wewnętrzny opór i blokowanie wszelkiego rozwoju. Odpowiednie wytłumaczenie (wypromowanie) poszczególnych zadań może przyczynić się do osiągnięcia dużo większych korzyści.

Działanie 1: Opracowanie programu promocji gminy

Najważniejszym celem działań promocyjnych jest popularyzacja gminy Osie. Popularyzację tą można zrobić na kilka sposobów, przy czym najważniejsze jest aby zaplanować zintegrowaną działania wykorzystujące różnorodne formy i narzędzia promocji (komunikacji) – te wszystkie elementy powinny być zawarte w Planie promocji gminy. Trzeba jednocześnie pamiętać, że skuteczność promocji w największym stopniu zależy od konsekwencji jej realizacji!

Program promocji stanowi narzędzie działań promocyjnych zarówno dla władz gminy Osie, jak i poszczególnych jednostek organizacyjnych w gminie. Przedstawiając program promocji produktu gminy przyjęto następujące założenia, a mianowicie, że:

- konieczne jest włączenie czołowych produktów turystycznych gminy do promocji regionalnej a także krajowej i zagranicznej – współpraca z LOT-ami, LGD, parkiem, itp.
- należy bardzo intensywnie promować produkty związane z turystyką kwalifikowaną,
- należy dążyć do organizacji dużych imprez/wydarzeń o charakterze ponadregionalnym, można w tym celu ogłosić ogólnokrajowy konkurs i przeznaczyć stosunkowo duży budżet, tak aby przyciągnąć najciekawsze pomysły z całego kraju.

Punktem wyjścia jest unikatowość miejsca w skali Polski, a nawet Europy. Leśne zasoby naturalne, bogactwo fauny i flory, zróżnicowany krajobraz, zbiorniki wodne, rzeki, nieskażona przyroda i nie „przeurbanizowane” miejscowości to dziś szansa dla gminy Osie.

Działanie 2: Organizacja działań promocyjnych

Szczegółowe działania promocyjne powinny być przedmiotem odrębnego opracowania pt. Plan promocji Gminy Osie, który to plan powinien być przygotowany w oparciu o określony budżet. Opracowanie planu w oparciu o budżet może być przeprowadzone na bazie konkursu, gdzie każdy będzie mógł przygotować swój plan a wygra najlepszy w ocenie samorządu gminy. Zasady konkursu powinny być otwarte tak, aby nie ograniczać kreatywności, przy wyznaczeniu celów ogólnych obejmujących podstawowe narzędzia promocji:

- **Wydawnictwa własne** – typu folder/ ulotka (o charakterze ogólnym bądź specjalistycznym), do dystrybucji w punktach informacji turystycznej, hotelach, restauracjach, stacjach benzynowych, itd. Na terenie województwa ale także i kraju;
- **Udział w wydawnictwach obcych:** kalendarzach imprez, katalogach tour operatorów, itp.
- Działania **public relations**, w szczególności w zakresie promowania imprez organizowanych na terenie gminy zarówno własnych jak i przez organizatorów zewnętrznych. Na działania te składają się różnorodne informacje dla mediów (prasy, radia, TV) ale również udział w imprezach regionalnych jako sponsor, czy współorganizator oraz organizacja dużych wydarzeń (imprez masowych, konferencji) o znaczeniu ponadregionalnym.
- **Internet** działający zarówno z poziomu gminy jak i w ramach różnych elementów promocji internetowej – serwisy obce, kampanie promocyjne. Działania w Internecie powinny obejmować zarówno bieżące redagowanie serwisu www jak i wysyłanie informacji do innych serwisów, w tym aktywne działanie w ramach różnych serwisów społecznościowych. Jest też konieczność zintegrowania działań prowadzonych w ramach różnych serwisów gminy np. UG, GOK, IT, Wdecki Park Krajobrazowy itp.

W jednym miejscu powinny być dostępne wszystkie informacje ważne dla turystów, takie jak: baza noclegowa, żywieniowa, oferta usług, szlaki i ścieżki oraz wydarzenia z pełnym kalendarzem i możliwością łatwego przenoszenia do urządzeń mobilnych.

- Wykorzystanie **potencjału promocyjnego** podmiotów gospodarczych, instytucji oraz organizacji pozarządowych w tym: Wdeckiego parku Krajobrazowego, w szczególności aktywna współpraca przy organizacji imprez, wystaw itp. i wspólna promocja.
- **Imprezy i atrakcyjne wydarzenia** odbywające się na jej terenie gminy. Gmina może i powinna pomagać w organizacji różnych form tych wydarzeń: masowe festyny, imprezy sportowe, zloty, a także konferencje i szkolenia. Działania w tym zakresie powinny być odpowiednio nagłaśniane w ramach działań promocyjnych i PR. Ufundowanie dużej nagrody, może być bardzo silnym bodźcem dla przyciągnięcia zarówno uczestników jak i mediów.
- **Działalność animatorów kultury i sportu:** osoby prywatne, jednostki kulturalne, społeczne, z branży rozrywkowej, sportowo-rekreacyjnej itp. Konieczna jest jednak ze strony gminy inspiracja tych działań, ścisła koordynacja oraz odpowiednie ich propagowanie.
- **amiątki promocyjne** związane z gminą, szczególnie będące elementem identyfikacji gminy i dzieła lokalnych twórców i rzemieślników.
- **Tablice informacyjne i promocyjne** rozstawione na terenie gminy i regionu w szczególności na trasach tranzytowych. Tablice te powinny mieć zarówno charakter stały, gdzie będą umieszczone informacja o atrakcjach gminy, jak i okresowy związane z promocją gminy oraz bieżącymi wydarzeniami.

Działaniem minimum jest zatrudnienie jednej osoby odpowiedzialnej za całokształt działań promocyjnych w szczególności w zakresie Internetu i PR.

Cel strategiczny II - Poprawa stanu środowiska przyrodniczego i ochrona jego zasobów (lasów, wód powierzchniowych i zabytków)

Cel operacyjny 1: Racjonalne gospodarowanie środowiskiem, przeciwdziałanie degradacji środowiska

Rozwój zrównoważony, zgodnie z przyjętymi w Polsce aktami prawnymi oraz ratyfikowanymi konwencjami międzynarodowymi, wiąże się z koniecznością zachowania, a w miarę możliwości także wzbogacenia zasobów przyrodniczych, w tym także - roślinności i fauny rodzimej, dla przyszłych pokoleń.

Gmina Osie posiada obecnie Program ochrony środowiska, na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019 opracowany i przyjęty do realizacji w 2012 roku. Program precyzuje dokładnie działania mające na celu zapewnienie rozwoju gminy z uwzględnieniem ochrony środowiska naturalnego.

Celem ochrony jest nie tylko przetrwanie zagrożonych czy cennych gatunków, ale także zachowanie całokształtu warunków niezbędnych do ich przeżycia, w tym przeżycia człowieka. Oznacza to potrzebę przetrwania tych elementów struktury krajobrazu, które warunkują pełny cykl życiowy chronionych grup fauny, także ekspansji rzadkich gatunków flory, zachowanie rzadkich siedlisk.

Podstawowe działania w zakresie ochrony środowiska obejmować powinny zwiększenie bioróżnorodności oraz ochronę przed nadmierną presją turystyki i gospodarki.

Działanie 1. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych

Zasoby wodne obok lasów tworzą podstawowy walor gminy. Wysoka czystość rzek i jezior będzie stanowić kolejny atut dla promocji gminy. Zatem ochrona wód i poprawa ich czystości staje się jednym z podstawowych zadań gminy. Zakres działania gminy obejmuje zadania mające na celu racjonalne wykorzystywanie zasobów wód powierzchniowych i podziemnych oraz ich ochronę, a także zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody do picia wszystkim mieszkańcom gminy.

Dla poprawy sytuacji w tym zakresie oprócz odpowiedniej gospodarki ściekowej konieczne będzie prowadzenie prac nad rekultywację jezior, które mają nagromadzone duże ilości zanieczyszczeń w osadach dennych.

Ważnym zadaniem będzie również wdrożenie systemu monitorowania stanu wód. System taki nie tylko umożliwi obserwowanie jakości wody ale pozwoli też kontrolować źródła zanieczyszczeń. Dodatkowo system taki mógłby funkcjonować w oparciu o program edukacji szkolnej (pomiary prowadzone w ramach zajęć szkolnych - np. lekcji biologii, czy kół przyrodniczych) co wprowadziłoby dodatkowy efekt edukacji ekologicznej i integracji społeczeństwa wokół działań na rzecz poprawy stanu środowiska. System monitorowania stanu czystości wód umożliwi wdrożenie sprawnego programu rekultywacji jezior.

Zadania gminy obejmować będą działania dotyczące:

- rozbudowy sieci kanalizacyjnej w celu całkowitego skanalizowania gminy i ochrony przed przenikaniem zanieczyszczeń do wód gruntowych,
- wsparcia budowy oczyszczalni przydomowych w miejscach, w których budowa kanalizacji sanitarnej jest ekonomicznie nieopłacalna,

- rozdzielenie sieci kanalizacyjnej od deszczowej,
- kontroli i działań egzekucyjnych w celu eliminacji nielegalnego zrzutu ścieków komunalnych,
- budowa systemów podczyszczających wzdłuż modernizowanych i nowo powstających dróg,
- edukacja ekologiczna na temat:
  - szkodliwości zanieczyszczeń wydostających się z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych do gromadzenia ścieków oraz wylewania ich zawartości na tereny upraw i działek nie objętych systemami kanalizacji,
  - zwiększania racjonalności wykorzystania wody oraz środków wpływających negatywnie na jej stan (detergentów, środków ochrony roślin),
  - potrzeby bieżącej konserwacji rowów melioracyjnych
- budowa systemów monitoringu jakości wód powierzchniowych wzdłuż głównych cieków wodnych,
- przeprowadzenie rekultywacji zalewu Żur, w szczególności w górnym odcinku ulegającym bardzo silnej eutrofizacji.

Program poprawy czystości wód jest jednym z najważniejszych zadań długofalowych gminy, gdyż nic lepiej nie przyciągnie turystów jak wiadomość, że można miło spędzić czas nad czystą wodą!

Działanie 2. Ochrona powierzchni ziemi, gleb i kopalin

Gmina podejmuje działania mające na celu ochronę gruntów rolnych i leśnych poprzez:

- uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego ochrony gruntów wartościowych dla rolnictwa i posiadających walory przyrodnicze,
- propagowanie produkcji zdrowej żywności i promocja rolnictwa ekologicznego,
- prowadzenie wielokierunkowej edukacji rolników i użytkowników gruntów w gminie, w tym wdrażanie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych,
- zachowanie zadrzewień śródpolnych, zakrzaczeń, kompleksów leśnych i nieużytków podmokłych jako ważnych elementów funkcjonalnych struktury ekologicznej i obiektów warunkujących utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych na obszarach rolniczych,
- propagowanie właściwych metod przechowywania nawozu organicznego (zapobieganie wyciekaniu np. gnojówki).

Działanie 3. Ochrona walorów biotycznych terenu

Celem działania jest gminy ochrona i wzbogacenie obiektów cennych przyrodniczo oraz zwiększanie bioróżnorodności istniejących ekosystemów. Planowane są prace w zakresie:

- zwiększenie bioróżnorodności w celu zwiększenia równowagi przyrodniczej,

- zalesienia gruntów porolnych i zdegradowanych,
- urządzenie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień i zakrzewień oraz parków, w tym parku w Osiu,
- rozpoznawanie zagrożeń różnorodności biologicznej (wykonywanie nowych i aktualizacja starych waloryzacji przyrodniczych),
- zwiększenie bioróżnorodności cieków wodnych, zarybienia, nasadzenia roślin wodnych sprzyjających rozwojowi organizmów, przywrócenie populacji raków, itp.
- budowa zbiorników małej retencji poprawiających warunki wodne i sprzyjających bioróżnorodności,
- zmniejszenie presji działań gospodarczych i turystycznych na środowisko - odpowiednie oznakowanie i udostępnienie terenów cennych przyrodniczo i ochrona tych terenów przed ich dzikim zagospodarowaniem.

Działanie 4. Ochrona powietrza

Teren gminy jest w niewielkim stopniu zagrożony zanieczyszczeniami, jednak w gminie występuje dużo źródeł niskiej emisji związanych z tradycyjnym ogrzewaniem piecami na węgiel, które mogą oddziaływać niekorzystnie na czystość powietrza. Zatem główne kierunki strategii w zakresie gospodarki ochrony powietrza to przede wszystkim sukcesywna likwidacja małych kotłowni opalanych węglem oraz ich modernizacja. W tym zakresie działań są również działania w zakresie OZE, co ma wpływ zarówno na stan powietrza w gminie jak i w kraju (zmniejszenie zużycia energii).

W celu zmniejszenia negatywnego wpływu procesów energetycznego spalania paliw na stan powietrza gmina będzie podejmować działania w zakresie:

- egzekwowania zakazu spalania odpadów oraz edukacja ekologiczna mieszkańców na temat zanieczyszczeń z niskiej emisji i szkodliwości spalania odpadów w kotłowniach domowych,
- modernizacji systemów ogrzewania na terenie gminy poprzez zastosowanie źródeł ciepła innych niż węglowe,
- termomodernizacji istniejących budynków gminnych oraz zastosowanie systemów hybrydowych, wykorzystujących OZE,
- budowa systemów sieci lokalnych wykorzystujących istniejące kotłownie,
- wspieranie stosowania energooszczędnych materiałów i technologii przy budowie nowych obiektów,
- przeprowadzenie gazyfikacji terenu gminy,
- promowanie nowych, wysokosprawnych źródeł energii odnawialnej (drewno, brykiety, słomę, wierzbę),
- podniesienie jakości nawierzchni dróg gminnych i powiatowych, co sprzyja zmniejszeniu ilości spalin ,
- budowa nowych ciągów komunikacyjnych i dróg wraz z budową ścieżek rowerowych,
- wspieranie rozwoju ruchu rowerowego, organizacja parkingów dla rowerów,

- o utrzymanie i budowa stref zieleni wzdłuż ciągów komunikacyjnych.

Cel operacyjny 2: Rozwój infrastruktury gminnej w zakresie ochrony środowiska.

Działania w sferze rozwoju infrastruktury się zawarte są w wielu przypadkach w działaniach realizowanych w ramach działań realizowanych w sferze zagospodarowania turystycznego. O ile jednak ten ostatni rodzaj działań może być podejmowany przez wielu inwestorów (w tym oczywiście także przez gminy), to działania w sferze komunalnej są podstawowym zadaniem władz gminnych. Stanowią one jednocześnie punkt wyjściowy do wielu innych działań w zakresie rozwoju gminy.

Szczegółowe działania gminy w tym obszarze opisane są w „Programie ochrony środowiska” oraz „Planie gospodarki niskoemisyjnej” dla gminy Osie, które to dokumenty opracowane i przyjęte przez gminę do realizacji zostały w latach 2012 i 2015 a także studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Osie.

Działanie 1. Rozbudowa sieci kanalizacyjnych

Zasoby wodne tworzą podstawowy walor gminy. Dla ich ochrony bardzo ważnym działaniem jest ochrona wód i poprawa ich czystości. Poprawa sytuacji w tym zakresie wymaga przede wszystkim inwestycji w zakresie gospodarki ściekowej. Plany gminy będą dotyczyły:

- o rozbudowy i modernizacji sieci kanalizacyjnej,
- o wsparcia budowy oczyszczalni przydomowych w miejscach, w których budowa kanalizacji sanitarnej jest ekonomicznie nieopłacalna,
- o rozdzielenie sieci kanalizacyjnej od deszczowej
- o budowa systemów podczyszczających wzdłuż modernizowanych i nowo powstających dróg,
- o budowa systemów monitoringu jakości wód powierzchniowych wzdłuż głównych cieków wodnych,
- o przeprowadzenie rekultywacji zalewu Żur, w szczególności w górnym odcinku ulegającym bardzo silnej eutrofizacji.

Działanie 2. Racjonalna gospodarka odpadami

Działania gminy w dużej mierze określone są poprzez regulacje ustawy z 2012 roku „O utrzymaniu czystości i porządku w gminach”. Gmina jest zobowiązana do odbioru odpadów od mieszkańców i wypełnienia narzuconego poziomu odzysku surowców wtórnych. Aby wywiązać się z obowiązków, gmina przeprowadza przetargi na odbiór i zagospodarowanie odpadów. Jednocześnie gmina będzie prowadzić działania:

- o edukacja w celu minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów i segregację u źródła,
- o prowadzenie kampanii informacyjnej dotyczącej zmian w systemie gospodarki odpadami na terenie gminy,
- o modernizacja gminnego punktu segregacji odpadów,
- o organizacja punktów zbierania odpadów segregowanych przy szlakach turystycznych,

- sukcesywne usuwanie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy,
- bieżąca kontrola nad ewentualnymi „dzikimi” wysypiskami odpadów.

Działanie 3. Wprowadzenie energetyki odnawialnej

Jednym z celów gminy jest dążenie do budowania marki gminy ekologicznej w oparciu o koncepcję Zielonej Gminy, gdzie dominują działania w zakresie dbałości o środowisko we wszystkich aspektach. Zgodnie z polityką kraju oraz województwa, jednym z działań o kluczowym znaczeniu dla ochrony środowiska jest wspieranie działań w zakresie zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym gminy. Jednym z elementów tej koncepcji jest stosowanie OZE dla zasilenia wszystkich obiektów gminnych w energię (elektryczną i ciepłą) oraz zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w przedsiębiorstwach i gospodarstwach indywidualnych.

Działania w tym zakresie obejmować będą:

- 1) Edukacje w zakresie możliwych rozwiązań i budowy instalacji wykorzystujących energię odnawialną,
- 2) Przeprowadzenie *termomodernizacji i modernizacje budynków komunalnych*:
  - Szkoły Podstawowej w Osiu przy ul. Ks. Semraua,
  - Gminnego Ośrodka Kultury w Osiu wraz z remizą OSP Osie,
  - budynku przedszkola publicznego w Osiu,
  - budynku Zespołu Szkół w Osiu przy ul. Szkolnej,
  - budynku Szkoły Podstawowej w Brzezinach,
  - budynku Szkoły Podstawowej we Wierzchach,
  - budynku świetlicy wiejskiej w Pruskich,
  - stadionu sportowego w Osiu.
- 3) Instalacja inteligentnego oświetlenia:
  - Kompleksowa wymiana opraw oświetlenia ulicznego i oświetlenia obiektów użyteczności publicznej na energooszczędne np. LED;
  - Wymiana oświetlenia w obiektach użyteczności publicznej;
  - Budowa nowego oświetlenia ulicznego w miejscach publicznych:
    - przystanków autobusowych,
    - deptaków, promenad,
    - skrzyżowań ulic,
    - przejść dla pieszych,
    - parków, placów zabaw, parkingów,
- 4) Budowa nowych ścieżek rowerowych (Osie – Żur, Wałkowiska – Brzeziny, Brzeziny – Jaszcz, Wierzchy – Pruskie, Osie – Miedzno;
- 5) Budowa monitorowanych wiat/przechowalni rowerowych w pobliżu przystanków komunikacji autobusowej, dworca PKP, budynków użyteczności publicznej;

- 6) Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 238 Osie-Warlubie oraz drogi powiatowej Osie – Skórcz;
- 7) Wymiana pieców na paliwo stałe (węglowe, ceramiczne) na piece ekologiczne
- 8) Promowanie finansowania alternatywnych źródeł energii i ciepła – OZE - stworzenie systemu obsługi inwestycji dotyczących OZE, (panele PV, kolektory słoneczne, pompy ciepła), wsparcie organizacyjne gminy przy składaniu wniosków.

Działanie 4. Budowa obiektów małej retencji

Budowa obiektów małej retencji odgrywa ważną rolę we współczesnej gospodarce w szczególności w zakresie gospodarki rolnej i leśnej. Systemy zatrzymujące wodę wpływają na poprawę stanu środowiska, zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego i pożarowego na terenach leśnych, zaspokojenie potrzeb produkcji rolnictwa (nawodnienia) i hodowli ryb.

Systemy nawadniania mają szczególne znaczenie dla działalności rolnej prowadzonej na glebach niskiej bonitacji oraz gospodarki leśnej. Związane to jest z:

- zapotrzebowaniem na wodę w produkcji rolnictwa (nawodnienia)
- nawadnianiem stawów rybnych,
- nawodnienia użytków zielonych
- potrzebami wodnymi osiedli wiejskich,
- ochroną środowiska – tworzenie warunków dla bioróżnorodności,
- utrzymaniem wilgoci w lasach, co zapobiega zagrożeniom pożarowym.

Szczególne znaczenie dla środowiska mają trwałe łąki położone przeważnie w dolinach rzek i cieków jako dolinowe lub smużne. Tworzą one doskonałe warunki dla różnych organizmów a także naturalnych pastwisk dla ekologicznej produkcji rolnej.

Dlatego w tym zakresie gmina będzie promować działania popularyzujące działania na rzecz tworzenia małej retencji, dla celów tworzenia łąk, hodowli ryb, w tym możliwość wykorzystania rybołówstwa jako atrakcji turystycznej oraz gospodarki leśnej. Przy czym głównym zdaniem gminy będzie kształtowanie postaw rozwoju zrównoważonego – gospodarka w równowadze ze środowiskiem. Działania w tym obszarze obejmować będą:

- budowę urządzeń piętrzących wodę - rezerwy wodnej możliwej do wykorzystania w okresach suszy,
- renaturyzacji środowiska przyrodniczego przez przywrócenie zbiornikom wodnym, obszarom bagiennym, zbiornikom śródpolnym, itp. pierwotnego poziomu zwierciadła wody i zasięgu zalewu,
- wyrównaniu odpływu w rzekach i ciekach wodnych,
- opóźnieniu jałowego odpływu wód ze zlewni i stworzenie warunków do lepszego zagospodarowania zatrzymanych zasobów wody,
- uzyskaniu możliwości sterowania przepływem i kierowania wód w miejsce planowanego poboru,
- poprawieniu warunków ochrony przeciwpowodziowej,

- stworzeniu warunków do szerszego wykorzystania wód w tym do hodowli ryb, rozwoju turystyki, wędkarstwa i sportów wodnych, rozwoju energetycznego – małe elektrownie wodne oraz ochrony przeciwpożarowej i ożywieniu terenów opuszczonych, zaniedbanych gospodarczo,
- wzbogaceniu walorów krajobrazowych i poprawie stanu środowiska przyrodniczego.

Cel operacyjny 3: Ochrona dziedzictwa kulturowego

Działania związane z ochroną zabytków, powinny być podporządkowane ogólnej koncepcji rozwoju gminy. Z jednej strony historia tworzy współczesność z drugiej strony nie można dla historii zaniedbać problemów współczesnych. Dlatego bardzo ważnym elementem jest racjonalne, tzn. uwzględniające korzyści i koszty z istnienia obiektów na terenie gminy.

Gmina ma bardzo dużą ilość różnorodnych obiektów dziedzictwa kulturowego ale jest stosunkowo uboga w obiektu o dużym znaczeniu historycznym. Tym niemniej nawet skromne zasoby mogą nabrać znaczenia, gdy będą planowo zorganizowane i odpowiednio przedstawione. Kolejnym problemem jest znaczne rozproszenie ciekawych obiektów na całym obszarze gminy. Dlatego duże znaczenie ma odpowiednia promocja walorów kulturowych ukierunkowana na grupy turystów zainteresowane określonymi dobrami i specyficznym spędzaniem czasu, na przykład na rodziny lub młodzież spędzającą wakacje w okolicach, na osoby przejeżdżające trasami turystycznymi, wędrujące szlakami rowerowymi lub wodnymi. Dlatego planowane działania będą obejmować:

- 1) zagospodarowanie budynków stacji PKP w Osiu i Tleniu jako centra rozprowadzania ruchu turystycznego,
- 2) systematyczna renowacja obiektów architektury, przyrody i krajobrazu,
- 3) stworzenie skansenu, który będzie jednocześnie pełnił centrum promocji gminy,
- 4) właściwe oznakowanie obiektów, w szczególności stworzenie czytelnego systemu identyfikacji obiektów na terenie gminy, tak aby potencjalni turyści mogli łatwo je odnaleźć i zapoznać się z ich walorem.

Cel strategiczny III - Rozwój świadczeń na rzecz społeczeństwa, rozwój usług medycznych i społecznych

Cel operacyjny 1: Rozwijanie procesów integracyjnych

Siłą sprawczą większości sukcesów gospodarczych w aktualnym systemie społeczno-gospodarczym jest aktywność społeczna. Zależnie od stopnia rozwoju gospodarczego efektywność gospodarowania uzyskiwana jest odpowiednio od stopnia zaangażowania czynnika ludzkiego. Wymieniony wcześniej element rozwoju, pobudzenie aktywności społecznej należy - przy braku innych, stymulujących rozwój czynników - uznać za kluczowy.

Uzyskanie oczekiwanych postaw społecznych - aktywnego działania - jest możliwe poprzez budowanie różnych form porozumiewania się. Cel, jakim jest integracja społeczna jest możliwy do uzyskania poprzez kształtowanie tożsamości (świadomości) kulturowej, a także rozbudowywanie struktur dla komunikowania się w sferze powiązań gospodarczych, jak również współpracy administracyjnej, instytucjonalnej i społecznej. Zrównoważenie zachowań i oczekiwań w każdej z tych sfer będzie miało kluczowe znaczenie dla zmiany postaw i uzyskania efektu integracji i współpracy.

Uzyskiwanie sprawności systemów komunikowania należy uznać za wyprzedzające mobilność ekonomiczną i intelektualną (edukacyjną) podmiotów komunikujących się. Jednak konsekwencją wspólnego zespołu działań będzie edukacja w zakresie nowych sposobów realizacji celów, uczenia się technik współpracy poznawania nowych obszarów działań i interesów.

Działania kierujące budowanie więzi pozwolą również określić cele, wokół których integrować się będą społecznie, mieszkańcy z danego obszaru, grupy określonych zawodów czy też innych grup interesu.

Propozycja działań w tym zakresie obejmuje:

- 1) Działania GOPS poprzez asystentów rodzinnych,
- 2) Działania GOK poprzez lokalne organizacje typu: koło gospodyń wiejskich, klub seniora, liga kobiet, towarzystwo rozwoju gminy, labirynt perła, itp.
- 3) Rozwijanie kompetencji i umiejętności poprzez szkolenia w zakresie kształtowania postaw,
- 4) Organizacja imprez o charakterze festynów tematycznych połączonych z konkursami na najlepszy... np. wypiek cukierniczy, produkt lokalny, rękodzieło, itp.
- 5) Organizacja cyklicznych imprez, gdzie wystawiane są stoiska patronackie poszczególnych sołectw, towarzystwa, świetlice wiejskie np. w ramach DNI OSIA,, dożynek, festiwal smaku, jarmark bożonarodzeniowy, itp.
- 6) współpraca ze szkołami wyższymi – praktyki studenckie, prowadzenie badań nad środowiskiem, turystyką, itp.,
- 7) organizacji misji gospodarczych w celu poznania dobrych praktyk.

Cel operacyjny 2: Rozwój infrastruktury społecznej

Działanie 1. Wpieranie budownictwa mieszkaniowego

Gmina powinna dążyć do zatrzymania mieszkańców na terenie gminy, przede wszystkim ludzi młodych, którzy tworzą przyszłość gminy, czyli zapobieganie emigracji, ale również zadbanie o imigrację. Imigracja może dotyczyć zarobków – osiedlanie ludzi, którzy mają prace oraz ludzi starszych, którzy gminę postrzegają jako atrakcyjne miejsce dla zamieszkania, gdzie znajdują spokój i dobrą opiekę.

W tym celu niezbędne są działania w kierunku wspierania osadnictwa, poprzez system zachęt i ułatwień w budownictwie indywidualnym i komunalnym. Działania gminy powinny dotyczyć:

- 1) wytypowanie terenów pod osadnictwo mieszkaniowe,
- 2) uzbrojenie tych terenów w pełną infrastrukturę,
- 3) sukcesywna modernizacja budynków mieszkalnych będących w gminnym zasobie mieszkaniowym a nieprzeznaczonych do sprzedaży,
- 4) wybudowanie na nowo powstałych, a zabudowanych ulicach oświetlenia ulicznego.

Działanie 2. Rozwój usług medycznych

Starzejące się społeczeństwo ma określone potrzeby w zakresie spędzania czasu wolnego jak i opieki zdrowotnej. Dlatego gmina powinna dążyć do:

- 1) zwiększenia liczby świadczonych usług zdrowotnych na terenie gminy, w tym:
  - a. zwiększenie liczby gabinetów specjalistycznych na terenie gminy,
  - b. budowa centrum rehabilitacji wraz z odpowiednią obsadą lekarzy i rehabilitantów,
- 2) zwiększenie ilości specjalistycznych usług medycznych świadczonych bezpośrednio na terenie gminy, poprzez stworzenie lepszych warunków dla lekarzy, specjalistyczne wyposażenie gabinetów,
- 3) nawiązanie współpracy ze szpitalami klinicznymi w Gdańsku i Bydgoszczy

Działanie 3. Rozwój placówek oświatowych

Kolejnym elementem jest rozwój placówek oświatowych. Odpowiednie wyposażenie placówek oświatowych ma znaczenie zarówno dla obecnych mieszkańców gminy jak i mieszkańców napływowych. Chodzi zarówno o warunki lokalowe ale przede wszystkim lepsze wyposażenie w infrastrukturę, w tym sprzęt edukacyjny. Planowane działania to:

- 1) Odnowienie budynków szkolnych i oświatowych: wymiana okien, remont dachów, ocieplenie:
  - a. modernizacja obiektów Zespołu Szkół w Osiu
  - b. Modernizacja obiektu Przedszkola Publicznego w Osiu
  - c. Modernizacja obiektu Gminnego Ośrodka Kultury w Osiu.

- 2) Zagospodarowanie terenów przyszkolnych wszystkich szkół pod kątem ich wykorzystania rekreacyjno – sportowego oraz doposażenie w sprzęt sportowy;
- 3) Doprowadzenie unowocześnienie we wszystkich szkołach pracowni internetowych oraz doposażenie wszystkich szkół w niezbędny sprzęt komputerowy oraz w sprzęt do nowoczesnych technik przekazu wiedzy;
- 4) Wprowadzenie powszechnej nauki języka angielskiego od wczesnych lat rozwoju dziecka oraz drugiego alternatywnego języka obcego;
- 5) Upowszechnienie dostępu do Internetu poprzez placówki oświatowe, świetlice wiejskie, kioski internetowe.

Działanie 4: Infrastruktura bezpieczeństwa publicznego.

Jednym z celów gminy jest wytworzenie poczucia kompletnego bezpieczeństwa dla mieszkańców i przyjezdnych, a w przypadku powstawania zagrożeń zapewnienie natychmiastowej reakcji służb porządkowych. Działania w tym zakresie powinny dotyczyć:

- 1) Wzmocnienie dla policji i straży pożarnej: posterunek, łączność, policja sezonowa (sezonowa straż miejska), pojazdy interwencyjne;
- 2) Wspieranie działań straży osiedlowej, wiejskiej;
- 3) Systemy biernego monitorowania gminy – kamery dozoru;
- 4) Wybudowanie na nowo powstałych a zabudowanych ulicach oświetlenia ulicznego;
- 5) Modernizacja istniejącego oświetlenia ulicznego w celu poprawy jakości oświetlenia oraz oszczędności energii;
- 6) Stopniowa wymiana wozów strażackich w jednostkach OSP na terenie gminy;
- 7) Sukcesywne remonty strażnic strażackich oraz doposażanie w sprzęt przeciwpożarowy oraz nowoczesne systemy alarmowania i powiadamiania.

Cel operacyjny 3: Rozwój zasobów ludzkich i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

W ostatnim okresie nasiliło się zjawisko długotrwałego bezrobocia oraz wykluczenia społecznego. W wymiarze gospodarczym i prorozwojowym, obserwuje się nasilenie postaw zniechęcenia do wszelkiej aktywności. W strukturze osób bezrobotnych przeważają kobiety, osoby z wykształceniem zawodowym i podstawowym. Oba zjawiska są bardzo trudne społecznie i wymagają szczególnej troski ze strony samorządu, w szczególności gdy związane są z funkcjonowaniem rodzin wielopokoleniowych. W takim wypadku szybko dochodzi do dziedziczenia niekorzystnych postaw i pogłębiania patologii.

Propozycje działań nakierowane są na:

- zmniejszenie skali bezrobocia w środowisku wiejskim,
- łagodzenie społecznych skutków bezrobocia szczególnie wśród kobiet oraz ludzi młodych,
- rozwój aktywności gospodarczej wśród młodzieży,
- kształcenie zawodów w kierunkach zgodnych ze strategicznym rozwojem gminy,

- samozatrudnianie w usługach, rozwój małej przedsiębiorczości,
- edukację w zakresie rozwijania przedsiębiorczości,
- informowanie o możliwościach korzystania z programów rynku pracy,
- tworzenia miejsc pracy dla niskokwalifikowanych pracowników.

Jednym z nowych wyzwań gminy jest wpieranie rynku pracy. W gminie zaszło szereg korzystnych zmian związanych z powstaniem wielu nowych miejsc pracy, co przyczyniło się do znaczącego wzrostu zatrudnienia, w tym kobiet. Jednak pozostaje problem jak zapewnić prace dla pozostających na rynku bezrobotnych. Pojawiają się tu trudności związane z brakiem kompetencji, kwalifikacji oraz wycofaniem a także ze zwykłą niechęcią i wykazywaniem postaw roszczeniowych wśród bezrobotnych, co ma bezpośredni wpływ na problemy społeczne.

Niezbędne jest aktywne i systematyczne monitorowanie posianych zasobów. Działanie to wydaje się proste, jednak często jest zaniebywane. Tym samym brak wiedzy na temat posiadanych zasobów kadrowych oraz bieżących potrzeb przedsiębiorców w zakresie zatrudniania i kwalifikacji siły roboczej, utrudnia planowanie skutecznej pomocy.

Działania związane z monitoringiem rynku pracy należy uznać za jedno z ważniejszych zadań gminy. Monitoring musi dotyczyć zarówno zasobów ludzkich – bezrobotnych zarejestrowanych i nie, jak i potrzeb przedsiębiorczości. Działania te powinny być prowadzone przez GOPS wraz z Centrum Promocji Gminy i Biurem Pracy.

Właściwe rozpoznanie potrzeb będzie podstawą dla organizacji odpowiednich szkoleń w zakresie nowych kompetencji. Działania gminy powinny dotyczyć:

- 1) Identyfikacja rynku pracy:
  - a. ocena potrzeb przedsiębiorców – charakterystyka miejsc pracy
  - b. charakterystyki bezrobotnych - pełna analiza osobowościowa osób pozostających bez pracy oparta o prace specjalisty HR oraz psychologa;
- 2) organizacja szkoleń ogólnorozwojowych dla bezrobotnych obejmujących głównie systemy motywacji i zmiany postaw, oraz organizacja kursów w zakresie kompetencji i kwalifikacji wraz z systemem staży i praktyk zawodowych (współpraca Biurem Pracy i przedsiębiorcami)
- 3) System poszukiwania kadr, w szczególności poza gminą, gdzie kluczową rolę powinna odgrywać współpraca z Biurem Pracy i UG w ramach całego powiatu.

Działanie 1: Rozwijanie nowych umiejętności gospodarczych

Kreowanie nowych funkcji gospodarczych gminy wymaga systematycznego rozwijania nowych umiejętności gospodarczych dostosowanych do potrzeb rynku pracy oraz wyzwań gospodarki. Wczesne zdiagnozowanie potrzeb przedsiębiorców oraz dostosowanie programów szkoleń zawodowych pozwoli na przygotowanie właściwych kadr dla nowych funkcji gospodarczych (ogrodnicy, restauratorzy, rehabilitanci, obsługa pensjonatów itp.).

Efektom ma być stworzenie system oświaty i szkolnictwa szerzący wiedzę i kształcący w zawodach związanych z rekreacją, wypoczynkiem i opieką nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi. Dlatego pierwszym krokiem powinno być przeprowadzenie analizy potrzeb obecnych i przyszłych w zakresie kierunków szkoleń zawodowych oraz opracowanie długofalowych programów nakierowanych na edukację. Należy pamiętać, że dobre kadry

własne mogą pojawić się dopiero za kilka lat (2-3 szkoły zawodowej), co będzie też gwarancją wysokiej jakości usług świadczonych na terenie gminy, co jest podstawą do tworzenia marki gminy.

System powinien zawierać zarówno elementy prostych szkoleń (kursów) dla pracowników i pracodawców jak i edukacji na poziomie szkół publicznych.

Działanie 2: Szkolenia w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia

Jednym z najbardziej skutecznych sposobów aktywizacji zawodowej jest samo zatrudnienie, czyli otwieranie własnych firm. Szczególnie duże znaczenie ma to dla ludzi młodych, którzy mają kłopot zarówno ze startem zawodowym, jaki i rozpoczęciem działalności gospodarczej. Największym problemem jest brak środków na rozpoczęcie działalności. Przekonanie i pomoc o możliwości przezwyciężenia barier jest podstawowym zdaniem samorządu.

Działania powinny obejmować przede wszystkim proces szkolenia w zakresie nabycia podstawowej wiedzy o tym jak rozpocząć działalność gospodarczą oraz gdzie zwrócić się o pomoc. Aktywną rolę powinien odgrywać gminny ośrodek doradztwa, w którym będą prowadzone szkolenia, ale przede wszystkim udzielane będą indywidualne konsultacje z zakresu prowadzenia przedsiębiorstwa w szczególności sposobów pozyskiwania środków na działalność oraz poszukiwania rynków zbytu (klientów).

Ważne jest również wskazywanie rodzajów działalności, która gmina chce kreować - tworzenia miejsc pracy w usługach związanych z obsługą ruchu turystycznego i wypoczynkiem i rehabilitacją, alternatywne formy gospodarki rolnej.

Działanie 3: Propagowanie rozwoju twórczości ludowej, drobnego rzemiosła oraz rękodzieła ludowego

Działalność rzemieślnicza i rękodzieło ludowe są ważnym walorem zwiększającym atrakcyjność regionu. Działania te są o tyle ważne, że w naturalny sposób pozwalają na zwiększenie dochodów ludności zwłaszcza na wsi, gdzie mogą stanowić drugie źródło dochodów. Zadania samorządu gminy powinny koncentrować się na rozwijaniu umiejętności w ramach ośrodków kultury oraz organizowanie specjalistycznych szkoleń połączonych z warsztatami w ramach programów aktywizacji zawodowej.

Podstawowym ogniwem edukacji i rozwijania umiejętności w tym zakresie jest działalność Gminnego Ośrodka Kultury w Osiu. Tworzone są kolejne ośrodki działające jako filie w poszczególnych sołectwach. Stałe rozwijanie działania kół i sekcji w tym zakresie oraz wprowadzenie rywalizacji pomiędzy poszczególnymi ośrodkami w postaci wystaw i konkursów, pozwoli na kultywację tradycji wśród młodszych pokoleń.

Współpraca z PUP w Świeciu pozwoli na finansowanie specjalistycznych szkoleń i kursów.

Podnoszenie jakości pracy urzędu poprzez zwiększanie kwalifikacji pracowników (szkolenia, kierowanie na studia, przyjmowanie nowych pracowników z pełnymi kwalifikacjami).

Źródła informacji

Strategia oparta jest o informacje pozyskane z Urzędu Gminy Osie oraz GUS. Ponadto w Strategii wykorzystano informacje zawarte w:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Osie.
- Stan środowiska w województwie Kujawsko Pomorskim.
- Kierunki rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego.
- Strategia rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego.
- Rocznik Statystyczny województwa Kujawsko- Pomorskiego 2014.
- Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002, województwo kujawsko Pomorskie, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Gminy Powiatu Świeckiego.
- Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie kujawsko-pomorskim w 2013 r. Urząd Statystyczny W Bydgoszczy.
- Materiały własne zebrane przy pomocy Urzędu Gminy Osie.
- Strategia rozwoju powiatu świeckiego.
- Strategia i Program Zrównoważonego Rozwoju Obszaru Zlewni Rzeki Wdy do 2020 roku.
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Osie.
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Osie.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Turystyki w Gminie Osie.
- Zawody na rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim, WUP w Toruniu.